

LITERE

REVISTĂ LUNARĂ DE CULTURĂ
A SOCIETĂȚII SCRITORILOR TÂRGOVIȘTENI

Anul XII, Nr. 2 (131) – februarie 2011

Critica de cumetrie

Societatea în care am ajuns să trăim (și pe care am visat-o, fără a bănuși ce surprize ne va rezerva) este, indiscutabil, una a lipsei de obiectivitate și de principii. Dacă prin principii nu se înțelege ceva foarte subiectiv, de tipul „patria ubi bene” sau „scopul scuză mijloacele”. Existența noastră de zi cu zi ne oferă zeci, sute și mii de exemple nefericite în acest sens. Totul este un circ, un spectacol de prestidigitatie și de iluzionism. Avem promisiuni ferme, care sunt încălcate a doua zi. Avem telearestări care nu se soldează cu nimic. În afara unui eventual atac de cord al arestatului. Avem acuzații de o parte și de alta. Și fiecare parte crede că are dreptate. Avem dreptatea celui mai tare sau a celui mai abil. Avem nedreptatea făcută senin, cu zâmbetul pe buze. Și, ca să coborâm mai jos, lăsând magistrații și oamenii politici în treaba lor (tulbure), iată, dăm peste arbitrii de fotbal, de handbal, de polo, de box, de lupte libere, de rugby, de tenis. Care au și ei treaba lor. Și, mergând și mai jos (pentru că acolo a ajuns domeniul în care avem naivitatea, prostia, lipsa de prevedere, de pragmatism sau originalitatea de a ne juca destinul la zaruri) ajungem la arbitrii din cultură și literatură, unde criteriile de apreciere a faulturilor, a pozițiilor afară din joc, a auturilor, a cornerelor și a loviturilor de la 11 metri sunt mult mai laxe. Așa că, dacă după ce acordă o lovitură de la 11 metri în ultima secundă, schimbând rezultatul unei partide, un arbitru ar putea fi târât prin tribunale, unui critic literar i s-ar putea întâmpla mai greu așa ceva, pentru că, în cazul lui, s-ar putea invoca principiul „de gustibus et coloribus non est disputandum”.

Iată cum, din joacă (o joacă mimată, precum a suprarealiștilor târzi, care se dau stăpâniți de dicteul automat, dar nu sunt), am ajuns, ca și în alte dăți, la cestiune: obiectivitatea și principialitatea criticii literare. Element care nu e luat întotdeauna în seamă, deși experiența ultimelor noastre decenii, adică a acelor care, grație bunăvoinței divine, au urmat ieșirii fiecăruia dintre noi din adolescență, ne-ar determina să procedăm altfel. Pentru că, dacă există arbitri de fotbal (și de alte discipline sportive) corupți, cum ar fi cu desăvârșire cinstiți arbitrii literari, care, vai, decid adesea nu rezultatul unei partide de 90 de minute, ci pe acela al unei partide de-o viață? Există, în sensul acesta, numeroase exemple strigătoare la cer. Dar cerul, din nefericire, rămâne surd la strigătele de acest fel. Și nici justiția nu poate să intervină. Și totuși. Aș spune, ca să nu agravez prea mult lucrurile, deși s-ar putea ca realitatea să mă infirme, că arbitrii de pe acest tărâm acționează îndeosebi în zona retrogradării, aruncându-i afară pe unii și primindu-i pe alții în prima divizie. Dar nici campionii nu sunt stabiliți întotdeauna în mod corect. Istoriile literare apărute în ultima vreme prezintă numeroase dovezi privind bunul-plac al arbitrilor. Ceea ce mi se pare mie, totuși, ciudat este naivitatea noastră că în altă parte aceștia ar fi mai cinstiți. Prin urmare, sperăm într-un chip prostesc că Eminescu, Blaga, Arghezi, Nichita Stănescu, Blandiana, Cărtărescu sau alții ar putea fi declarați campioni. Ignorând evidența că, dacă arbitrii sportivi ne fură în meciul dintre Steaua și Napoli, și cei literari or să ne fure în meciul dintre Eminescu și Lamartine.

Iată ce ne poate face dicteul automat! Am lăsat acest text să curgă în voia lui, ideile să se dezvolte una din alta, către propria lor semnificație. Și am ajuns într-o fundătură, căci eu voiam, de fapt, să vorbesc despre cumetriile critice (foarte asemănătoare celor politice) din capitală sau din provincie, acele cumetrii care nasc comentarii fără criterii (nu mai vorbesc că și fără vreo umbră de moralitate), dispuși a tămâia sau a incrimina după cum bate vântul sau după cum le e interesul ori slăbiciunea.

Da. Despre aceasta ar fi fost să fie vorba, dar tastele calculatorului m-au condus către altceva. Am vorbit despre rechinii cei mari, deși voiam, inițial, să vorbesc despre peștișorii cei mici. Mulți și primejdioși, conform unei vorbe din popor, care spune că pădurea nu pierde din pricina celor care fură cu carul, ci a celor care fură cu spinarea. Principiu care se aplică și în lumea acvatică a rechinilor, a micilor pești răpitori și a peștișorilor fără dinți. Așa că latura asta rămâne pe altădată.

Tudor Cristea

LITERE

Revistă lunară de cultură
a Societății Scriitorilor Târgovișteni

ISSN 1582-0289

Distinsă cu ORDINUL ZIARIȘTILOR CLASA I Aur
de către Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România

REDAȚIA

DIRECTOR

Tudor Cristea

REDACTOR-ȘEF

Mihai Stan

SECRETAR DE REDACȚIE

Ion Anghel

SENIORI EDITORI

Alexandru George
Mircea Horia Simionescu
Barbu Cioculescu
Mihai Cimpoi
Nicolae Neagu
Mircea Constantinescu
Henri Zalis
Florentin Popescu
Liviu Grăsoiu
George Anca
Radu Cârnci

REDACTORI ASOCIAȚI

Daniela-Olguța Iordache
Dumitru Ungureanu
Margareta Bineață
Victor Petrescu
Mihai Gabriel Popescu
George Coandă
Nicolae Scurtu
Emil Stănescu
Corin Bianu
George Toma Veseliu
Ion Mărculescu

Dan Giju
Nicolae Ionel

SUBREDAȚIA CHIȘINĂU

Iulian Filip
Vasile Romanciuc
Ianoș Țurcanu
Aurelian Silvestru

TEHNOREDACTOR

Ioan Alexandru Muscalu

GRAFICĂ – Iulian Filip
Alexandru Coman

În atenția colaboratorilor: Materialele trimise vor avea 2 sau 4 pag. A4 cu literă de 12 la un rând sau 3500-7000 semne fără spații (4500-9000 cu spații).
Manuscrisele primite nu se returnează. (Redacția)

Potrivit art. 206 CP, responsabilitatea juridică pentru conținutul articolelor revine exclusiv semnatarilor acestora ca persoane individuale.

Revista poate fi citită și on-line la adresa
www.bibliotheca.ro/reviste/litere

CALENDAR DÂMBOVIȚEAN

- 2.II.1879 – S-a născut **I.C. Vissarion** (m.1951)
- 2.II.1989 – A murit **Grigore Diclescu** (n.1927)
- 3.II.1953 – S-a născut **George Geacăr**
- 4.II.1809 – S-a născut **Vasile Cârlova** (m.1831)
- 4.II.1950 – S-a născut **Vilia Banța**
- 6.II.1993 – A murit **George Ciorănescu** (n.1918)
- 6.II.1994 – A murit **Marin Bucur** (n.1929)
- 8.II.1932 – S-a născut **Pompiliu Gâlmeanu** (m. 1999)
- 10.II.1952 – S-a născut **Daniela-Olguța Iordache**
- 11.II.1920 – S-a născut **Corneliu Popescu**
- 12.II.1932 – S-a născut **Ilie Costache** (m. 2004)
- 12.II.1983 – A murit **Mihail Ilovici** (n.1910)
- 16.II.1951 – S-a născut **Nicolae Radu**
- 17.II.1947 – A murit **Elena Văcărescu** (n.1864)
- 18.II. 1985 – S-a născut **Monica Enache**
- 20.II.1910 – A murit **Ciru Oeconomu** (n.1848)
- 20.II.1998 – A murit **Emanoil Dumitrescu** (n.1905)
- 22.II.1810 – S-a născut **Grigore Alexandrescu** (m.1885)
- 25.II.1987 – A murit **Mihai Constantinescu** (n.1926)
- 25.II.1989 – A murit **Victor Brânduș** (n.1905)
- 26.II.1919 – S-a născut **Alexandru Negoescu-Runcu**
- 26.II.1959 – A murit **Radu Cosmin** (n.1875)
- 27.II. 1956 – S-a născut **József Pildner** (m.2008)
- 27.II.1990 – A murit **Constantin Manolescu** (n.1935)

CUPRINS

EDITORIAL: Tudor Cristea – Critica de cumetrie	1
ACCENTE: Alexandru George – Eroii vor fi, dar mai ales au fost	4
LITERATURĂ DUS-ÎNTORS: Mircea Horia Simionescu – Cum a căzut patul și alte întâmplări licențioase (3)	6
BREVIAR: Barbu Cioculescu – Soarele Cotrocenilor	9
CRONICĂ LITERARĂ: Tudor Cristea – Calea regală	12
CRONICĂ LITERARĂ: Margareta Bineată – Între teluric și divin	15
VALENȚE LITERARE: Mihai Cimpoi – Miniaturalul (= schițismul)	18
RECITIRI: Henri Zalis – Ipoteze la plenitudinea nobelizării (1)	21
AFINITĂȚI SELECTIVE: Ioan Adam – Vedere spre Dincolo	22
LECTURI: Nicolae Ionel – Uroboros	23
LECTURI: Liviu Ofileanu – Orgoliul reflexivității	26
LECTURI: George Toma Veseliu – Partea poetului	28
NOTE DE LECTURĂ: Mihai Stan – Târgoviște-India	30
STEIURI: George Anca – Spiritul Indiei în recunoaștere românească	33
ESEU: A.D. Louni – Carnaval tranzitoriu (4)	35
ALAMBICOTHECA: Dumitru Ungureanu – Un exemplu de cum nu se face	38
DIN ISTORIA...: Aurelian Silvestru – Falsul testament	39
RAFTUL DE SUS: Mircea Constantinescu – Cine și de ce se războiește cu Decalogul? (1)	41
MARI POEȚI AI IUBIRII: Radu Cârneli – Petrarca	44
ROMÂNUL A RĂMAS POET?: Liviu Grăsoiu – Un hedonist neliniștit, dar decent	46
POEZIE: Cristina Onofre – Gropar	48
POEZIE: Mirela Lungu – Eu nu mă vând, iubitele, pe-o cartel!	50
POEZIA ACASĂ: Iulian Filip – Eugen Coșeriu	52
CÂNTECE ÎN CULORI: Vasile Romanciuc – Leonida Lari	54
PROZĂ: Șerban Tomșa – Sărbătoarea Călăului	56
PROZĂ: Ion Mărculescu – Jurnalul de la Marcona	58
PROZĂ: Igor Ursenco – Creștinismul Cleopatrei (revelație genetică, cu evidențe religioase & științifice)	60
ARS LONGA...: Dan Gîju – Vulturul nu zboară-n stoluri – Confesiunile din anii crizei – (3)	63
FIRIDE BASARABENE: Nicolae Scurtu – Noi știri despre epistolograful Ion Buzdugan	65
ISTORIE LITERARĂ: Iordan Datcu – Mihai Pop, publicist	68
GEOCIVILIZAȚIE ROMÂNEASCĂ: George Coandă – Pelasgii de lângă „Columna Ceriului” din Țara Rohmanilor (2)	71
DICȚIONAR: Victor Petrescu – Ion Anghel Sorescu. Credință și speranță	72
PORTRETE ÎN PENIȚĂ: Florentin Popescu – Un vajnic „căutător de noi tărâmuri”: Silviu Neguț	74
EVOCĂRI: Eus Platcu – Erată	76
ETNOGRAFIE: Gabriela Țopa – Un obicei folcloric inedit – Steagul cu geavrele	78
CLIO: Mihai Gabriel Popescu – Dâmbovițeanul Diaconul Coresi (1)	80
SALONUL LITERAR AL SST	82
CUTIA PANDOREI: „Bijuterii literare” (1)	83
REVISTA REVISTELOR: Tudor Cristea – Lucruri gingașe	85

EROI VOR FI, DAR MAI ALES AU FOST

Au trecut mai bine de două decenii de la căderea regimului comunist din România; a trecut cel puțin un sfert de veac de când el a început să se clatine în țara sa de baștină – Rusia, care-și zicea Uniunea Sovietică ba chiar și socialistă sau comunistă, unde făcea figură de regim „normal”, bine consolidat după câteva generații care nici nu cunoscuseră regimul anterior țarist, în curs de „modernizare” dacă nu și liberalizare în perioada Stolâpin, un reformist care voise să schimbe autocrația la tip Petru cel Mare, cu regimul unei oligarhii cu tradiție în Rusia, echivalentă cu situația lorzilor în Marea Britanie. Și rușii ca și noi se află într-o nouă perioadă a post-comunismului, a abandonării oficiale a sistemului până atunci dominant, dar asta nu înseamnă totul; rușii s-au prăbușit în plină glorie, când păreau că vor cuceri lumea cu armia lor uriașă și de un tehnicism hiperbolic, dar și cu propaganda de mare abilitate a unui jucător care-și urmărește scopurile, indiferent că nu respectă regulile jocului de care face un mare caz, oficial mediatizat.

La noi, dimpotrivă, comunismul a căzut, regimul s-a dovedit incapabil să reziste „reformismului” irezistibil din „Lagăr”, gorbaciovismului mai ales, care părea a cuceri centrul moscovit. N. Ceaușescu a făcut odioasă ideea comunistă, dar nu la modul absolut ci păstrând unele sechele care abia treptat și-au pierdut virulența. La noi, reformismul a fost temperat de atitudinea prudentă, temătoare a Aparatului din care se va ridica marea figură exponențială a lui Ion Iliescu, înscăunat de insurgenții care, deținând puterea în zilele „Revoluției române”, au oferit-o (Armata și Poliția politică) unui disident anti-ceaușist, dar reputat „om de bine”, care garanta prin tot trecutul său atașamentul față de idee.

Acesta a acordat (poate dintr-o regretată de el pripeală) o serie de libertăți de

exprimare nemulțumirilor și chiar adversarilor, dar nu și mijloacelor materiale de a le face eficiente: Televiziunea, Radiodifuziunea rămăneau un monopol al noii sale puteri, opoziția care abia își înjgheba partide refugiindu-se în câteva publicații printre care, spre cinstea ei, redacția marelui cotidian „România liberă”, dar și acesta sabotat de sindicate, care se aflau în mâna comuniștilor și se socoteau în continuare „cureaua de transmisie” de la centru spre mase, adică spre salariați, mai ales slujbași ai statului, adică ai echipei Iliescu, o firmă care-și specula o altă fațadă.

Altminteri, mai ales tineretul își păstrase entuziasmul și speranțele, până va descoperi avantajul unei alte soluții: plecarea din țară, poate chiar pentru totdeauna. În anumite sfere, te credeai în zilele glorioase de la '48, gazetele independente urmau mai mult stilul lui C.A. Rosetti decât cel dorit de Iliescu, adică slugărnicia până foarte jos plecată a lui Karkaleki. O reproducere a celui din urmă nu putea să-i lipsească noului stăpân: cel care l-a uluit chiar și pe Iliescu a fost un „disident” cu voie de la poliție, Aurel Dragoș Munteanu, care avea nevoie de un titlu de onorabilitate pentru ca autoritățile din U.S.A. să-i îngăduie stabilirea pentru un timp mai îndelungat acolo.

Ieșirea din închisori a ultimilor victime ale regimului căzut a sporit scandalos numărul eroilor care au făcut măcar „ceva” împotriva lui, deși una era situația lui Silviu Brucan și alta a colegului său de gazetărie, Corneliu Coposu. Dar mai ales alta a fost situația unei (cel puțin) duzini de camarazi ai mei de generație și colegi de școală precum Sorin Botez, liderul liberal de după decembrie '89, condamnat la 15 ani de închisoare pentru o acțiune efectivă și un simplu accident ca Paul Goma, un scriitor comunist care nu a comis nici un act de curaj ieșit din comun și care, după ieșirea din închisoare, s-a grăbit să se reîncadreze în ceata celor sprijiniți acum de oficialitate

care mai schimbase puțin „linia” în anii '60 și acceptase disidența de un anume tip.

Paranteză: În clipa în care scriu rândurile de mai sus, mi-a parvenit printr-o notiță laconică la T.V. știrea despre moartea lui Vasile Paraschiv. Nu cred că oficialitățile vor face mult caz de acest eveniment, în niciun caz nu va deranja seria nesfârșită de manifestări legate de sfârșitul lui Valeriu Anania. Nici nu-mi închipui că sunt mulți care știu ce a fost acest om de curaj, eu însumi îl credeam mort de câțiva ani, ceva aflasem despre lupta sa în comunism și după, când el a urmărit orice, dar nu răzbunarea.

Câtă diferență de statură morală între el și Paul Goma sau Dan Deșliu, dintre el (care nici nu știu dacă poate fi numit „disident”) și Silviu Brucan, Gh. Apostol sau chiar Mircea Dinescu! Autentici purtători ai acestui titlu!

Deși a emoționat pe mulți, proiectul lui de Sindicat liber al oamenilor muncii nu a avut succes, pentru că era lipsit de realism, într-un stat democratic-liberal sau măcar multi-partid, poți înființa câte sindicate vrei de susținere a unor tendințe și interese diverse, dar într-un stat uni-partid, cu o conducere tiranică, absolutistă în care statul e și unicul patron, o altă nouă organizație concurentă e o contrazicere în termeni. Un nou sindicat presupunea retragerea din celălalt în care se înscriaseră, de voie de nevoie, milioane de salariați, zeci de milioane, care urmau să-și piardă importante drepturi, considerabile contribuții acumulate decenii de-a rândul.

În cazul meu, al unui scriitor care poate interesa pe cititorii și redactorii revistei „Litere”, încasările mele de subzistență proveneau numai de la statul comunist, patron. Din rețineri mi se asigura o foarte onorabilă pensie, pe care am prezumția de a crede că o meritam față de „volumul meu de muncă” (făcând abstracție de valoare). Uniunea Scriitorilor era și un sindicat, o organizație indiscutabil profesională chiar dacă dominată de „politic” și de promovări partizane. Ea îngăduia celor mai neînsemnați membri un modus vivendi fără de care eu n-aș fi putut scrie, nici măcar trăi. Conducătorii ei, de la M. Sadoveanu la Zaharia Stancu și de la M. Beniuc la Demostene Botez, au fost indiscutabil niște scriitori și acolii lor au avut o mentalitate și un comportament de același gen.

Dar în același timp s-a reactivat o tendință caracteristică regimurilor restrictive, de dictatură prelungită, de tiranie mergând până la statul totalitar: lașitatea, marea experiență a demiterii, a renunțării la demnitate, a slugărniceii, cu pandantul

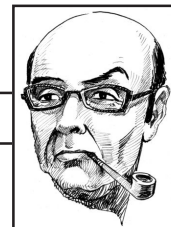
ei paternalismul, statul-tătuc, condus de un personaj atotputernic și omniscient care să nu fie incomodat de critici și oponențe, să lucreze după inspirația-i divină.

Și se constată că acum, în libertate, mentalitatea aceasta nu a dispărut și nici nu dă semne că ar urma să slăbească; Vasile Paraschiv a fost un naiv cinstit și bineintenționat, în timp ce Goma, după micul său inconformism inițial, a evoluat negativ, a devenit un ticălos și un închipuit și pare a sfârși în demență, după ce s-a comportat, și o face în continuare, ca un criminal.

Cazul lui, în esență, l-am mai discutat, ceea ce mi l-a adus în atenție este articolul lui Tudor Cristea, criticul atât de curajos și de radical care spre năucitoarea mea surprindere îl celebrează pe Goma ca pe un erou fără pereche care (fiind singurul!) salvează fața României și prestigiul lașului popor român. Și asta după ce același critic pe care eu îl urmăresc și la bine și la rău cu deosebită atenție, a iscălit un articol extraordinar despre ultimele poezii ale lui Adrian Păunescu cuprinse într-un enorm volum pe care și eu îl consider (critic) de o importanță decisivă pentru ceea ce a fost autorul „Istoria unei secunde”. O analiză ultralucidă care, să nu uităm, este cu totul altceva decât rezultă lui „Istoria critică...” a lui N. Manolescu (una dintre cele mai importante realizări ale literaturii noastre critice, în care se sugerează că de fapt „Istoriei unei secunde” – 1971, este și sfârșitul poetului, autor, devenit apoi un personaj în afara aprecierii estetice – p. 1054).

Nu e părerea mea, dar nici aceea a comentatorilor într-o compactă majoritate; profitând și de lumina din exegeza lui Tudor Cristea (cu umbrele ei la fel de prețioase) eu aș invita pe cei mai tineri cititori ai lui Adrian Păunescu și Paul Goma, cei doi scriitori basarabeni de cea mai contradictorie reputație, să inițieze o dezbatere cât mai generală în problema destul de veche dar încă actuală a felului în care cota vreunui scriitor se poate înălța sau coborî, eventual asigurându-i, într-un fericit caz, chiar și veșnica posteritate.

N.B. Rândurile de mai sus au fost concepute și așternute pe hârtie spre sfârșitul anului trecut, într-un moment când o operație chirurgicală menită să-mi redea vederea din ce în ce mai accentuat deficitară m-a împiedicat să comunic cititorilor mei ultimul meu cuvânt. Voi reveni, extinzând pretextul acestor conversații la aria mai generală a poeziei (sau literaturii) militante pe care eu n-am practicat-o dar pe care o identific drept foarte firesc născută în climatul așa de dramatic al istoriei românilor din toate părțile Lumii.

CUM A CĂZUT PATUL ȘI ALTE ÎNTÂMPLĂRI LICENȚIOASE (3)

Capitolul 4, în care nu se petrece nimic. *Ar putea înfățișa situația celor doi bieți îndrăgostiți după toate cele întâmplate: și-au amintit că li se făcuse foame îndată după cutremur, acum visau să coboare în sufrageria de la parter, la masa unui mic și cochet local italian, la chioșcul viu colorat al unei cofetării de pe faleză, unde să comande înghețate și cafele.*

Căpitanul mărturisi că n-are nimic de-ale gurii în casă, nici măcar o felie de pâine, în sat n-a mai sosit pâine de o săptămână, a vrut să meargă la Sinaia să cumpere, s-a temut că autobuzul de înapoiere nu va circula și risca să nu fie la timp în gară, ca s-o aștepte. Are o idee: să împrumute de la o vecină patru ouă și să-i toarne o omletă magnifică, așa cum a mâncat în vremea războiului la popota ofițerilor, goală sau cu câțiva biscuiți, merge cum Colombina nu-și închipuie. Cum între sediul dragostei și cel al foamei – din încăperea craniului – e o distanță foarte mică, sus-zisele fiind aproape gemene, Colombina făcu fulgerător compromisul și spuse: fie, iubitul, și cu biscuiți.

Capitolul 5, unde cititorul întâlnește o mulțime de persoane necunoscute, care lasă să se înțeleagă că știu exact toate câte s-au petrecut cu Colombina și Căpitanul, în noaptea de pomină a aceluia sfârșit de august. *Din relatările lor aluzive reiese că nimic din cele ce înfăptuiesc particularii nu scapă vigilenței oficiale și că informațiile de această categorie cunosc un curs fără bariere până la primul (și cel mai iubit) cetățean al țării, care le apreciază ca o contribuție de preț la îmbunătățirea calității vieții și a balanței dintre importul și exportul statului, la realizarea unei compoziții corespunzătoare a cadrelor în sânul partidului și al sindicatelor. Estimații preliminare privind roadele politicii demografice până în anul 2010.*

Căpitanul, care fusese comandantul pichetului de pompieri al Agerpresului, mai avea câțiva prieteni în agenție și-i plăcea, de câte ori revenea în București, să treacă să-i vadă. Cu o săptămână înaintea cutremurului, îl vizitase la birou pe Pantalone Ionescu, de care se simțea mai legat decât de-un frate. Bine-ai venit, iubite prietene, l-a întâmpinat acesta pe lungul culoar al Casei Scânteii, am noutăți ce te vor ului, ba ce zic, te vor cutremura. Intră în biroul meu, nu-i nimeni, secretara s-a învoit – au sosit chiloți bulgărești la Romarta – duc filele astea la conducere și mă întorc în zece minute. Ai căzut cum nu se poate mai bine; dacă mai întârzieai, te sunam la telefon, îți dădeam să înțelegi că purceaua e moartă... Căpitanul, luat astfel, l-a întrebat dacă nu cumva irlandezii au făcut-o din nou de oaie, Pantalone și-a dus degetul arătător la buze și a zis mucles, nu fi tâmpit: e vorba despre tine.

Îndată ce a fost liber, Pantalone, cu o voce scăzută: să profităm că șefimea e la o importantă, istorică plenară, a zis. Nu mă întreba de sănătate, nici eu nu te întreb. Pe scurt: știi că buletinele roșii și cele galbene sunt trimise foarte sus, că fiind de-o importanță excepțională (însemnate pe copertă cu inscripția strict secret), se difuzează prin curier special și se înapoiază după două zile, încredințate și returnate sub semnătură. De două săptămâni, printre buletinele returnate s-au strecurat, din greșeală sau dintr-o intenție căreia nu-i pot dezlega scopul, publicații similare ale direcției de contrainformații. Nu le-am ferfenițit, cum e sarcina, în mașina de tăieței, închipuindu-mi că vor fi cerute și arse de editorii lor. Dar, pentru că nimeni nu le revendică și, mai cu seamă, că mai toate sunt pline cu informații despre persoana ta, le-am păstrat, spre a ști și tu ce se colportează despre tine și cine sunt amicii care te lucrează.

A ridicat tăblia măsuței dintre elegantele fotolii de la fereastră, a desprins de pe reversul ei un carton bine întins și a scos din ingenioasa ascunzătoare șase buletine albastre: bagă-le în poșeta aia de bareta căreia o să te spânzuri într-o zi, intră la toaletă și studiază-le. Dar umblă cu ele cu maximă grijă. Ia mânușile astea, hai, nu te mai holba așa, nu-i recomandabil să-ți imprimi amprente... Valea! Mă găsești aici exact peste o jumătate de oră. Pe alocuri, a mai adăugat Pantalone, numele reale sunt codificate, sper să te descurci...

Singurul locșor civilizat în toată agenția aia e closetul, îi povestea acum Colombinei. Ce m-a mirat mai mult decât orice a fost că hârtia igienică era necocoloșită, din belșug. Și o curățenie de farmacie... Prin gemulețul cabinetului zăream cerul limpede, simțeam cum se revarsă prin ferestruică aerul pur al parcului din apropiere... Lasă aceste detalii, l-a apostrofat Colombina, care murea de curiozitate. Nu mă întrerupe, te rog... i-a spus Căpitanul. Era o veche neînțelegere între ei: când unul vorbea și celălalt intervenea cu un cuvânt din altă parte, lasă-mă să vorbesc! sau nu mă întrerupe! striga întreruptul. Spune-mi ce ai aflat din acele buletine, i-a ordonat Colombina.

Aaaa, ce scria în porcăriile alea? s-a deșteptat Căpitanul. Toate grozăviile pământului... Porcul declarase că adun foițe de țigară și că... spargerea casei, acum doi ani, fusese o înscenare, se folosiseră de trei minori delincvenți, ăia intraseră și lăsaseră urme prea evidente, ca să înlesnească pătrunderea experților, camuflaj... te rog nu mă întrerupe... așa se explică lipsa acelor foi din caietul... Cârțița (ăsta e Vasiliță Dinu, ăl de se oferea să-mi procure ultimul Mircea Eliade) insinua că așa avea o tipografie... patul... unul din minori a stat tot timpul descinderii în pat, mi-a consumat creioanele colorate... au smuls trei pagini din caiet... tu ai, Colombina, cea mai frumoasă gură... iar în informarea lui Pisică, altă grozăvie: că așa avea pușcă... acum vorbesc eu, nu mă bruaia... și muniție... ca să aibă model al scrisului, știi că au înscenat un furt de la filiala de vânatoare de la... pretext să le ia tuturor din județ caligrafia, inginerilor probe de letraset... găseau inscripții prin trenuri și nu descopereau autorii... și pe sacii de ciment... perna... mâna... nu ți-a amorțit piciorul?... patul stă să cadă iarăși, l-am bătut, e slăbit... nu mă întrerupe... că așa avea planuri de guverne... liste... cabinete posibile, cu nume... știi prea bine că mi-era frică și de umbra mea...

prudență... cum să mă ocup eu de... dar Pisică și Corbu dădeau amănunte și probe... desigur inventate, bazaconii... și că mi-aș fi procurat cărămizi și lemnărie prin... mai scria acolo... lasă-mă să vorbesc... că... era de fapt o caracterizare, o propunere... precum că, simpatizat de elementele reacționare, sunt cunoscut, tocmai potrivit de-a servi ca exemplu celor ce mișcă... un accident de mașină cusut cu ață albă... să înțeleagă și proștii că nimic nu se iartă... sau o rangă în cap sau aruncarea, seara, de pe pod... și rezoluția știi tu cui, precum că ar fi potrivit... țineți-l în evidență, vine momentul să-l radem, împușcăm o sută de iepuri... semna un general... secretar... și declarația unuia Veveriță (o fi Poroineanu, avocatul), cu precizarea când au venit și au plecat prietenii, încotro s-au prefăcut că se duc... lasă-mă să termin... zilele când ai fost aici (Blestemații! a exclamat Colombina), însă și scuza milițianului local că ei (noi) se iubesc, stau cu obloanele trase ca să nu-i vadă vecinii cum procedează... contribuie treptat la proiectul de sporire naturală a populației..., dar și securistul de la... cu convingerea lui că acolo (aici) se petrec lucruri cu mai multe semne de întrebare... le numea evenimente... întruniri publice pe terasă... Gâscă și Privighetoare informând că e adevărat... și o rezoluție a unui superior... lasă-mă să-ți reproduc termenii din... să fie în continuare filat, telefonul... raport asupra cifrei notelor de plată la oficiu... hipotalamusul...

– Nu înțeleg, a zis Colombina. Au o evidență a venirilor mele aici? Reiese din ce-ți spusei, a zis căpitanul. Avem dosare atât (voluminoase) la județ, la București, pe masa tuturor ștabilor... Aha, a făcut luminată Colombina, acum îmi explic de ce mă tot trăgea de limbă contabilă aia pocită, că unde îmi petrec sfârșiturile de săptămână, la mare sau — aici cu înțeles — la munte? Acum vorbesc eu, nu mă mai întrerupe: că prea mă întorc voioasă din vichind (așa pronunță inculta!)... Dar Cârțița cine crezi că e! și-a amintit Colombina. Căpitanul a rămas un minut pe gânduri (să răspundă, să nu răspundă? Dacă îl va învinui din nou că o întrerupe?), după care a pronunțat numele lui Craioveanu, marele amator de muzică, cel care le-a întrerupt într-o după-amiază dragostea abia începută. Nespălatul, licheaua, impotentul dracului! a izbucnit Colombina.

Au tăcut, pe gânduri amândoi, au ascultat cum bate într-o coajă o ciocănitoare, s-au întrebat ce bilă de oțel trebuie să-i fie creierul (Căpitanul), dacă

nu cumva pasărea poartă sub târniță un mini-microfon (Colombina), el a întrebat-o dacă nu-i mai este foame, ea a răspuns: frumușică. Și toate aceste informații să fi ajuns și pe biroul ăluia? s-au întrebat cei doi, n-are importanță care din ei a fost primul. Am probe sigure, a zis Căpitanul. Dacă nu m-a suprimat până acum, a continuat el, e pentru că speră ca asalturile mele să-i optimizeze statisticile demografice... Nu fi porc! a sărit Colombina, pușcă-ți pe limbă!

Ea a rămas pe terasă, la plajă, el a coborât să repare patul, de ale cărui picioare era mai îngrijorat decât de propria lui soartă.

Capitolul 6 și ultimul, în care cititorul va fi, desigur, de acord cu Căpitanul că o femeie e iubită cu atât mai mult cu cât, trecută prin bătăliile amorului, ea nu a învățat să refuze aluzia, invitația, rugămintea sau ordinul bărbatului, atunci când sună – de nici nu se știe unde – goarna asaltului. Despre alte multe chestiuni privitoare la rolul patului în viața de toate zilele.

Le pretindem iubitelor noastre să ne dăruiască tocmai ceea ce ele au cu prisosință și nu pregetă să ne ofere, gândea Căpitanul. Până ce învățul e invitat să-și mai pună pofta-n cui, continuă el cercetând cuiul cu care intenționa să fixeze piciorul patului șubrezit de cutremure. Dintr-o neatenție, din pricina oboselii, un refuz e interpretat ca o rupere a contractului amoros. Dereglare a codului, semnalul fuge în eter, întrevezi sfârșitul. Raportul între ostoit și neostoit. Vine timpul când ți se face un fel de lene de-a mai porni la luptă, nu mai vezi înainte decât dezastrul de după: imaginea sfârșitului îți ostioiește pofta de-a începe.

Căpitanul tocmai potrivise piciorul fracturat, când a gândit că, de fapt, starea naturală a patului e cea de infirmitate, mai devreme sau mai târziu, patul tot se va prăbuși. Își aduse aminte de spusele unui scriitor francez, după care bărbatul e asemenea unei pagode cu o singură coloană, din cele din vechea Indochină: dacă coloana se șubrezește, întreaga pagodă se duce dracului. Înțelept e să ne punem întotdeauna în situația constructorului care începe cioplirea și alcătuirea pagodei, închipuindu-și că timpul n-o va putrezi nicicând, acea stare a începutului trebuie consolidată și împinsă. S-o păstrăm în noi ca o emblemă (chit că e mincinoasă), ca un sâmbure din care să răsară altă pădure.

Vorbe. De parcă n-am colecționa tot atât de sârguincios și eşecurile, de la o vreme devenite scumpe pentru că sunt ale noastre. Ne mândrim cu performanța de odinioară când am ridicat pagoda, acum simțim delicii noi la vederea prăbușirii construcției: e un spectacol magnific, zice Căpitanul, dar nu merge mai departe: uite, cuiul a intrat bine, piciorul patului e ca înainte de cutremur, patul tânăr și solid ca la început.

Ne atașăm prea ușor de dezastre, de mizerii. Mă așez la masă spre a-i scrie unui prieten și mă descopăr prost și gol: în loc să anticipez bucuria cu care prietenul îmi va parcurge rândurile, mă simt blocat de amintirea unor cuvinte ce mi-au sfâșiat carnea și m-au îmbătrânit. Căpitanul trecu la reconstituirea acelor cuvinte: qwertzuiopă, asdfghjklșt, yxcvbnm, –, â23456789i. Și, mai departe: QWERTZUIOP, ASDFGHJKL... Embleme absurde ale timpului când, la somația Miliției, trebuia să bată la mașină claviatura lui de prezumtiv delincvent... Știința imbecilă că rândurile tale sunt înregistrate, controlate și controlabile, vai de capul meu! strigă Căpitanul. Mă somau o dată, de două ori, în cele din urmă le dădeam controlorilor amprente. Și-au pus mușța pe fiecare literă, pe fiecare gând, s-a spurcat inocența...

Radiera! a strigat Căpitanul și Colombina, de pe terasă, a răspuns că nu înțelege ce nevoie are de-o radieră la repararea patului. Mai potrivită, a continuat pentru sine Căpitanul, ar fi o imagine frumoasă, nobilă, cu care să șteargă ce văzuse.

Era într-o duminică. Stăteau în șezlonguri, pe aceeași terasă, cerul era pur, grădina strălucea sub razele soarelui. Ascultau încântați recitalul de la Palat al Amaliei Rodriguez. Ritmurile acelea albastru-portocalii, melodiile rostogolindu-se ca valurile mării pe plaja fără de margini... Colombina s-a trezit din somnolența inexpresivă de până atunci, sângele i-a urcat în obraji, frumusețea ei stinsă a înflorit dintr-o dată, s-a ridicat și, cu degetele lungi, a început să păcăne ritmic – ritmul muzicii – imitând castagnetele, jocurile tavernelor, dansul barbar al fadoului mereu mai înnebunitor. S-a transformat toată într-o torță a neastâmpărului și dăruirii, adăugând încă o lumină luminii acelei dimineți. Am numit acea transfigurare începutul începuturilor, iar acea zi Duminica portugheză.

Această povestire se încheie cu o morală: toate lucrurile mobilând acest univers – inclusiv patul – au rostul lor nedeclarat.

SOARELE COTROCENILOR*

Motto: Răbdarea e virtutea regilor

Este momentul, lectore, să lași deoparte foaia tipărită și să-ți pui întrebarea decisivă: la ce bun? A citi mai departe rândurile unui nonagenar obstinat, pescar în lacul fără cascade al amintirilor sale. Sau nu. Amintiri asupra cărora a avut prudența să avertizeze că aparțin unui uituc – și nu de azi, de ieri. Cvadragenar, în posesia tuturor facultăților lui, îl întâlnea, la stația de troleibuz – pe atunci la colțul străzii – pe doctorul Ciovârnache, ilustru neurolog, și ca să se aleagă cu ceva, îl întreba ce-ar putea face în situația în care uita îngrozitor?

„– Uți și ce te interesează?, voi să știe medicul. Tăind. Dacă vei azvârli cât colo cartea, lectore, rău vei face, fiindcă de abia de acum încolo se coace speranța unui festin. Însușește-ți virtutea regilor, atât de amar absentă într-un regim republican, cultivă-ți răbdarea, treci peste cele mai negre bănuieli, peste legitima silă a timpului pierdut, pierde-l mai departe, cu mine. Află că și memorialistul lupta cu mari dificultăți, sub povara a ceea ce parcă n-ar vrea să spună, și tocmai asta îi vine mai întâi sub condei. Cum uituc fiind, nu uită anume ce nu trebuie. Iar firul amintirilor lui e de o subțirime înspăimântătoare!

Scurt, nici o amintire nu răspunde la apel în copioasa materie a mutării în casa părintească din Cotroceni. Ce povestitor n-ar immortaliza clipa trecerii pragului, urcarea treptelor intrării din față, deschiderea ușii principale, căderea în brațele ei – sau ale tatei – lacrimi de bucurie, țâșnire în holul de la parter. Dar sfeștania casei? Va fi avut loc, fără nici o îndoială. La doi pași de palatul de vară al monarhului, la facultatea de medicină, la patru de grădina botanică, la cinci de stadionul A.N.E.F., cu ștrandul Bragadiru – și să nu-ți amintești nimic. Și ce tun ai fi putut trage! Iar tunul e și el legat de răbdarea regilor – ca ultima ratio! „Mă voi întoarce acum mult în urmă”, zicea omul nostru, Mateiu. Voi extrage din magma probabilităților ascuțimea senzațiilor la pășirea în casa din dr. Turnescu

5, voi revedea cu ochii de atunci largul hol de la parter, ușile cu glasvand despărțindu-l de sufragerie și bibliotecă – toate ușile deschise ofereau spațiul primirii a două duzini musafiri. Mă va fi fermecat înălțimea ușilor și ferestrelor, un rafinament arhitectural, peretele sudic al holului, aproape numai în ferestre, voi fi călcat cu delicii pe covoarele întinse – cele toarse la Găești, pe terasa casei Murineanu, ce nu voi fi făcut? Sigur voi fi urcat la etaj, iute străbătând coridorul dintre cele două dormitoare spre a trece pe largul, cuprinzătorul balcon. Voi fi admirat, de acolo, pâlcul de cinci fantastici plopici din imensa grădină a casei Cățoiu – când ești mic, toate ți se par mari, însă plopici, în plină forță, erau din speța care atinge norii.

Mă voi fi simțit minunat în dormitorul meu de la etaj, luminos despărțit de cel al părinților printr-un lung și larg coridor, voi fi încercat robinetele noi ale căzii de baie, smălțuită în cel mai atrăgător alb, voi fi încercat dușul? Pe zidul din spatele căzii de baie cobora firul de sfoară al unei sonerii cu para de lemn, pentru împrejurarea în care cel în cadă întins s-ar fi simțit rău. Para de lemn a soneriei evita electrocutarea. De adăugat numai că soneria n-a fost niciodată pusă în funcțiune. Nu eram chiar atât de barosani! Extraordinarul firesc al mutării unei familii tinere în propria-i casă poate fi explicația lapsusului din memorie. O a doua e mai greu de găsit, asupra acesteia n-aș insista. În vise, casa îmi apare întotdeauna altfel...

Oricum, față de viața în blocul din piața Lahovary, în plin centrul Bucureștilor, Cotrocenii, cu întinsele sale spații verzi, cu liniștea sa încurajatoare, aerul curat, curțile spațioase cu luxuriantă vegetație ofereau o secretă continuitate. Pentru cele lăsate în urma, nici un regret? În delicate împrejurări în care comportamentul său l-ar înfățișa ca deficitar la capitolul afect, memorialistul va atrage atenția că sub numele lui se ascund mai multe persoane, dintre care cel puțin cu una n-are nimic de-a face. Și propune spre meditație persoanelor amatoare de

* Din volumul în pregătire la Editura Bibliotheca intitulat *Amintirile unui uituc – Exerciții de memorialistică*

longevitate. Suite de întâmplări triste în existență, dramatice, revoltătoare prin asprime lărgeste echipa celor de sub un singur buletin de identitate. Cum se înțeleg între ei e o altă problemă, rufele spălându-se înlăuntrul euului.

Băiat mare, Barbu putea ieși liber pe stradă – căruțele erau în același număr cu automobilele – hoinări după bunul lui plac. Aristocraticul bulevard ce purta nume de regi – iar azi, al Eroilor Sanitari, era străjuit de falnici, pe cât de pașnici castani, vârfurile li se împreunau, de-o parte și alta, într-o boltă deasă, pe toată întinderea, iar strada dr. Turnescu dădea chiar în bulevard, în paralel, pe o latură cu strada dr. Davila, iar pe cealaltă, cu bulevardul dr. Marinescu, întregul cartier fiind blagoslovit cu nume de medici. În arșița verii, când descindeai din centrul urbei, un aer răcoros îți umplea pieptul, iar dacă Pronia te înzestra cu aceeași imaginație ca pe mine, te simțeai parcă pe o avenida argentiniană. Casele însăși, de pe la începutul secolului (al XX-lea, firește) cu parteruri înălțate întinzându-se mult în curți adânci, retrase de la stradă, altele cu două-trei etaje, dar venerabile, distante, ascundeau confortul proptirii timpului, în rarele persoane ce se vedeau ieșind sau intrând în ele. Așezat pe o bancă între castani, le puteai contempla îndelung.

Strada dr. Turnescu tocmai se pava, cu pietre de granit cubic, tăiate și dispuse în rânduri văluitoare. Bărbați zdraveni, goi până la brâu le băteau cu maiul, în lovituri în care-și puneau toată greutatea corpului. Dacă duiosul povestitor târgoviștean Al. Brătescu-Voinești, ar fi trecut pe acolo și ar fi remarcat, printre trudituri, un singur evreu, antisemitismul i s-ar fi spulberat. Șansa nu i-a surâs, antisemit a rămas. A fost riscul lui, într-o viață în care nu se făcea confuzia de acum între șansă și risc. (Fumatul sporește șansa unor maladii letale). Contând pe șansă și nu pe risc, omul își pusese gândurile pe hârtie – și a avut de regretat. Verba volant, scripta manent, ziceau strămoșii noștri... azteci. În zilele acestea e totuna: aparate de absolută performanță își sug vorbele de la orice distanță, le înregistrează într-un dosarier. Învață lecția tăcerii: și nu numai: supraveghează-ți expresia ochilor! La Versailles, la Curtea Regelui Soare, cuiar de intrigi, ducele de Saint-Simon, notând tăcerea ce pecetluia buzele tuturor, adăuga jocul de priviri haine, pe care dușmanii de moarte și le aruncau, ca tot atâtea încrucișări de săbii. Se dădea chiar pe sine de exemplu, descriind privirile sfidătoare către ducele de Maine, la citirea casării testamentului defunctului monarh. Act prin care se desființau privilegiile ducilor bastarzi. Cutreietoare resentimente i-au dictat mii de pagini de memorii. Să nu vă așteptați de la mine la tot atâtea. Cu toate că...

O pisicuță neagră, la vârsta când putea fi transmisă, fu dăruită familiei Cioculescu, spre a-i purta noroc. Burta îi atârna până la pământ, nu părea că va supraviețui. Așa-i era, însă soiul, supraviețui, prosperă în noul ambient, primind numele de rară inspirație de Miți. Se atașă mai cu seamă de tata, căruia îi torcea în brațe, îl pupa pe bărbie și-l mușea de sfârcul urechii. Deveni, în timp, o felină magnifică, perfect conștientă de importanța rolului ei în casă. Din seriile de pui cu care îmbogăți fauna Cotrocenilor, de-a lungul anilor ei de fecunditate, numeroși, oare un singur mâț mai degustă ospitalitatea Cotrocenilor? De câine nu fu vorba: casa nu era încă împrejmuită. În flora sălbatică a curții săltau brotăcei cât bățul de chibrit, își întindea pânza un matur păianjen cu cruce pe spinare, scuturând boabele de rouă

Din odaia mea de la etaj, pe latura sudică, dinspre curte, aveam vederea a două victorioase case de pe partea cealaltă a străzii, până către bulevard. Iar în față, balconușul vecinilor, unde o foarte tânără persoană uda ghivece de flori. Aveam, de altfel să o zăresc prin toate celelalte vârste, de soție, mamă, bunică. O caracteristică a cartierului, îndelungata prezență a rezidenților săi, de unde preeminența copiilor și a bătrânilor. Cei mai mulți dintre aceștia l-au părăsit cu picioarele înainte. Deci din ferestrele camerei mele, patru strâmte și înalte, aveam priveliștea casei generalului Sion, fost administrator al bunurilor coroanei sub regele Ferdinand și casa generalului Cățoiu, fost director general al poștelor. Erau case-corăbii, construite în primii ani de după Primul Război Mondial, cu elemente de veche arhitectură românească. La fel, casa din colțul opus al străzii, încă mai vastă, cămin de studente, după peripeții în schimbarea de proprietari. Aparținuse mai întâi prințului Nicolae, acesta, se spunea, o dăruise unei iubite. Un zid înalt o împrejmuia. Chiar la intrarea pe doctor Turnescu cineva scrisese cu groase litere negre pe zid: „Radu e tâpit”, sărind litera m. Inscricția s-a bucurat de un lung trai liniștit – de decenii. Pe bulevardul doctor Marinescu, către deal, mai multe asemenea case, care îmbrăcate în iederă, care cu monumentale scări, cu toatele vădind stare și statornicie, aparțineau încă ofițerilor superiori de pe lângă palatul Cotroceni. Inițial cartierul le aparținuse, aici se așeza, mai departe, cea burgheză de mijloc de care încă de pe atunci se spunea că e de cea mai mare nevoie. Profesori, medici, avocați își aflau mediul, departe de zarva centrului, la poalele unui deal ocrotitor – Țăcălia – și dincoace de Dâmbovița, într-o oază de verdeață, liniște, lumină, între parcul Facultății de Medicină, grădina botanică și stadionul A.N.E.F, cu ștrandul său, Bragadiru numit. Marii potențați locuiau în parcul Filipescu, Bonaparte, la

Herăstrău, în nordul capitalei, pe flancurile șoselei Kiseleff, în rezervații străjuite de platani, în zona lacurilor, pe care tocmai o asanase regele, ca să zic așa. Aici, o vegetație tunsă și la intervale fixe udată, un gazon bine temperat, grilaje de netrecut forțau un rece și impersonal respect.

Ce puteam eu ști? În ferestrele odăii mele razele de soare scoteau țiuțuri, sticla lua amplitudini de cristal. Și era, într-adevăr, prea cald, cum numai la oraș se întâmplă. Noaptea, de pe încăpătorul balco, câmpul astral îmi trimitea semnale, în nesfârșita încolăcire a Căii Laptelui. Aveam, în odaie, un birouaș, cu două sertare, iar pe peretele opus patului, rafturile unei bibliotecii. În biroul tatei, bibliotecile ocupau trei din patru pereți – al patrulea era un glasvand. De la Găești la București, bunurile familiei Cioculescu fuseseră cărate într-un camion pus la dispoziție de unchiul Ionel Cristoman. Dând raportul, șoferul declarase: „Am transportat fără probleme librăria”. Biblioteca mea abia se înfiripa, cu întâiele lecturi de vacanță. Elegant cartonate se rânduiau acolo cărțile lui Moș Nae (Batzaria), „Martinică și Puki”, „Doctorul Mititelu, medicul animalelor”, „Lir și Tibișir” – cu desenele originale ale poveștilor britanice după care fuseseră prelucrate, apoi „Coana Frosa la București”, „Aventurile lui Haplea”, de pe meleagurile noastre. Mă prăpădeam de râs, Moș Nae locuia aproape vis-a-vis, pe doctor Radovici – casa noastră fiind pe colț – tata îl consulta cu privire la semnificația numelui Caragiale. Moș Nae, care vorbea toate limbile Balcanilor – în guvernul Junilor turci ocupase jilțul de ministru al culturii –, căuta răspunsuri. În casa din față, pe doctor Turnescu, locuia profesorul Ion Bura, macedonean ca și Nicolae Batzaria, erau prieteni nedespărțiți, îl auzeam, dimineața devreme, pe Moș Nae chemându-l, sub fereastră, pe amic: „Ne-nea, ne-nea”, cu accentul curios pus pe cea de a doua silabă. Perfecta lui vorbire românească avea, ca la mulți aromâni, un ce aspru, indefinibil. Moș Nae fusese o vreme directorul „Dimineții copiilor”, care apărea la trustul de pe Sărindar, apoi trecuse la direcția „Universului copiilor”, la firma lui Stelian Popescu. La adânci bătrâneți a fost arestat, dar nu ca om de dreapta, cum nici nu fusese, ci ca fost consilier municipal. Suferind de cancer la șira spinării, a murit în detenție, spre slava comunismului român, nu de mult condamnat, spre nelecuita mâhnire a unei bune părți a națiunii. A urmașilor celor care au ucis. Fiica lui Moș Nae, cândva căsătorită cu pictorul Dărăscu, și care trăise mai mult prin străinătăți, trecea mai departe pe strada dr. Radovici, însoțită de doamnă Economidi, vorbitoare de limbă franceză.

Din balconășul da lemn al casei Sion, îl vedeam pe general, la cea de a patra vârstă, cu albe mustăți ca de palicar, asemănător bunicului meu Granpa, era întruparea bunătății, a calmului, a împăcării cu șinele. Pe strada paralelă, doctor Davila, îl zăream ieșind pe poarta unei case tramvai pe doctorul Mirahorian, tămăduitor vestit, prin mijlocirea hipnoze. Zveltele fete ce se vor fi legănat în galeș pas nu-mi atrăgeau, deocamdată, atenția – nu-mi amintesc de nici una. Așa se scrie istoria, totdeauna cu lapsusuri. Vara îmi aparținea în noul cartier, noua casă încă miroșind a zidărie, camere verzi, albastre, roze aveau încă ecou, pe parchetul la prima lustruire pașii alunecau ușor, ca și pe covoare încă necălcate în întregime. Cel mai cunoscut fabricant de mobile furnizase piesele tuturor încăperilor – firma Lengyel. Garnitura patului în care-mi odihnesc acum oasele a rămas singura supraviețuitoare a unui mobilier ce-și etala, prin 1936, primul luci. Casa însăși în stilul ei pur cubist – ai fi zis o cutie de chibrituri la maxima dimensiune –, sfida aerul vag vetust al străzii. Avea, oricum, meritul că acoperise ultima parcelă neconstruită a străzii, completându-i dantura. În masa cenușie a calcio-vechiului, pereții ei făgăduiau o bătrânețe nobilă.

Și un bun acoperământ pentru toate peripețiile a trei generații. Încercată de zguduirile a două cumplite seisme, cutremurată de bombardamentele marilor actanți ai celui de al Doilea Război Mondial – ruși, americani, englezi, germani – asta politică! – invadată de chiriași aduși de primărie în primele decenii ale comunismului – câte o familie de fiecare încăpere, inclusiv mansarda, casa a dobândit, prin timp, aerul general al epocii. Iar când, după Revoluție, clădirile Cotrocenilor au început să se ferchezuiască, i-a venit și ei rândul să se înfofolescă în plăci termoizolante, să înlocuiască venerabilele ferestre cu chitul căzut la încheieturi cu termopane, să se sulemească pe dinafară în două tonuri de cald-rece, devenind cea mai cochetă a străzii.

Ce n-a avut în trecut o deosebește acum de banalele vecine: placa comemorativă atrăgând atenția că într-înșea a trăit și a creat Șerban Cioculescu fructuoșii ani ai maturității și ai bătrâneții. Cu un medalion de bronz înfățișându-l bust, de profil, în cea mai izbutită redare a chipului său. Uit mereu numele de familie al sculptorului, nu și pe cel mic: Joe! O dată pe an ne strângem mâinile, de ziua onomastică a lui Colea. A cărui soție, Silvie ne întreabă pentru început, ce vrem să bem. Și care este una din energicele apărătoare ale venerabilelor, pe cât de urgisitelor case ale Bucureștilor.

Ca să vezi, cititorule, cum se potrivesc lucrurile, dacă nu le zăpăcești singur.

CALEA REGALĂ*

(ÎN UNUL DINTRE „fragmentele despre poezie” incluse la finele antologiei „La cules de îngeri” (2003), Ana Blandiana încearcă să-și definească propria creație, comparând cunoscuta *Pietà* a lui Michelangelo din Catedrala San Pietro, dusă la perfecțiune prin truda șlefuirii, cu cea din Domul din Florența, considerată de mai toată lumea neterminată. Poetei i se pare că ar distinge aici o expresie a frământării creatoare a artistului, oscilând între a spune totul și a sugera: „Nu cumva mâna artistului a fost oprită să continue nu numai de moarte, ci și de bănuiala că nu totul trebuie spus, că trebuie lăsate zone sugestiei, umbrei, îndoielii, gândului rostit pe jumătate pentru a fi întregit de ceilalți în milioane de feluri, într-o taină mereu curgătoare, nelimitată, ca un izvor?” Și de aici, la propria sa creație, într-un efort de definire și de asumare: „Acea *Pietà* din Domul Florenței înțelege de ce poezia în forme fixe mă respinge, de ce poezia ermetizantă sau liberă de sens nu mă atrage; ea știe, cu sau fără gândul lui Michelangelo, că arta adevărată este, pentru mine, numai linie de unire, raport suspendat, întotdeauna altul, întotdeauna riscant, între perfecțiune și sugestie.”

Într-un fel, poeta pune degetul pe rană, căci poezia sa a oscilat, de la bun început, între elaborare și spontaneitate, între inspirație și căutarea subiectului, între ingenuitate și metodă, între reflexivitate și simțire, iluzie și luciditate. Și, iată, „între perfecțiune și sugestie”. Pe de altă parte, însăși această meditație eseistică, de găsit și în numeroase poeme

din toate volumele sale de până astăzi, pline de arte poetice, indică o anume preeminență a unei cerebralități care încearcă să controleze, să dirijeze, să direcționeze sensul și, în aceeași măsură, expresia. Și, mai mult decât atât, să provoace, pe aceeași cale (ceea ce este, la urma urmei, paradoxal) sugestia. Poemele sale (chiar și cele erotice, din volumul „Octombrie, noiembrie, decembrie”) au fost întotdeauna construite atent, elaborate, urmărind semnificația clară: „Fericită, mi se spune că trebuie să fiu./ Pentru c-am ales moartea ca să pot învia./ Ce-aș putea să-mi doresc mai mult, mă întrebă./ Dar nimeni nu așteaptă răspunsul./ Ferice de tine, îmi spun toți./ (Și eu repet: Ferice de mine)./ Nu poți învia fără să mori./ Îmi mai

spun/ Cei care n-au înviat niciodată/ Pentru că n-au murit.” („Fericită mi se spune”, în vol. *Soarele de apoi*, 2000). Poezia aceasta ar putea fi considerată una „de concepție”, în înțelesul pe care Pompiliu Constantinescu îl viza în legătură cu poezia lui Blaga. Poet tutelar al Anei Blandiana, de la care împrumută relieful stilistic și chiar unele formulări – reflex al unei false memorii poetice („Mamă, întâiul meu mormânt,/ beznă fierbinte...”). Nu însă și latura de profunzime. Însă retorica, da.

VOLUMUL apărut în toamna anului trecut, cu titlul (cam căutat!) „Patria mea A4”, la Editura Humanitas, se înscrie în linia știută deja a acestei formule poetice. Ca pretutindeni, ideea domină viziunea, limba e cea comună a poeziei, comparația precumpănește în fața metaforei, iar

* Ana Blandiana, *Patria mea A4*, poeme noi, Editura Humanitas, 2010, 150 pag.

construcția strunește sensul și conduce poemul către un final mai mult sau mai puțin previzibil. Ceea ce a scos, totuși, această poezie din rând a fost elevația și noblețea gândului, tradusă și într-o sentențiozitate uneori fericită, alteori pur retorică, echibrul simțirii și al expresiei, claritatea și chiar strategia vizibilă, însă acceptabilă a iluminărilor cu țel revelator din final. Care chiar dacă nu reușesc totdeauna să reverbereze substanțial asupra întregului, impunând (vorba vine) o a doua lectură și vizând un alt sens, mai profund, plasticizează ideea și o fac, în momentele de grație, relevantă. Ca în acest *creion* aproape arghezian, din volumul de acum: „Uitând de lume și uitând de mine./ Simt cum singurătatea mă umple ca o miere/ Curgând în vasul ce i se cuvine/ Pentru c-o soarbe și o cere.// Sacri sunt fagurii din care curge/ Aurul ei pe viața-mi de apoi./ Când limpedea-ți pedeapsă, Demiurge./ Mă înfășoară-n dulcele noroi// Dar voluptate-i chinul, nu calvar/ Și îmi aduc de mine-aminte/ Ca de o găză prinsă-n chihlimbar./ În cripta luminoasă de cuvinte.” („Chihlimbar”). În „Patria mea A4”, Ana Blandiana obține tot ceea ce se poate obține mai mult din acest control asupra textului pe care a mizat întotdeauna și care a ajuns acum la limita lui de sus. Pe de altă parte, plătește și tributul care e de plătit. Iată, spre exemplu, unul dintre poemele-pivot ale cărții, text în care aș putea spune că autoarei i se revelează subiectul (pentru că, de multe ori, ea doar îl găsește, iar în asemenea situații apar poeme numai corecte). Înainte de a cita, trebuie, însă, făcută și observația că în acest moment, mai mult decât înainte, poezia Anei Blandiana se înscrie într-un orizont moral mai intens trăit și mai convingător exprimat: „Dumnezeu al libelulelor, al fluturilor de noapte./ Al ciocârliilor și al bufnițelor./ Dumnezeu al râmelor, al scorpionilor/ Și al gândacilor de bucătărie./ Dumnezeu care i-ai învățat pe fiecare altceva/ Și știi dinainte tot ce i se va întâmpla fiecăruia./ Aș da orice să înțeleg ce-ai simțit/ Când ai stabilit proporțiile/ Otrăvurilor, culorilor, parfumurilor./ Când ai așezat într-un cioc cîntecul/ Și în altul croncănitul./ Și-ntr-un suflet crima și în altul extazul./ Aș da orice, mai ales, să știu/ Dacă ai avut remușcări/ Că pe unii i-ai făcut victime și pe alții călăi./ Egal de vinovat față de toți/ Pentru că pe toți i-ai

pus/ În fața faptului împlinit./ Dumnezeu al vinovăției de a fi hotărât singur/ Raportul între bine și rău./ Balanța menținută cu greu în echilibru/ De trupul însîngerat/ Al fiului tău care nu-ți seamănă.” („Rugăciune”). E ușor de sesizat în acest text o logică pe care unii o pot socoti previzibilă, o simetrie pe care, de la un punct încolo, am putea s-o considerăm simplificatoare sau tributară unui mod liric vetust (deși nu este), dar asta numai dincolo de pregnanța rostirii și de înălțimea gândului. Ar mai trebui observată doza ceva mai mare de concret, salutară într-o creație care a suferit întotdeauna (și suferă, oarecum, în continuare), de un ușor abstractism, de o anume generalitate a noțiunilor și simbolurilor, ceea ce a împins-o către alegorie sau către parabolă, dar și către o filosofare cam afectată. Pe de altă parte, însă, poeta cade în capcana propriei clarități, a propriei aptitudini de a construi un discurs limpede și încărcat de sens. Sau poate că nu izbutește să-și depășească teama de a nu lăsa lucrurile nespuse sau vag exprimate. Și, până la urmă, teama de a sugera, în loc să numească. De a lăsa statuia poemului neterminată, încrezătoare în capacitatea cititorului de a-l înțelege. De fapt, de a-i da mai multe înțelesuri, ceea ce înseamnă că și atunci când ar miza pe sugestie, Ana Blandiana ar viza nu sensuri multiple ori vagi, ci un singur sens: al poetului. Care este impus, nu propus. Acest deziderat conduce, în cazul textului de mai sus, la ratarea finalului unui poem aproape memorabil, prin adăugarea unei precizări inutile, prezentă în atributiva din ultimul vers („care nu-ți seamănă”). Dincolo de faptul că precizarea distruge eufonia, ea și încarcă textul de o semnificație care-i este, la urma urmei, străină. Și care ar fi putut fi dezvoltată, eventual, într-un alt poem. Făcut, iar nu născut, cum este cel citat, exceptând propoziția ultimă.

DACĂ NU impune un alt stil, volumul de anul trecut ne dezvăluie, măcar parțial, o altă poetă. Nu radical deosebită de cea știută, și totuși alta. Anume, o poetă care (trecând, oarecum, și prin textele din volumul „Soarele de apoi”) izbutește să reînnoade firul creației sale din anii '70-'80 și să-l toarcă mai departe. Revin aceleași teme (poezia, taina vieții și a creației, sensul și nonsensul, timpul,

năzuința de a trece „puntea humii” prin artă, nu însă și erotica), dar aflate, acum, sub urgența unei vârste de cumpănă, care conferă parcă de la sine gravitate și substanțialitate rostirii, îndoielii, fiorului. Întrebările capătă, ca și răspunsurile presupuse, ceva din tragica (și absurda) morală a deznodământului presimțit, a recapitulărilor ultime, izvorând dintr-o experiență ce s-a dovedit inutilă și dintr-o înțelepciune care n-a atins ținta visată. În fond, abia acum poetei i se impune marea temă a Creatorului, către care ducea dintru început poezia ei, iar dialogul cu divinitatea, cu ceva din revolta (nu așa de sumeșită și de neconvențională, însă) a Martei Petreu din „Scara lui Iacob” (și, evident, cu ceva din răzvrătirea argheziană, căreia i se pune, totuși, surdină) se radicalizează în chip dramatic (dar și fericit, artisticește vorbind): „Mai nevinovată, dar nu nevinovată./ În acest univers în care/ Înseși legile firii hotărăsc/ Cine trebuie săucidă pe cine/ Și cel ce ucide mai mult este rege:/ Cu ce admirație este filmat/ Leul placid și feroce sferțecând căprioara,/ Iar eu, închizând ochii sau televizorul,/ Am senzația că particip la crimă mai puțin./ Deși știi că-n opaițul vieții/ Trebuie pus mereu sânge./ Sângele altuia.// Mai nevinovată, dar nu nevinovată,/ Am stat la masă cu vânători./ Deși îmi plăcea să mângâi urechile lungi/ Și mătăsoase ale iepurilor/ Asvârliți, ca pe un catafalc./ Pe fața de masă brodată./ Vinovată, chiar dacă nu eu apăsam pe trăgaci./ Ci-mi astupam urechile./ Oripilată de zgomotul morții/ Și de mirosul sudorii nerușinate a celor ce-au tras.// Mai nevinovată, dar nu nevinovată./ Totuși mai nevinovată decât tine./ Autorul acestei perfecțiuni fără milă./ Care ai hotărât totul/ Și apoi m-ai învățat să întorc și celălalt obraz.” („Animal planet”). A-i reproșa poetei, dintr-o perspectivă impusă de evoluția liricii din ultimii ani, claritatea discursului și pretinsa previzibilitate a derulării logice, e un risc pe care unii critici n-ar trebui să și-l asume, pentru că-i cer acestei mari poete să fie altceva decât este. Dar (îi cer asta) mai ales acestei poezii de substanță, care nu se poate pierde în micile jucărele ironice, nici în orizontul lipsit de relevanță al măruntelor tribulații cotidiene din așa-zisa poezie de ultimă oră (de multă vreme fumată prin alte părți). Avem aici (și în alte câteva poeme ale volumului) o problematică gravă, adâncă, de care, iată, autoarea nu se sfiește, ca și o rostire

deplină, fără zorzoane (și fără fasoane). Avem, așadar, ceea ce, fără motive serioase, ci doar din (neo)conformism, repudiază unii în ultima vreme: o veritabilă poezie maximalistă, bine susținută stilistic.

Revenind, oarecum, la problema ridicată la început, nu înainte de a acorda o mică atenție titlului (și ultimului text), care sugerează opțiunea (firească, dacă avem în vedere lunga dialectică din creația autoarei) evadării din real în spațiul neliniștit și totuși securizant al imaginarului, ar fi de observat, totuși, că ea nu ridică nici în acest volum întotdeauna poezia la treapta cea mai de sus. Sunt multe texte bine construite, dar convenționale, putem reproșa o anume generalitate a imaginarului, venind din faptul că poeta lucrează, am mai spus-o, nu cu obiecte, ci cu noțiuni și simboluri, cu analogii sau comparații, și nu cu metafore – ceea ce conduce, în unele momente, către alegorism. În plus, întâlnim de prea multe ori cuvinte mari („haos”, „univers”, „neant”, „vid”, „Bine”, „Rău”), asociate cu anumite impulsuri retorice. Pe de altă parte însă, în ciuda logicii tutelare și a științei de a construi un text care să semnifice clar, poeta ajunge tocmai pe această cale la ambiguitatea sugestivă, ca în „Carnaval”, care este, poate, textul cu adevărat memorabil, prin subtilitate și chiar printr-o melancolizată ingenuitate regăsită, al cărții; definitoriu și ca stare de suflet: „Se colorează ca să se ascundă/ Și sub acest travesti/ Trece din frunză în frunză,/ Le convinge că zborul nu doare,/ Că e doar o experiență minunată,/ Apoi le desprinde ușor, /Libere pentru prima dată,/ Fascinate de întâmplare,/ Ca și cum n-ar muri./ Dar mor./ Iar el, cel ce le travestise/ Ca să le omoare./ Rămâne singur și colorat ca o paiță/ În lumea deodată mai mare/ Între catedrală și piață,/ Singur și fără să știe muri,/ Deși știe să zboare”. O idee zărită (mai curând decât o viziune), de un tragism senin (sau înseninat). Un exemplu elocvent (și, nu mai puțin, tulburător) privind felul în care raționalitatea deducțiilor și logica structurării discursului ne pot proiecta în mister.

Prin câteva (nu puține) dintre textele pe care le include, „Patria mea A4”, este, probabil, cel mai bun volum al Anei Blandiana. O poetă (trebuie rostit acest lucru, ca să se evite orice echivoc) de stirpe aleasă, care merge, înfruntând orice riscuri, nu pe cărării șerpuite, ci pe calea regală a poeziei.

ÎNTRE TELURIC ȘI DIVIN*

Pedagog apreciat, eseist, scriitor și filozof, Aurelian Silvestru publică în anul 2009, la editura Prut Internațional întâiul său roman, „Cel rătăcit”, melanj de SF și intrigă polițistă, având în centru o parabolă despre relația dintre om și Divinitate cu accente de fantasy și eseu lirico-filozofic. Viu, alert, cu un subiect destul de interesant, subordonându-și întreaga construcție epică ideilor pe care dorește să le evidențieze, „Cel rătăcit” este o apariție inedită în peisajul prozei basarabene actuale.

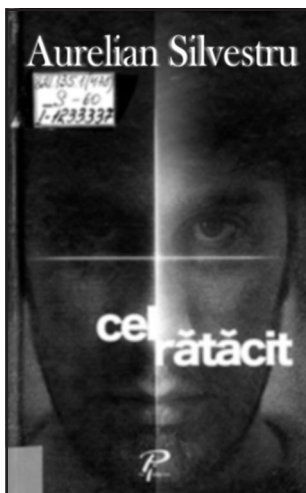
Romanul pornește de la ideea că omul contemporan trăiește într-o lume aleatorie, lipsită de repere, în care „iluzia mușcă din noi câte o fărâamă din suflet” până la deplina mistuire și alienare, cu o singură și inexorabilă consecință, instrăinarea de spirit și de Dumnezeu. Iată de ce scriitorul încearcă să redimensioneze relația individului cu Divinitatea, să-l determine pe acesta să se întoarcă la propriul suflet, pentru a prețui deopotrivă omenescul și flacăra sacră din care s-a plămădit.

Aurelian Silvestru își concepe scrierea pe două paliere, unul faptic, al evenimentelor și întâmplărilor care constituie canavaua epică a romanului, și unul ideatic, însumând o serie de considerații ale autorului și personajelor sale despre lume, religie, mântuire, disoluția valorilor moral-creștine. Subiectul cărții nu este străin de influențele unor titluri celebre precum „Codul lui da Vinci” (Dan Brown) sau „Numele trandafirului” (Umberto Eco): o întreagă galerie de personaje din sânul bisericii, forurilor științifice, dar și al organizațiilor secrete sunt în căutarea unui vechi manuscris al cărui autor, nimeni altul decât Pilat din Pont, sugerează faptul că

Isus Cristos nu ar fi murit de fapt pe Cruce și că miracolul reînvierii sale este o mistificare. Descoperit într-o mănăstire din Carpați de arheologul francez Jean Sorel cu ajutorul unui „păstor din creierii munților”, manuscrisul, „taină capabilă să răvășească lumea”, să zguduie din temelii fundamentele religiei creștine, îi este încredințat savantului Cornelius Verișan, un apropiat prieten al acestuia. Menirea

cercetătorului român este aceea de a ține acest secret departe de ochii presei și mai ales de aceia ai agențiilor de spionaj și ai masonilor, care ar fi făcut din el o modalitate de a domina lumea. Deși întreaga acțiune a romanului gravitează în jurul căutării și găsirii acestui document, cu urmărirea ca-n filme din care nu lipsesc poliția și agenții secreți, finalul aduce o răsturnare de situație (cam facilă, ce-i drept): prețiosul manuscris este de fapt un

fake (ca să folosim un termen des uzitat în peliculele cu spioni ce par să inspire în multe locuri cartea de față...), ingenios pus la cale de Saenko, un super-agent secret KGB, șeful organizației „Umbrela”, ale cărei ite și mașinațiuni conduc întreaga lume. Plasând pseudomanuscrisul unor oameni de știință reputați, agentul din umbră speră ca aceștia să-l facă public și să „distrugă mitul despre învierea lui Isus Hristos” și implicit credința care stă la temelia civilizației, pentru a crea haos și a prelua puterea. Ceea ce nu știe Saenko (și află cu stupoare mai târziu, prin intermediul complicatei rețele de filaj pe care o conduce) este că savantul Cornelius Verișan realizează în ascuns un experiment secret în care sunt implicate ființe din alte dimensiuni. Imensul laborator care adăpostește poarta de acces către universurile paralele se află în măruntaiele munților și nu au acces acolo decât cei

* Aurelian Silvestru, *Cel rătăcit*, roman, Editura Prut Internațional, 2009, 355 pag.

inițiați: profesorul Verișan, Al-Satin, un fidel colaborator și prieten, Radu, persoană de încredere care se ocupă de partea tehnică a experimentului, Mihai, fiul lui Al-Satin, ale cărui puteri parapsihice îi facilitează comunicarea mentală cu ființele „extra-dimensionale”, și Vica, o frumoasă agentă secretă îndrăgostită de tânărul telepat. Descoperind laboratorul, Saenko are revelația puterii absolute și vede în contactul cu ființele din alte lumi pârgăia necesară controlului asupra întregii civilizații. Finalul cărții este cam „comercial”: maleficul Saenko este atacat de propriii agenți, Vica și Dan, pentru a-l împiedica să-și ducă la îndeplinire „visul de megaloman”, iar în urma înțeleștării lor, unul dintre butoaiele cu cesiu aflate în laborator este perforat de gloanțe, fapt care produce o apocaliptică explozie a acestuia și o rupere a barierelor (și așa fragile) dintre lumea terestră și cea de dincolo, întreaga civilizație năruindu-se sub forța uriașei contopiri. Extincția este văzută de Adrian Silvestru ca o purificare, o redimensionare a lumii și a spiritului, căci, în fond, „orice potop înseamnă o renaștere”.

Rezumat astfel, romanul scriitorului basarabean pare în primă instanță cam facil și comercial, genul cărților ușurele și rapid-digerabile, numai bune de citit în metrou sau așteptând tramvaiul în stație. Salvarea vine însă de la eșafodajul ideatic și de la filozofia cărții (destul de interesantă, chiar dacă teoria conspirației mondiale, a sinarhiei și a masoneriei aduce pe alocuri cu Pavel Coruț). Aurelian Silvestru oferă în paginile „Celui rățăcit” o frumoasă viziune asupra condiției umane, a omului semi-divin, în carnea căruia se simt deopotrivă teluricul și dumnezeirea, „seva Cerului și cea a Lutului”. Autorul sugerează, prin vocea lui Mihai, unul dintre personajele-cheie ale cărții, faptul că vanitatea, egoismul, vocația demiurgică a individului ce se dorește atotstăpânitor a stins, puțin câte puțin, flacăra spirituală, divină în fiecare dintre noi. Potopul final este, astfel, o așteptată (și necesară) re-spiritualizare și regăsire a purității originilor.

Chiar dacă Aurelian Silvestru este unica voce naratorială a cărții, el nu se implică și nu acționează în locul personajelor sale, ci le lasă să vorbească, să gândească și să ia decizii așa cum cred ele de cuviință, oferindu-le posibilitatea de a se manifesta liber și firesc. În „Cel rățăcit” există două categorii de eroi: cei introvertiți, visători, cu o lume interioară bogată, cu visuri și speranțe (Cornelius Verișan, telepatul Mihai, Al-Satin sau Jean Sorel,

arheologul-vizionar) și cei care „nu au voie să viseze, nici să iubească, doar să acționeze la comandă”, agenții secreți care servesc interesele unor organizații despre care ei înșiși nu știu prea multe (frumoasa spioană rusă Vica, killerul Dan).

Romanul pendulează între două planuri: unul „la suprafață”, al realității obișnuite și unul al subteranului, fantasticului și metafizicului, în care lumea pământeană se întrepătrunde cu forțele eterice, dar copleșitoare, ale altor universuri. Iată de ce, cronologic vorbind, timpul desfășurării acțiunii nu este precizat, fiind mai degrabă difuz, cu o logică subordonată dinamicii afectelor și gândurilor fiecărui personaj, cu sistematice întoarceri în trecut pentru a creiona un portret sau un destin. Sunt biografii interesante și izbutit creionate, asupra cărora Aurelian Silvestru se apleacă atent și răbdător, surprinzându-și eroii în manifestările lor autentic-umane: Vica este o tânără rusoaică de o răpitoare frumusețe, cu probleme familiale ce-i marchează copilăria (tatăl alcoolic, mama, ușuratică), aruncată prea timpuriu în vârtejul unei vieți tulburi. Ea devine astfel pradă ușor de racolat pentru agențiile de spionaj, nevoită să trăiască destinele prefabricate impuse de cei pentru care acționează, până la a se înstrăina de propriul *eu*. Killerul Dan, odinoară copil abandonat prin orfelinat, lipsit de căldura și dragostea unui cămin, are un destin relativ asemănător, doar că pe meleaguri românești; Mihai, fiul lui Al-Satin, este un băiat absolut obișnuit până în momentul când, în urma unui accident, experimentează în mod straniu o stare de semi-moarte care îi va aduce ulterior uimitoare puteri parapsihice; Al-Satin își petrece copilăria și tinerețea într-o mănăstire, iar trăirile sale profund religioase se întrepătrund cu nenumărate coșmaruri recurente (sugestiv descrise) în care Binele se luptă cu Răul (întruchipat de „păsările morții, cu cap de femeie și corp de vultur...fiare îmbătate de mirosul sângelui”). Conflict pe care, de altfel, Aurelian Silvestru îl vede ca fiind la baza întregii civilizații.

Acțiunea romanului se încheagă din dialogurile succinte, alerte, dintre personaje; principala voce naratorială a cărții (autorul) stă în expectativă, iar firul epic se desfășoară aproape în totalitate prin intermediul acestor interacțiuni verbale. De multe ori, în conversațiile dintre profesorul Verișan și Al-Satin, Mihai și Vica sau cardinalul Ferosa-profesorul Verișan sunt strecurate scurte filozofări (cam retorice) pe tema destinului, existenței, divinității,

ființei și neființei: „Și dacă totul e numai o părere? Dacă frumosul nu-i decât o pauză pe care și-o ia urâtul? Dacă binele e doar îngăduința răului? Dacă fericirea e absența trecătoare a nefericirii?”

Descrierile, atâtea câte sunt, reprezintă fie reușite schițe de portret ale personajelor (Vica, Saenko, Verișan, Mihai), fie adevărate tablouri în mișcare, cu un puternic impact vizual și emoțional, cartea lăsând în multe locuri impresia unui film plin de suspans. Exemple în acest sens ar putea fi descrierea laboratorului subteran al profesorului Verișan sau a Apocalipsei generate de declanșarea forțelor necunoscute ce tălăzuiau în el: „Pământul se înalță sub ei ca marea agitată de furtună. Terenul deveni fragil. Stâncile începură să se clatine. Bucăți de piatră cântărind sute de tone se desprinseră din boltă. Lacul își retrase apele în abisurile întunecate ale sanctuarului. Prin crăpăturile ce se căscau în jur, răzbeau până la ei, din ce în ce mai clare, vocile descurajante ale iadului.”

Dincolo de aceste imagini denotând fantezie și dinamism, nu se pot trece cu vederea analogii și comparații nefericite, dacă nu rizibile: înainte de a deveni asasin

plătit, tânărul Dan este profund dezamăgit de femeia căreia-i dedicase întreg elanul adolescentin al unei iubiri necondiționate și se retrage în sine „cu sufletul golit de viață, aidoma unei mașini din care cineva a scurs toată benzina”; după despărțirea de Anton, una dintre marile ei decepții sentimentale, Vica fuge fără țintă prin „Moscova cuprinsă de potop”, în care „totul era spume și bulbuci”. Ar mai fi de reproșat o prea mare încărcătură de filozofări pe teme existențiale și religioase care tulbură coerența unui roman ce debuta promițător ca unul de acțiune, lăsând impresia că aceste inserturi sunt anume căutate pentru a da „greutate” unei cărți pe care Silevestru pare a nu o fi putut credita doar ca „thriller SF” sau polițist. Viziunea asupra omului văzut ca „arhitect al propriei nemuriri”, ca dualitate eteric-pământeană este însă de remarcat.

Deși este primul său roman, Aurelian Silvestru face dovada (în ciuda unor scăderi care se mai estompează în organicitatea întregului) unor virtuți narative evidente și a unei deloc negliabile fantezii creatoare, atribute care, sperăm, se vor regăsi și în viitoarele sale scrieri.

Cărți și reviste primite la redacție

1. **Constantin Trandafir**, *Scriitori și teme. Conversație în Bibliotecă*, Editura Saeculum I.O., București, 2010, 350 pag.
2. **Alex Vâlcu**, *Așa a început legenda*, Editura Amurg sentimental, București, 2010, 104 pag.
3. **Lidia Lazu**, *În voia luminii*, Editura Ideea Europeană, București, 2010, 136 pag.
4. **Katharsis, II, Antologie a cenaclului literar-muzical „Katharsis”**, Editura Arefeana, București, 2010, 106 pag.
5. Colecția „Primăverile cuvântului”, **De nașterea Eminescului**, Editura Amurg sentimental, București, 2011, 250 pag.
6. **Dan Gîju**, *Noembrie*, Editura RavexComs, București, 2010, 50 pag.
7. **Smaranda Vultur**, **Adrian Onică**, *Basarabeni și bucovineni în Banat. Povestiri de viață*, Editura Marineasa, Timișoara, 2010, 338 pag.

1. **Lucașfărul de dimineață**, Săptămânal de cultură al Uniunii Scriitorilor din România, nr. 7 (987), Miercuri, 9 februarie 2011 (Apare cu sprijinul Primăriei sectorului 2, București, primar Neculai Onțanu), director – Dan Cristea, redactor-șef – Gelu Negrea;
2. **Cafeneaua Literară**, anul IX, nr. 1 (88), ianuarie 2011, Revistă lunară editată de Centrul Cultural Pitești, sub egida Consiliului Local Pitești și a Primăriei Pitești; director – Virgil Diaconu;
3. **Apostrof**(Cluj-Napoca), Revistă a Uniunii Scriitorilor, anul XXII, nr. 1 (248), ianuarie 2011; redactor-șef – Marta Petreu;
4. **Curtea de la Argeș**, revistă de cultură, anul II, nr. 2 (3), februarie 2011; redactor-șef – Gheorghe Păun;
5. **Acolada** (Satu Mare), Revistă lunară de literatură și artă, sub egida Uniunii Scriitorilor din România, anul V, nr. 1 (39), ianuarie 2011, Director general, Radu Ulmeanu, Director, Gheorghe Grigurcu, redactor-șef – Petre Got;
6. **Climate literare**, revistă literară și de cultură românească, anul IV, nr. 37, decembrie 2010; director fondator – Ion Iancu Vale;
7. **Citadela**, publicație a Asociației Scriitorilor de Nord-Vest, anul V, nr. 1(31), ianuarie 2011, Satu Mare, redactor-șef – Aurel Pop.

MINIATURALUL (= SCHIȚISMUL)

Lui Garabet Ibrăileanu îi aparține o observație penetrantă privind stilul lui Brătescu-Voinești: „Nu cunosc în literatura românească un stil mai concentrat, o mai mare zgârcenie de cuvinte, o mai mare pază de cuvintele neesențiale, cuprinse deja în cuvântul unic, concentrativ. Sunt convins că d. Brătescu-Voinești concentrează câteva pagini într-un paragraf; sunt convins că în dosul acestui stil, aș zice banal de simplu și de natural, se ascunde o muncă infinită de compoziție, de concentrare” (G. Ibrăileanu, *Scriitori români și străini*, București, 1968, p. 407-408). Garabet Ibrăileanu mai vorbește, în acest sens, și de *quintesențiere*.

Cuvântul concentrativ, esențial, prin care se realizează „quintesențierea”, impune, firește, *naturalitatea* stilului, care pare „simplu și banal”. Impune, de asemenea, predilecția pentru *miniatural*.

În timpurile noastre, rolul deosebit al tehnicii miniaturizante (care contribuie la reputația „școlară”) în proza lui Brătescu-Voinești e observat de Dumitru Micu: „La consolidarea acestei reputații, pe baza căreia Brătescu-Voinești și-a căpătat un renume deosebit în manualele școlare, a contribuit substanțial, printre altele, înfățișarea unor aspecte miniaturale, sau tratate în tehnica miniaturizantă” (*Dicționarul general al literaturii române*, vol. I A-C, București, 2004, p. 655).

„Imaginația miniaturizantă e o imaginație naturală”, remarcă Bachelard, recurgând la parafrazarea lui Schopenhauer („Lumea este imaginația mea”): „Posed cu atât mai deplin lumea, cu cât mă pricep mai bine să o miniaturizez. Dar, procedând astfel, trebuie să înțelegem că în miniatură valorile se condensează și se îmbogățesc. Nu e de ajuns o dialectică platoniciană a lui mare-mic pentru a cunoaște virtuțile dinamice ale miniaturii. Trebuie să depășim logica pentru a trăi ceea ce este mare în mic” (Gaston Bachelard, *Poetica spațiului*, Pitești, 2003, p. 169-170).

Poeticianul francez manifestă rezerve față de filosofi, pentru care enormitatea lumii este „o grămadă de enormități” și care folosesc formule prea maiestuoase precum „a fi în Lume”, „ființa Lumii”, imposibil de a fi trăite. Miniatura, însă, te face să trăiești, să simți „cum pleacă din ființa mea care visează niște unde lumificatoare”: „Enormitatea lumii nu mai este pentru mine decât bruiajul undelor lumificatoare. Miniatura trăită mă desface de lumea înconjurătoare, mă ajută să rezist la disoluția ambianței. Miniatura e un exercițiu de prospețime metafizică; ea ne îngăduie să lumificăm cu riscuri minime. Și ce repaos într-un astfel de exercițiu de lume dominată. Miniatura odihnește fără ca vreodată să adoarmă. În ea, imaginația este vigilentă și fericită” (*Ibidem*, p. 189).

Indiscutabil, Ioan Al. Brătescu-Voinești este primul mare miniaturist (= schițist) român, narațiunea luând adesea formă de scenă nuclearizată, surprinsă dintr-o „singură privire”, precum notează Tudor Vianu, citând scrisoarea soldatului bacalaureat Ionescu trimisă prietenului său Genuleanu: „Cum ți-ai putea face tu o idee de cele ce s-au întâmplat azi noapte, dacă celor ce-ți scriu, înșirate și spuse, le lipsește viața și efectul ansamblului. Trebuie să vezi în același timp, dintr-o singură privire, cinci-șase soldați în cămăși așezându-și efectele pe paturi, în ordinea prescrisă de regulament; alți opt-nouă în deosebite poziții văxuind cizmele, alții măturând printre paturi”.

Estetica bacalaureatului Ionescu este identică celei a autorului, „viața și efectul ansamblului”, scena cuprinsă „dintr-o singură privire”, alcătuiesc obiectul propriilor preocupări artistice ale lui Brătescu-Voinești, fapt care-l face pe autorul *Artei prozatorilor români* să conchidă: „În timp ce în nuvelele primilor realiști sau chiar în ale lui Delavrancea sau Duiliu Zamfirescu, oamenii apar ca figuri individuale sau în puține și neadâncite relații,

exteriorizate mai degrabă prin dialog, Brătescu-Voinești excelează în pictura grupurilor, a scenelor animate, învăluite de o caldă și pătrunzătoare atmosferă. Scenele de interior și intimitate din *În lumea dreptății*, acele sătești din *Niculăiță Minciună* și atâtea altele reprezintă unul din câștigurile cele mai sigure ale artei narative a lui Brătescu-Voinești față de punctul la care ajunseseră Delavrancea și Duiliu Zamfirescu. Fără îndoială, Brătescu-Voinești nu are imaginația plastică a unui Delavrancea și Zamfirescu. El nu este niciodată, în aceeași măsură ca aceștia, un pictor al naturii” (Tudor Vianu, *Arta prozatorilor români*, vol. II, București, 1966, p. 9-10).

Citit în spiritul strategiilor narative de astăzi, ni se relevă o scriitură naturală, dar supusă unei conștiințe de sine (în sens barthesian); supuse – prin urmare – *reducției fenomenologice* a lumii prezentate și reprezentate și *reducției psihologice* a personajelor.

În deplină consonanță cu aceste două reducții trebuia să se producă cea de-a treia: *reducția stilistică* (la cuvântul concentrativ, esențial).

Pictor nu este doar în sensul că nu e preocupat de obiectualitate, de volume (cu semnificația avută în arhitectură și artele plastice), el surprinzând doar contururile. Directivitatea și răceala naturalistă trimit la nuvela și schița americană a secolului al XX-lea.

Folosind disocierea cunoscută a lui Gerard Genette, putem spune că Ioan Al. Brătescu-Voinești nu este un povestitor *mimetic*, ci unul *diegetic*, adică un povestitor pur, mimesisul însemnând „povestirea de cuvinte”, „descriere”, iar *diegesis* povestirea pură a evenimentelor.

George Călinescu remarcă faptul că „schițele au o desfășurare de o economie perfectă, care face ca prin mijloace așa de simple să se capete efecte emoționale atât de durabile” (G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, ed. a II-a, București, 1982, p. 581). Uneori aspectul schiței este chiar de cronică, mai menționează criticul, evidentă fiind influența jurnalismului caragialian, exemplul citat fiind *Moș Niță Hârleț*, „unde punctul de plecare este discuția în jurul problemei slugilor” (*Ibidem*, p. 575).

Ceea ce își recunoaște însuși prozatorul, în conferința *Din pragul apusului*, este involuntaritatea subconștientă a obișnuinței sale de a pleca de la fapte reale și de a grupa impresiile

„ca împrejurul unui centru de cristalizare”: „Fiecare bucată a mea a plecat de la o întâmplare reală, care mi-a intrat în minte și împrejurul căreia subconștientul meu, fără preocuparea minții mele conștiente, grupa, ca împrejurul unui centru de cristalizare, impresii culese din viața reală, care aveau legătură cu acea întâmplare”.

Gruparea și cristalizarea artizanală se bizuiesc pe o erupție subconștientă a cursului narativ. Realitatea cotidiană e surprinsă în fire fenomenologice, sociologice sau sociometrice, în însemnări de jurnal și comentarii auctoriale, dovadă că miniaturalul se împacă bine cu diarismul intim. Observația e strict documentară, memorialistică, având caracter etic și psihologic, pornind de la ocazia jurnalieră.

Darul excepțional de a exprima *impresia* este acea *qualité maitresse* a lui Brătescu-Voinești recunoscută de Garabet Ibrăileanu și în corespondență: „Chipul cum d-ta exprimi impresia d-tale, m-a făcut să mă gândesc ce excelent «recenzent» ai fi d-ta!.. Ce păcat că nu trăiești în același oraș cu *Viața românească!* Ce rol mare ai avea! Ce ajutor ne-ai da! – Și pe de altă parte, cum te-am sili noi să scrii! Ori a-i produce un volum pe an, ori m-ai asasina –, așa m-aș ținea de d-ta...”.

Insistența patetică a lui Ibrăileanu este dovada peremptorie a prețuirii darului de a fixa memorabil și rapid impresia, despre care va vorbi și într-o altă scrisoare: „Sub forma aceasta de *scrisori*, ai fi putut spune atâtea lucruri: amintiri, tipuri, schițe, cugetări”. Găsim aci enumerate ad hoc înseși formele miniaturalului în care excelează Brătescu-Voinești și care interferează stilul impresionist, cel memorialistic, cel diaristic și cel epistolar. Acestea se concretizează în impresia fugară, scrisoare, amintire, fiziologie și „cugetare” (= expresie concentrată, generalizată a unei judecăți de valoare). Ca și lui nenea Antonache, fiecare împrejurare îi amintește prozatorului o istorioară sau o anecdotă.

Un însemn al modernității lui Brătescu-Voinești este prezența (inter)activă a autorului în configurarea discursului narativ. Este, în esență, o *co-prezență*, de natură diegetică, după cum spunem azi.

Ibrăileanu a intuit cu perspicacitate acest mod deosebit al prezenței auctoriale, care nu apare ca un sforar rece, ci ca un coparticipant sensibil la ceea ce se petrece, creând „o intensă atmosferă emotivă”: „Caracterul pur narativ al talentului d-lui Brătescu-Voinești, ca și vioiciunea spiritului

și a emoției sale, fac ca prezența autorului să se simtă neconținut în opera sa. D. Brătescu-Voinești nu stă ascuns, trăgând sforile, fără să-l simțim. Îl simțim în fiecare moment. Dar el nu intervine în opera sa în chip inoportun, judecând, dând sentințe. Nu, îl simțim vibrând în fața vieții ce zugrăvește. Îl simțim cuprins de milă, de indignare, de regret... Simțim o radiere sufletească de la autor spre personajele sale. În chipul acesta viața din nuvele sale, viața eroilor săi e potențată de viața sufletească a autorului. Povestirea se desfășură în intensă atmosferă emotivă a autorului” (Ibrăileanu, *op. cit.*, p. 422). Importantă în roman este personalitatea autorului care infuzează viață narațiunii; „Impersonalitatea, imposibilitatea tonului descriptiv și reprezentativ”, impus de adepții artei pentru artă, aducând „un deficit de viață în roman”.

Din perspectivă postmodernă diagnosticăm și o prezență de „sforar”, în sens regizoral: autorul intervine autoritar, stimulează cursul narativ, îl fragmentează după legile montajului cinematografic. Modul acesta de intruziune, specifică filmului, este observat de Mircea Zăciu. Sunt nuvele în care desenul caracterologic e discret, atestând o prezență continuă a autorului, „a cărui voce comentează, explică, rezumă” – și o structură subiectivă, mai cu seamă epistolară sau diaristică, uneori reproducându-se note din jurnalul povestitorului (*Din carnetul unui jurat, Din carnetul unui judecător*). În structurile nuvelistice „clasice”, „obiective” intervine de asemenea tonul confesiv, imprimat de un interlocutor. Naratorul întrerupe fluxul narativ pentru a dialoga și cu cititorul, pentru a aprecia acțiunile eroilor, apostrofându-le, dezavuându-le. Procedeele asigură o deosebită mobilitate cursului narativ, contribuind la fuziunea realităților și ficțiunii, precum și a planurilor imaginarului care își modifică perspectivele.

Sunt argumente imparabile pentru o schimbare de optică exegetică asupra nuvelisticii lui Brătescu-Voinești considerată „cuminte, desuet-realistă”: „Dinamica internă a prozei lui Brătescu-Voinești provine și din filmatica schimbare a „unghiului de vedere” (*Două surori*, de exemplu); dintr-un decupaj cinematic al „secvențelor” (*Magheranul*) și montajul lor uneori îndrăzneț (*Niculăiță Minciună*), ceea ce face ca proza cuminte, desuet realistă a nuvelor să ne dea azi impresia neașteptat modernă a unei optici neorealiste (introdusă mai târziu de cinematograful

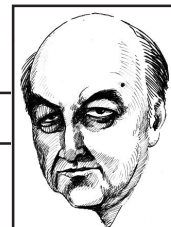
italian)” (*Scriitori români, mic dicționar*, București, 1978, p. 78).

Cercetătorul remarcă mărturia a însuși povestitorului pentru „viața și viziunea ansamblului”, fapt care trădează „o înrudire cu procederea caragialiană”: „El împărtășește cu marele său contemporan și curiozitatea pentru investigarea psihologică prin vocabular, reliefaarea caracterelor, situațiilor, condițiilor sociale pentru mișcarea firească a dialogurilor, toate de o remarcabilă spontaneitate („*Călătorului îi șade bine cu drumul*”) (*Ibidem*). În cazul coanei Leonora limbajul devine „adevăratul” personaj al schiței.

Miniaturismul lui Brătescu-Voinești a apărut, în special în epocă, controversat. Lovinescu îl crede „un miniaturist care, repetându-se în fiecare nuvelă, poate condensa o atmosferă, fără a ne sugera impresia creației” (E. Lovinescu, *Critice*, *op. cit.*, p. 285). Ibrăileanu, dimpotrivă, vede în miniaturismul brătescian, „o bogăție de viață”, o dovadă a esențialului și caracteristicului, a stilului concentrat, simplu, natural, a „muncii infinite de compoziție, de concentrare”. Efectul cel mai surprinzător, cel mai semnificativ decurge „dintr-o stare sufletească, sau dintr-o situație, și atunci, în câteva cuvinte, am priceput toată starea sufletească sau întreaga situație, pe care altul ar fi zugrăvit-o pe larg, fără ca impresia noastră să fi fost mai puternică, ci din contra”.

În contextul evoluției miniaturalului în secolul al XX-lea, Brătescu-Voinești își recapătă actualitatea, convingându-ne că „arta constă mai mult în eliminare” și că „lucrul mic și îngrijit” este *vast*, după cum afirmă Bachelard: „O bucată literară, spunea miniaturistul nostru, un roman sau mai ales o schiță și o nuvelă trebuie să aibă o formă precisă, așa ca un cristal. Un cub e un cub, orice i-ai adăuga, e ceva de prisos care îi strică frumusețea” (*În pragul apusului*).

Intruziunile diegetice se fac (lucrul observat de Dumitru Micu) prin schimbarea deasă a registrului narativ, prin salt de la prezent la trecut, de la discursul auctorial la cel al personajelor, a stilului direct prin stilul indirect liber, prin paranteze, explicații, incidente, aglutinări ale vorbirii directe și „dialogului posibil” al personajelor și rezumate ale evenimentelor sau metamorfozelor sufletești – toate acestea surprinse într-o frază limpede, elegantă a alcătuirii și savantă, care o apropie de cea a lui A. I. Odobescu (*Dicționarul general al literaturii române*, vol. I A-C, București, 2004, p. 655).

IPOTEZE LA PLENITUDINEA NOBELIZĂRII (1)

În literatură, ca și în alte domenii, medicină, economie, științe, candidatura la PREMIUL NOBEL depășește simpla legitimare a proiectoarelor conturate deosebit. Este momentul consacării marilor autorități din domeniul creației de frumos. Mă refer la acele devotate, fie și în răstimpuri inegale, propriului talent pătrunzător.

În spațiul pe care încerc în cele ce urmează să punctez un succint repertoriu de implicații, candidatura pare un act esențial. Rămâne doar (vai, cât de greu realizabil printre destinații controversate!) să căutăm și să descoperim drumul labirintic spre final. Desigur, spre cel fericit, împlinit cu succes.

În ce ne privește, trei scriitori români, doi în interbelic, unul în anii '60-'70, s-au crezut în stare să intre în competiție, chiar dacă interesul lor a rămas în sfera subiectivității. Una animată de ambiții personale. Fără acțiunea *personală*, tot ce a însemnat investiția de un fel sau altul (traduceri, interviuri, lobby intens amplificat, declarații calculate ș.a.) candidatura a rămas până la urmă în marginea omologării propriu-zise. Pentru deceniul al treilea al veacului trecut îi am în vedere pe Lucian Blaga și Liviu Rebreanu în compania mai recentă din anii '60-'70 și pe Zaharia Stancu. L-aș adăuga în final și pe Nichita Stănescu, pentru modul în care și-a propus disponibilitatea la premiere. Eșecul lor, deși strategiile aplicate au diferit mult, l-a descurajat, la timpul său pe Nichita Stănescu să încerce lansarea proiectului chiar dacă – după primirea premiului Herder – părea să dispună minimal de argumente, argumente cerute într-o campanie atât de complicată.

În fine, dacă revenim la oportunități, la șanse, la conștiința legăturilor cauzale între operă și ipostazele sub care s-a

desenat traseul lor (inclusiv resorturile după care au defectat) va trebui reținut un fapt de mare importanță. Nimeni la noi, cei care nu am avut un *singur* candidat oficial la Premiul Nobel, nimeni n-a beneficiat de condiții atât de favorabile *până la un punct* ca Lucian Blaga. Pentru că nimeni dintre cei 3-4 posibili postulanți, nu a beneficiat de o triplă carieră prestigioasă, greu de egalat: diplomatică, universitară, proiectivă în mentalul elitei precum Blaga, poetul, dramaturgul, filosoful.

(: Studiul oportunităților blagiene sub raport temporal-spațial-creativ trebuie translatat după Liviu Rebreanu din câteva motive:

– *primul*: Blaga trăiește 11 ani în străinătate, în calitate de diplomat, la Viena, Belgrad, Berna, Lisabona, fiindu-i afectată continuitatea relațiilor și reperelor socio-profesionale;

– *al doilea*: este silit, în urma dictatului de la Viena să se refugieze la Turda, pe urmă la Sibiu, încredințând o parte din bibliotecă, arhivă (cea de corespondență, unele dosare cu eboșe, versiuni lirice, schițe și corecturi în chestiuni antropologice) în custodia unui prieten rămas la Cluj, astfel se întrerupe un șir de proiecte asupra cărora meditate anterior;

– *al treilea*: execuția la care a fost supus, după 1949, suspendarea lui Balga din învățământ;

– *al patrulea*: absența unui studiu al creației sale cel mai supus normei literare și umaniste venind abia în 1967 la 6 ani după moartea sa.

– *al cincilea*: la dezvoltării Al. Rosetti lui Tudor Vianu: Blaga nu a căutat/găsit traducător în limbi de mare circulație, cu ajutorul cărora să se recomande cercului de referenți de la Stockholm. Drept urmare nu a figurat printre candidații la nominalizare, ceea ce într-adevăr nu era drept.

(continuare la pagina 62)

VEDERE SPRE DINCOLO*

Știe cineva geografia Purgatoriului? Întrebarea, deloc retorică, e pentru noi, răsăritenii obișnuiți să vedem bogomilic un Dincolo al stărilor extreme, al fericirii extatice sau, invers, al chinului arzător. Noi avem Raiul și Iadul, Albul și Negrul, Binele și Răul, dar ne lipsește tărâmul intermediar, acea „ultimă plajă înaintea eternității” care ar fi, după Jacques Le Goff, Purgatoriul. Dar tot el se întreba neliniștit dacă nu cumva Purgatoriul n-ar

fi mai curând o pre-eternitate decât o post-existență. E și interogația care răzbate obsedant în poemele adunate de Horia Bădescu în noua lui carte *Vei trăi cât cuvintele tale*. Ce e Dincolo: neantul care șterge definitiv memoria Ființei – Cuvântul poetic –, ori, dimpotrivă, tăcerea zămislițoare de Verb? Nu e pentru prima dată când scriitorul încearcă să dea un

răspuns. Și n-a făcut-o doar cu mijloacele poetului. Horia Bădescu e un european cultivat, artist și teoretician deopotrivă, găsind firul Ariadnei și în labirintul cuvântului, și în acela al gândului. Ca atare, a oferit răspunsuri și cu mijloacele eseistului în *La Mémoire de l'être. La poésie et le sacré* (Editions Du Rocher, 2000; o versiune românească a apărut în 2008 la Junimea!) și cu acelea ale poetului, ultimele lui volume, *Un jour entier* (2006) și *Miradors de l'abîme* (2008), publicate mai întâi în franceză și reluate acum în română, oferind dovezi convingătoare. În ele trebuie căutat portretul din umbră al poetului. Nu e tocmai nou, nici neașteptat! L-am putut întrezări în *Marile Eleusii* (1971), titlu care în timpuri grele încifra o inițiere în moarte, în *Ascunsa trudă*

(1982), în *Apărarea lui Socrate* (1985), în *Fierul spinilor* (1995) și *Pielea îngerului* (2008), pentru a-l vedea acum în toată austeritatea lui dramatică și întunecată ca „picturile negre” ale lui Goya.

Poetul nu se mai plimbă în „diligența de seară” (a cărei „ușă de umbră” se deschidea totuși extincției), jelania lui nu mai e melancolică asemenea celei din *Plângerile lui Solomon*, nu mai apasă cu dexteritate clapele orgii pentru a intona teatral o fugă

ce sfâșie inima. Și-a redus la minimum scena, a cenzurat „discursul”, a simplificat decorul. Nu mai spune, ci zice, enunță, nu anunță, nu mai retorizează, ci șoptește. Foișorul în care s-a retras (miradorul) dă spre abis, e deasupra prăpastiei. Când așterne pe hârtie Cuvântul nu e singur, e doi în Unu, judecătorul și cel judecat, îngerul exterminator și îngerul păzitor. Împrumu-

tând un procedeu care a fost mai întâi al prozatorilor, se adresează consecvent sieși la persoana a doua: „*E vremea la masa ta / să te-asezi – / ești încă tu-însuși, / cel așezat? / Găsește-i un adăpost, înainte ca tăcerea să nască / în el, / înainte să-nceapă în ființa lui / nunta pustiei. / E vremea dinaintea ta / să te-asezi și să judeci / în frântura de timp ce te-ngăduie încă: / Să judeci ce? Și pe cine să judeci?*” În acest Purgatoriu, brăzdat de o lumină sulfuroasă, lucrurile, ființa, cântecul se surpă în ele însele, par a se muta în Infern: „*Afară ploaia și îndreptările / zilei – / catehismul unui înțeles / în care nu mai ai loc, / afară sângele ploii / infestând ciorchinii, / oțetul unei zile/ necoapte / ori de mult putrezite, / lumea lepădându-și copiii bătrâni, / afară placenta obscură / în care vremea s-a-ntors / să te moară.*”

* Horia Bădescu, *Vei trăi cât cuvintele tale*, Cluj-Napoca, Editura Dacia XXI, 2010.

UROBOROS

Poet mai întâi și prozator, Gheorghe Duță-Micloșanu (1930-2008) s-a născut în Micloșani, comuna Malu cu Flori (Dâmbovița), așezare colinară în apropierea munților, cu păduri, pășuni întinse, cirezi de vite și mari turme de oi, purtate și prin alte locuri. Sătenii păstrează până azi gospodăria temeinice răzlețite prin livezi, având acareturi și case, unele șindrilitate, zdravăn clădite pe pivnițe încăpătoare, ridicate din lespezi de piatră culese din râu. Oameni cu stare și mândri, obișnuiți a-și trimite parte dintre copii la învățătură cât mai înaltă, într-un început la liceele din Câmpulung-Muscel sau din Târgoviște.

Gheorghe Duță-Micloșanu a urmat și el Liceul din Câmpulung, apoi Facultatea de Filologie a Universității București, secția de limbi slave (1955). Stabilît în București (profesor, rusă-română), debutează editorial cu volumul de poezii „Pe treptele timpului” (Ed. Relief românesc, București, 1979) și scrie de-a lungul vremii alte șase volume, tot de poezie. Din pasiunea pentru vânătoare ies două cărți de proză „Întoarcerea lui Tarzan” (1999) și „Masa hoților” (2007), iar, după stingerea sa din viață, familia realizează o amplă antologie din creația, tipărită, plus poemele rămase nepublicate („In memoriam – Gheorghe Duță-Micloșanu”, Ed. Arefeana, București, 2010).

Micloșanu a fost totdeauna fidel tradiției literare larg accesibilă, aspirând permanent la ideea de a scrie bine și a povesti cu talent. Povestirile sale vânătoarești sunt sadoveniene, mai asprite de graiul muntenesc și mai scurtate epic.

Aplecarea cu precădere asupra necuvântătoarelor îl apropie întrucâtva de Ioan Al. Brătescu-Voinești și Emil Gârleanu, făcându-l insesizabil pe Turgheniev, lecturat probabil cu pasiune în original, dar prea interesat de fizionomia umană, îndeosebi a țaranului rus. E de reținut „Și-n gaură de... pușcă” din volumul „Masa hoților” (Ed.

Bibliotheca & Marcona), având în centru o tulburare de percepție. Fragmentul care urmează, desprins din rama povestirii, trebuie considerat mult sărăcit în forța sa de sugestie „Cum stam așa la marginea stufărișului, numai ce zăresc apărând nu departe de mine un arici. Îmi tot dădea târcoale. Venit așa pe neașteptate, m-a făcut să-mi salte

inima, de spaimă. Pufăia și adulmea în jur, de-ai fi zis că a pierdut ceva. Încercăi ca să-l îndepărtez, dar ți-ai găsit! Îl las. El își vede de-ale lui, eu de-ale mele! Însă văz că ariciul meu nu pleacă. Ochii-i mărgelați, așezați deasupra unui râț care seamănă cu al purceilor când sunt mici, mă fulgerau din când în când întrebător. Se ducea până la marginea stufului, apoi, parcă tras de ceva, se întorcea iute pe picioarele lui scurte. Se apropia, cu oarecare teamă, de oțelul lucios al țevilor puștii. Sorbea cu lăcomie aerul în nările mici și umede. S-a mai năpustit de câteva ori, dând târcoale țevilor și numai după o bună bucată de vreme s-a făcut nevăzut, înghițit parcă de gurile pământului. Gătăm de mâncat, strângem în grabă ce ne mai rămăsese și ne ridicăm să

pornim spre casă. Ridic pușca de jos și... Ce să vezi, măi frate?... Țeava stângă mi se păru deodată că se lungește și că oțelul ei cenușiu curge fără să se mai oprească. Inima mi-a tresărit puternic și dau să strig! Da' parcă nu mai aveam glas... Numai după ce oțelul a curs, pe iarbă în întregime, mi-am mai venit în fire. Abia atunci m-am dezmeticit, dându-mi seama ce se întâmplase. Acum vedeam de ce insistase atât ariciul meu! Să vedeți și să nu credeți: din stuhurile bălții, ariciul luase din urmă un șarpe! Un șarpe d-ăsta, de apă! Încolțit, nemaiavând încotro, și... oi spune-o și la morți... Unde credeți că și-a găsit salvarea? Taman în țeava puștii mele!"

Șarpelui nimeni nu-i poate prevedea hotărârile, la fel de bruște ca și metamorfozele lui. Iese pe neașteptate, lungindu-se lumânare, dintr-o ascunsă gaură, își cată de treabă un timp și dispare, ca și când nici n-ar fi fost, tot într-o gaură. Un fior te străbate, realitatea ți-a devenit numaidecât misterioasă și profund neliniștitoare. Cu greu îți revii, rămânând cu un rest de teamă la gândul unei noi apariții. Nimic nu scandalizează mai mult spiritul. E ca o răscolire a originii noastre ființiale nediferențiate.

Descoperirea frumuseții, de către fiecare dintre noi, se cere mărturisită. E cunoscută marea admirație a poetului pentru Esenin – unicu-i fiu se cheamă Serghei Duță. Dar urmele eseniene abia se văd (cât de departe de performanța lui Zaharia Stancu!) în puține poezii: „*Clopotele albe din cântatul cocoșilor –/ bat miezul nopții – în tăcerea stelelor./ Întunericul ostenește pe potecile/ spre Calea Lactee din Ursa Mare a neodihnei./ Tristețile bat în clopotele inimilor/ sub îmbrățișarea cântecelor.*” („Clopotele albe”) sau această mică poemă în care un gnomism lipsit de uscăciune conceptuală devine atractiv tocmai prin logica lui riguros controlată! „*Totul statornic rămâne! Toamna cu poame și brume, / Vulpi arămii-cenușii/ Vor trece năluca prin vii.../ Ierni ce mereu au să cadă/ Din cerul cu fulgi de zăpadă;/ Caii tot ierburi vor paște, / Ziua din noapte va naște...*” („Statornicie”). Pentru că altul, decât nesfârșita stepă rusească, e relieful

natal care i-a plămădit sufletul lui Micloșanu – îmi vine a spune după ce l-am citit în întregime și cu atenție. Dar, în fond, cine poate ști cu siguranță ce a stat în calea acestui blocaj? Înclin să cred totuși că prețuirea deosebită pentru Esenin s-a insinuat mai degrabă în pasiunea cinegetică, alături de alte motivații, desigur (mai importantă fiind nevoia de evadare din aglomerația citadină, datorată și căderii într-un anacronism determinat de aderența la satul patriarhal de baștină). Poetul va fi călcat șesurile din jurul Bucureștiului sau din Bărăgan, cu pușca la umăr, însoțit de minunata poezie a lui Esenin și căutând în peisaj mai mult impresii decât vânat pentru tolbă.

În schimb i-a fost mult mai la îndemână Ion Pillat, atât de legat prin creație de satul Florica din Argeș, județ megieș cu Dâmbovița. Pillat a asimilat mulțime de poeți români și străini, de orientări foarte diverse, „*teribil travestiți, până la necunoaștere*” (expresia lui George Călinescu), iubind toți universalitatea emoției lirice și deschizându-și nelimitat poezia oricăror influențe. Poetul Micloșanu s-a lăsat prins în acest flux liric, trecând după puterile sale nespectaculos prin alte stadii de evoluție și innoire. A urmat astfel calea prudentă a tradiționalismului (neoromantism sentimental și rustic) conectat la modernism, până la a se înstrăina în unele poeme (mai ales prozodic) de punctul de plecare. A fost înrâurit vizibil de „Pe Argeș în sus”, nicidecum de „Biserica de altădată”, poezia lui fiind epurată de tradiționalismul ortodoxist, fără a fi golită de orice mistică. Cele mai frumoase poeme sunt cele care aparțin perioadei de senectute: „*Întârzie lumina strânsă-n glie,/ Pe-o creangă clătinându-se arar/ Pe nesfârșita merilor moșie,/ În geana serii, soarele-i pândar!/ Făclii de roșu-galben se răsfață/ Acolo, prin livezi, de soare grele.../ Apusu-ntreg parc-a roșit la față/ De purpura topită, prin muscele.../ Prin satele copilăriei mele,/ Clopotnițele bat în bronzul dur/ Pe cer și pe pământ furtuni de stele,/ Lumină și mireasmă-împrejur.../ E-un vis cu meri ce-adesea mă frământă/ Și ca năluci părerile dispar –/ E-un drum*

de meri ce inima-mi încântă/ În clipele când soarele-i pândar.../ Cad merele... E-un aspru adevăr.../ Ce-o fi să fie aștept să mi se-ntample!/ A-mbobocit pe creanga unui măr/ Argintul florii mele de la tâmplă!” („Vis cu meri”). E amuzant să-ți închipui, poate a stat și în mintea poetului, chipul iubitei în maniera pictorului Giuseppe Arcimboldo, compus din ramuri, frunze, flori, legume și fructe: „Poate n-aș mai fi venit, / dacă n-ar fi foșnit frunzele/ de pe crengile ochilor tăi.../ Poate că grâul/ s-ar fi târât pe brânci/ spre o pâine coaptă/ în vatra câmpiei.../ Sub streășină frunzei,/ a încolțit clipa/ care dormea într-un sâmbure.../ Poate că n-aș mai fi venit/ dacă n-ar fi foșnit/ Frunzele/ de pe crengile ochilor tăi.” („Sub streășină”)

Tragismul vârstei înaintate, sublimat în artă, surprinde prin stări atât de schimbătoare. Versurile următoare traduc eufemic, cu alte metafore, câteva versete ale „Ecclesiastului”, o deprimantă evocare a degradării fizice a omului ajuns la capătul vieții, un avertisment! „Sosește o vreme când timpul/ nu mai are miros,/ când trandafirii își surpă/ culoarea,/ când potecile își numără pașii înapoi,/ când fântânile cerului/ încărunțesc/ și când clipa împietrește-n tăcere –/ Sosește o vreme...” („Sosește”). Sau alte versuri, mai liniștitoare „Nu știu de ce, uneori,/ ți-e zâmbetul ca un câmp,/ peste care, de mult, n-a căzut/ un strop de rouă.../ Alteori, plânsul/ îți rămâne suspendat/ pe-o ramură geruită/ a sufletului –/ De ce n-or fi-nflorind/ liliicii,/ în poarta descântecului alb/ al lui ianuarie?!” („Descântec alb”). Blândețea și umorul sceptic, resemnarea se fac simțite dintr-o poemă! „Mirosea a târziu și a flori/ de noapte.../ Pipăiam asfințitul căzut în iarba/ cosită, peste îngerii năvăliți/ la băutură și la văduve înșelate/ de amintiri.../ Clopote, torturate, loveau, în dungă,/ bronzul unor plozi despletite,/ rămase, mereu, la timpul trecut.../ Mirosea a târziu și a flori/ de noapte...” („Mirosea a târziu”). Iată tristețea din care tresare un vag simbolism de care nici Pillat nu a fost străin! „E-așa de trist și plouă, la Suceava/ Că ntr-un târâm de ceață și de vis.../ Trec umbre mari prin fumul înșărării,/ Spre

depărtări, așa cum le-a fost scris.../ E noaptea răsăritului pe-aproape,/ Fustiul peste suflete a nins.../ Când jarul tinereților, din sânge,/ Un val de ghețuri nordice l-a stins.../ („Prin fumul”). Și mai aproape de Bacovia! „Și plânge și fuge o lume bolnavă.../ Când lacrimi de vrăji pe-un pumn de-otavă.../ Cântecul necântat rătăcește și plouă,/ Din cer frământat peste-un petec de rouă –/ Cocoși de-ntuneric slobozesc „cucurigu”/ Prin arbori de cuget senghesuie frigul.../ Străbate prin trupumi o lume bolnavă.../ Ard lacrimi de timp, pe-un pumn de otavă...” („Lume bolnavă”). Poezia pillatiană conține neîndoielnic rarefiate urme din Lucian Blaga, dar senzualismul naturalistic din poezia ce urmează pare a fi de sursă blagiană mai nouă: „Prin mine trece-o primăvară nouă/ Și seva ei puterea nu-mi înșeală:/ Sunt străbătut de-o sevă vegetală/ Din luna picurată-n stropi de rouă.../ îmi curge în trup un râu de înflorire, / Cu al acestei primăveri destin;/ Luminii din lăuntral meu mă-nchin/ Și-mi răcorește fruntea-un vânt subțire.../ înghețul primăverilor mă doare,/ E-atât de straniu peste flori îngheț/ Rămân în lumea mea de flori măreț/ Cu muguri de cais în buzunare.../ Învăț să înfloresc prin ani/ Și duc cu mine-a frunzelor povară,/ Din jilavul pământ de primăvară/ Al florilor de măr din Micloșani...” („Învăț să înfloresc”)

Sunetul unic, atât cât e de găsit în poezia lui Micloșanu, răsare din contopirea intuițiilor sale culturale cu frumusețea locurilor natale. Pentru că orice s-ar spune, pentru noi toți, acestea sunt, avem nevoie să fie, ca niște pietre nestrămutate pe care ni se sprijină credința. Uroboros (șarpele ce-și mușcă propria coadă) este simbolul manifestării și al resorbției ciclice – moartea ce iese din viață și viața izvorâtă din moarte, veșnica reîntoarcere la origini. Roata, circumferința indicând Centrul, ideea însăși de Dumnezeu, așa cum gândea Nicolaus Cusanus. Poetul, un munte de om și tăcut, a lăsat un scurt testament, voit mioritic: „De va fi să mor,/ La malul cu flori/ Rog să mă-ngropați – / Acolo-ntre frați,/ Printre-ai mei țărani,/ Sus, la Micloșani” („De va fi”).

ORGOLIUL REFLEXIVITĂȚII*

Poate că există destui autori (exceptând cărțile de „aur” comentate de Alex Ștefănescu) care au cărți de sertar ce pot răsturna în timp *vedetismul* altora, prea ușor instalate în topul de librărie. Dar lirica lui Mahmoud nu urmărește asemenea „obiective”, ca pe vremuri, „modeștii” Ion Barbu sau T. Argezi, Ion Vinea cu „Ora fântânilor”, care au ieșit destul de târziu să facă puțină ordine prin literatură... Am în mână volumul „**albe & reci**”, Editura Vinea, 2010, prefațat de Șerban Foarță și postfațat de Alex Ștefănescu, Gheorghe Grigurcu, Florin Caragiu și Octavian Soviany, cartea de care ne vom ocupa mai jos. Toate bune și frumoase la Editura Vinea, o carte elegantă (format 20/19 cm – pătrat), cu fluturași, pe care editorul Nicolae Tzone

adaugă: „Djamal Mahmoud (...) este un poet valoros și autentic”. De altfel, cartea abundă în dedicații prietenești pentru poeți destul de cunoscuți din România, încă o dovadă a mărinimiei unui arab miliardar în sentimente de dragoste. De exemplu, poetul-critic Șerban Foarță, în prefața volumului – înscrie poetica lui Mahmoud sub semnul liricii soresciene „de început”, în stilul-i elocvent cu jocuri typo pe fiecare cm pătrat: „Nu ne mirăm mai niciodată când un scriitor autohton devine writer, *crivain*, *Schriftsteller*, dar suntem uluiți când un străin (și încă unul de la „antipozi”) scrie (versuri, mai ales) în limba noastră (...) și „Prin sorescianism s-ar înțelege o poezie scuturată de podoabe, directă, fără conotații, prozaică din când în când, și, la răstimpuri, familiară (...)”. Deoarece în

* Djamal Mahmoud, *albe & reci*, versuri, Editura Vinea, 2010.

toate prezentările – mai mult sau mai puțin abreviate din lipsă de spațiu – autorul beneficiază de elogi binemeritate, iar cititorul de suficiente indicații de lectură, nu vom reveni asupra acestora decât în punctele de întâlnire al demersului axiologic. Cu alte cuvinte, a fost partea elogioasă... De-acum, vom trece la „bucuria lecturii cu creionul”, pe tărâmul

din albiile Tigrului și Eufratului, în noua Mesopotamie a poetului Djamal Mahmoud, un spirit demn să fie cooptat între numele altor medici sau poeți care vin către literatură din cele mai diverse domenii: Vasile Voiculescu (medic), Georg Trackl (farmacist) și alții. Există în această franchețe a zicerii și o anumită învălire prin tonuri nostalgice, e tocmai ceea ce

numim „poezie”, acea capacitate de hazard ordonat cu ochi de chirurg. Poate nu degeaba un critic precum Octavian Soviany (poet la rândul său!), juxtapune scriitura de față pe semnul ideatic oferit de o „poetică a hieroglifei”, unde fluidul liric curge de la sine și independent, adică nu e canalizat prin conștiința unei afiliații cu vreo mișcare literară: „Djamal Mahmoud nu e nici deprimist, nici fracturist, nici utilitarist, e poet pur și simplu. El știe că poezia se situează mereu dincolo de cuvânt și începe acolo unde sfârșește limbajul de zi cu zi.” p.103. Subliniez ultima frază, din care putem deduce un lucru destul de clar, pe linia lui George Călinescu: „Poezia trebuie să renunțe din când în când la podoabe și să revină la ele, tocmai pentru a atrage atenția asupra ritualității ei”, sau, cu alte cuvinte – orice discurs fără o fundație și acoperiș

riscă să se dărâme fără ajutorul ploii. Dacă ritualitatea e dozată, ironia postmodernă se presară ici-colo, simbolurile sunt neoromantice și scriitura modernistă, unele tușe frizează un suprarealism estompat – cărui tip de poezie aparțin versurile de față? Părerea noastră este că ne aflăm în dreptul unui bloc de șarje pe diferite tonuri, și care au șansa unei cristalizări pe măsură ce autorul lor va renunța, nu la podoabe metaforice perimate, nu la tropi care îngreunează „curgerea” sau împiedică traiectul lecturii ci, culmea, chiar la grija excesivă de a folosi cuvinte care sună „frumos” în limba română, acele pattern-uri instalate definitiv în literatură de către predecesori, simboluri și chei ale poeziei romantice și neoromantice: sufletul, inima, noaptea, laptele, eufemismele pentru actul scrierii (stănesciana nevoie de a scrie comparată cu actul micțiunii, din „Argotice”), valurile, stânca, umbra, zidurile, stelele, prăpastia, deșertul, iarna, roșul – culoare a Iubirii, copacii, clopotul, și destul de multe altele care întorc ceasul poetic actual la poezia modernă a anilor '70 în cel mai fericit caz...Nu vom cita decât un poem deși sunt multe care ar merita: „azi am stat în genunchi / și am privit un trifoi / ce-și înfigea / rădăcinile-n pământ / bătând din aripi // am ridicat o piatră / și am trasat cu ea / un cerc / în jurul tălpii // azi am așezat un ou / în palmă / și l-am mângâiat / până am adormit în el.”, poemul „cerc”, p.53. Da, poezia „e bună”, „e frumoasă”, atinge obiectivul de a trezi în cititor o emoție... Acum, având în vedere statutul de „stranger”, Djamel Mahmoud poate fi „scutit” de asemenea „răutăți”, dovadă sunt cronicile favorabile și binevenitele încurajări. Temele care iradiază acest discurs variat ca formă de prezentare (însă identic ca și suflu) par să fie Alaska (un soi de spațiu arcadian), biblicul vițelul-de-aur ridicat de Aron, solitudinea creației, femeia-poezie, portretele rapide în creion ale familiei – mama, soția, ori „sânii cameliei”, conștiința unui exil destinat, rememorarea trecutului în poemele cu nișe autobiografice și până la mândria firească a unei apartenențe la religia musulmană, țara, spațiul și limba, care au produs un autor bilingv. Poemul de incipit din „albe & reci” împrumută titlul întregului volum – bine ales, întrucât poemele acestui volum continuă linia celorlalte prin tonul abrupt, balansat între

tușe laconice, notații de atmosferă și de multe ori în direcția discursului naiv și diafan (când tema de asemenea natură o cere, precum textele cu referire la raporturile din familie), alternând cu cel sobru și ritualic. O ritualitate a cărei sorginte arabă nu e greu de aflat în poezia mare de proveniență orientală cu care autorul are afinități – Khalil Gibran, Rabindranath Tagore, Omar Khayyam, unde inocența copilăriei, reflecțiile asupra naturii – notații pe marginea firului de iarbă, viața și moartea textuală, fortuna labilis și conștiința ireversibilității, arheologia interioarelor puse față în față cu thanatosul – sunt arse într-un creuzet „la foc redus”. Personaje precum: *falak, lala, sorina, camelia, beatrice* apar cu rol de interlocutor „necesar” unui dialog, unei „ziceri”, și sunt imaginile unui travaliu perpetuu cu referințe din belșug asupra modului de constituire al scriiturii. Unele poeme sunt foarte scurte, încât ni se par „bilete lăsate pe noptieră”, bucăți rupte dintr-un poem mai amplu; această metodă a laconismului ține de poezia modernă, unde cititorul este introdus în atmosferă fără preambul. Poetica reluată a definiții Eu-lui în raporturile sale cu mediul înconjurător nu mi se pare ceva autentic, dimpotrivă. Faptul că Djamel Mahmoud are proprietatea termenilor, sau că vorbește limba română mai bine decât mulți dintre congenerii noștri (cum observă criticul Alex Ștefănescu) mi se pare un lucru demn de evidențiat, dar atât; mult clamata spiritualitate arabă și „senzualitate spiritualizantă” (Florin Caragiu), sau „cruzimea delicată (...) a observației” (Alex Ștefănescu), „ceremonialul integrării într-o absconsă unitate”, ori „veritabilele picturi metafizice în mișcare” (Octavian Soviany) – nu pot depăși valoarea cărților care îl precedă pe Djamel Mahmoud pe linia poeticilor singularizante. Lirica lui Mahmoud are directețe și reflexivitate, hainele care i se potrivesc cel mai bine și un joc de culise în virtutea unei „transcendențe a limbajului” (Soviany). Dar nu are forța noutății pentru care se bat tobele în Micul Paris. Și când limba română suferă de-a lungul scurtei sale istorii cu numeroși „dezertori” (oameni care au părăsit „plaiul mioritic” din diverse motive), este o reală sărbătoare să dai peste cineva care se exprimă românește destul de lejer, cum e cazul sirianului Djamel Mahmoud – un poet arab de limbă română.

PARTEA POETULUI*

Inevitabilă și, totuși, aparent destructurată – dadaismul fiind recunoscut de poet ca principiu „logic” al organizării discursului său liric – substanța poematică a lui George Anca are acea armonie interioară a meditației, a slobozeniei zicerii, încât, citind, pur și simplu, lectorul este sedus de eul producător printr-o pulsație a raporturilor semantice, într-o retorică dominată de metonimie, unde inversiunea involuntară a categoriilor logice se instalează într-o coerență semantică neobișnuită.

Haos, destrămarea a existentului. O acumulare deloc fortuită (dadaistă), toate și nu numai, fac din demersul autorului poemelor din *Partea nimănui* cauza și efectul discursului ermetic care incită prin personalizarea cuvântului, a sintagmei, a paradigmei logosului.

George Anca găsește o soluție originală pentru a rezolva conflictul dintre așteptare și lirica ce urmează a i se înfățișa receptorului, potrivit principiului formalizării într-o nouă convenție literară, pas cu pas, până la distingerea valéryană a unui sens. Pe de altă parte, el acționează în zona impenetrabilului, o zonă fantastică dincolo de realitatea cunoscută, zona necunoscutului, născut a inexistentului sau a lipsei, acea Parte a Nimănui învăluită în mister. Îndelungul său travaliu de creație i-a permis poetului realizarea unui echilibru în fuziunea unor metode, teme, părelnic incompatibile, facilitând procesul invenției de forme într-un soi de cosmogonie, locul în care poezia nu distruge limbajul și peisajul interior, întrucât ele se află într-o perfectă simbioză, crescând unul din altul. *Partea nimănui* se structurează în trei secțiuni incluse în materia capitolelor care prin substanța

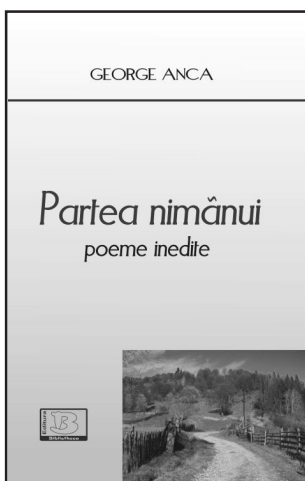
titlurilor și prin înlănțuirea lor se alcătuiesc, volens nolens, într-o structură lirică involuntar-conflictuală, dar convergentă, aidoma unor vase comunicante pe unde circulă, în șoaptă, lichidul actului creator: „radicalism/ vedea vede/ când vine primăvara/ în crama sub pământ/ ceață ceață/ descifrează/ throughout/ zi roată/ bea o sticlă/ cadavrele visate/ te știu/ ții minte dominoul/ ruină de ruină/ ușa cu dușman/ leagă după legea/ (Capitolul radicalism, pp. 137-147). Asta, pentru că poezia lui

George Anca este interactivă și dezlănțuie percepția lectorului în registrul colaborării virtuale, ceea ce, după știința noastră, nu e puțin lucru.

Cele trei secțiuni: poezia „dicteu” automat, poezia „dodiilor”, poezia „universurilor culturilor” sunt subsumate manifestului literar ab initio mărturisit, ca o ars poetica: „partea nimănui – o corabie/ paraleviatan/ țeasta cașalotului – un discurs”, în contra-

direcție/ de astăzi/ culturii române/ aceasta și/ haikuri zilnice/ de Titu Maiorescu (p. 11).

Poemele lui George Anca, mai întâi de toate, constituie un univers personal. El își edifică un mit pe o structură automată a unor procedee de restructurare a *materiei mundi*. Versurile poemelor, de sine stătătoare, pot fi permutate, fiindcă, prin ele însele au devenit concepte, simboluri hrănind o epopee unde diacronia se susține elicoidal în acumulări de cultură. Astfel destructurarea existentului se atenuază printr-o ritmică declanșatoare a inexistentului, acea parte materială a *Nimănui*, prin trăiri cvasipatetice, într-o prozodie care întoarce cuminte discursul la retorica așa-zis clasică a prozodiei ce salvează discursul din capcanele haosului; prezența distihului, terținelor, catrenelor, repetitivul ilariant al monorimei, muzica declanșată, armonia interioară fiind coloana

* George Anca, *Partea nimănui*, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2010.

unei structuri logice a sensului și înlăturând efectele negative ale transfigurării absurde. De aceea pare evident ca o componentă a arhitecturii interioare/exterioare să creeze impresia unei indecizii stilistice: poeme, sonete, absolut într-o diversitate aparent dizolvantă, balada cu structurile ei: „din acest moment dieteu/ mi l-aș potrivi resteu/ – ne dorirăm Parma schimnic/ băuturilor din timnic/ – tată muzicalitate/ zarurilor ecuate/ – prin împărtătură/ a ne plimba natură/ – de clară ne declară/ în aer de pe seară/ ori urcă ori coboară/ de cum se răsuflară/ de cum se respirară/ de cum ne inspirară, de cum ne expirară/ rit ară măritară/ ori Sita brazdă mară/ din pomul oglinjoară/ ori Kalpavrikssha doară/ că ne întârziară/ nu se prezentară/ din a lor contrară/ vacile ne cară/ soarele spre vară”, p. 55 (ce-am pierdut). Poet al vibrației interioare străbătută de filonul logosului scormonit în achiziții culturale, teologice (Arsenie Boca): „Maica Domnului te rog/ nu mă face inorog/ – nu mă bate Dumnezeu/ la prislop la Ferede/ ...după secularizare/ arhetip la lumânare/ aplecară la denie/ fără de europenie/ arsenic Arsenie” (p. 52).

Dacă în poezia modernă, poeții curățau cuvintele de instrumentele gramaticale purtătoare de funcții sintactice, împingându-le în sintaxă și eliberând nuntirea vorbelor fără rigori, George Anca se sustrage acestei metode reduționiste. Acest principiu explică, într-un anume sens, interferența culturilor, civilizațiilor ca într-o întâlnire similară a acestora precum a sistemelor solare tangibile într-o geometrie einsteiniană. Aveam în față o poezie a cuvântului trup, a cuvântului trunchi, a cuvântului rădăcină, ramuri, crengi, un cuvânt perceput vizual, în plastica percepției pure, infantile, într-o poezie a stării de veghe, intelectualistă, severă prin seducția alegerii, cunoașterii, descoperirii zonelor nepătrunse ale aceluia ascuns eminescian preluat din *vedele* indice, zone înghețate, înlemnite în limbaje aparent normale prea veștejite și lipsite de sensuri. Pe un palier de corespondență organică, zona ludicului, o zonă unde elemente diacronice, aparent discordante, dar unificate printr-o viziune suprarealistă, o pictură trompe l’oeil, o percepție specifică pictorului german de origine română Michael Lassel creează împreună câmpuri semantice din acea aglomerare de obiecte, efigii, simboluri, restructurând **existentul** sfărâmat și pus ca într-o scriere hieroglică să comunice *altceva* decât

senzurile transmise altădată. Discursul capătă vigoare dată fiind capacitate poetului de a se mișca prin ludic în limbajele familiare până în proximitatea mondenului, așa cum într-un zbor liber aripile îl poartă de la mitul mioritic la mitul balcanismului parodic al lui Mitică. Bunăoară, în poemul „la o rariță” găsim, de fapt, un exercițiu de cadență, nucleu al armoniei versurilor, o măsură interioară a echilibrului: „la o rariță durum/ rânda pe rindea aum/ – Sita Rama jerba/ l’herbe a paște cerb a/ cercui acerba/ de o brazdă cer ba/ – îndărăt din armonie/ racule și Românie/ străvezime nimerie/ vogii/ ca în ploaie dogii yogii/ – cu Vlădoianu bucuri/ pușcăriașe cucuri/ etc.” Există în acest poem, aparent, un joc gratuit, o invenție lexicală care violentează codurile de comunicare ale lexicoanelor, precum și o structură care-i dă gândirii o flexibilitate nebănuită altcum, expresia transfigurându-se deliberat prin aritmie, prin rime interioare, prin asonantă, prin aliterație: „ne mai grăbirăm rame/ tablourilor mame/ înmormântate ce-am e/ al tău, al meu Adame/ – excerpte de magneziu/ plouatului Sileziu/ pacificului eziu/ orezului certeziu/ – îndreptățește sacrul/ filmează simulacrul/ pe lavă pune pune lacrul/ nici dulcele nici acrul” (p. 46). Rima bogată, compusă din părți de vorbire-propoziții, fuga cuvintelor după cuvinte, căutare vorbelor de ele însele creează pilonii unei construcții a unei alte lumi. Stilistic vorbind, George Anca rivalizează cu Ion Barbu, cu Nichita smulgând cuvintele din structuri șablonarde, silindu-le duios să abdice în favoarea altei stări civile. Cum poetul nu se lasă șablonizat de retorica restrictivă prozodică, el alătură rimei împerecheate monorime obsedante: „palanca mâncărime/ de herpes pe mulțime/ sărutului de nime/ în măiși aferime” (p. 46). Asocierea de termeni situați la distanțe perceptibile, aflați la polii sensurilor unor secvențe de trăire inclusă asigură parametrii ideali de funcționare a unui sistem tehnic computerizat, potrivit unei metodologii și a unei opțiuni autoimpuse. Aceste apropieri de cuvinte explică parțial mecanismul producerii discursului poetic: „înotul parafină/ cu munții de salină/ ne fulgeră insectă/ ardentă ziua sectă/ dalb albero pe urmă/ mi-e valea grea de turmă” (pp. 46, 47). Trecând în alt registru, constatăm polivalența structurilor discursului. Poemul „cât om mai rămâne” relevă starea de ubicuitate a spiritului.

(continuare la pagina 37)

TÂRGOVIȘTE-INDIA*

La Târgoviște, prin Editura Bibliotheca (fondată 1997) la început, apoi prin Societatea Scriitorilor Târgovișteni (2005), s-au stabilit relații culturale temeinice cu Asociația Culturală România-India (RICA), precum și cu Academia Internațională „Mihai Eminescu” (fondată de dr. George Anca în 1981 la Delhi – India), numeroși scriitori din SST activând în cadrul celor două entități culturale într-un proiect comun cu Ambasada Indiei la București.

Câteva titluri apărute la Bibliotheca sunt lămuritoare: *Dharma hindusă. Ghid pentru profesori* (2002), editor Nawal K. Prinja, carte menită să deschidă orizonturi noi celor interesați de cultura indiană și însetați de adevăr; *Gramatica sanscrită în versiunea lui Mihai Eminescu* (2004) a reprezentat prima tipărire cu litere devanagari a faimosului manuscris eminescian (ediția națională îl publică în

facsimil), incluzând comentarii de Amita Bhowse, acad. Dimitrie Vatamaniuc, Sergiu Al-George; *Literary Anthropology* (2005), de George Anca, pornește de la *Sakuntala* lui Kalidasa, cuprinzând studii de indoeminescologie și indobrâncușologie; *Jurnal dedelhi* (2005), de Rodica Anca, evocă și întâlniri cu personalități din Capitala Indiei precum Satyavrat Shastri, Margaret Chatterjee, Urmila Rani Trikha, Andre și Esha Beteille; *Târgoviște-India* (2008) este o antologie poetică poate unică în lume, cu traduceri în engleză din 20 poeți târgovișteni, față în față, cu versiuni românești din 60 de poeți indieni, începând cu Rabindranath Tagore; Chiar *Partea nimănui* (2010), cartea de poeme proprii

a traducătorului antologiei, George Anca, poate fi greu înțeleasă fără gândul la poeticile indiene.

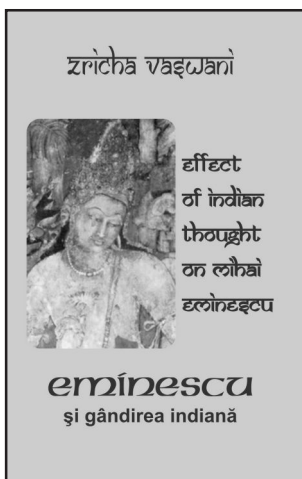
În premieră absolută a fost publicată la aceeași editură (2011) o carte semnată de cercetătoarea indiană, Zricha Vaswani (de menționat că un capitol a fost publicat anterior în Litere). Volumul a fost lansat pe 25 ianuarie în cadrul Simpozionului „Eminescu și spiritualitatea indiană desfășurat la salonul „Colecviile de Marți”

(București, str. J.L. Calderon), moderat de dr. George Anca, anul 2011 fiind declarat Anul Eminescu (161) și Tagore (150), eveniment la care au participat și 8 scriitori târgovișteni membri ai Academiei Internaționale „Mihai Eminescu”.

„Eminescu și gândirea indiană, inițial teză de doctorat (susținută la Universitatea „Dr. Bhim Rao Ambedkar) a doamnei Zricha

Vaswani, este un volum bilingv (română-engleză) în care autoarea realizează „o operă semnificativă de literatură comparată și cercetare filologică [...] bazându-se pe opera unui singur poet român, Mihai Eminescu. Lucrarea sa este o punte între două culturi aparent diferite” (dr. R.K. Shukla – India, referent doctoral).

Autoarea însăși mărturisește în prefață: „Ofer această cercetare cititorilor ca probă absolută a supremei spiritualități a lui Eminescu. Este spre creditul lui, mai degrabă decât a detracta de la acesta, că de-a lungul vastelor răstimpuri de cultură, religie, crezuri, credință, condiționare, presiune socială, distanțe în timp și limbă, el încă a putu întinde o mână spre structurile antice sanscrite în căutarea iluminării sale. Aceasta este, în opinia mea, supremă creativitate.” Reconfortantă

* Zricha Vaswani, *Effect of indian thought on Mihai Eminescu/ Eminescu și gândirea indiană*, ediție bilingvă româno-engleză, traducere George Anca, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2011.

gândire/atitude, opusă celor care l-au declarat pe Mihai Eminescu „perimat” sau „supraevaluat”. Asemenea și faptul că în anul 2009 Eminescu face încă obiectul unei teze de doctorat în... India. Să ne învețe, oare, din nou, străinii să ne apreciem valorile?!

Intrând în structura propriu-zisă, cititorul atent descoperă că autoarea pune în paralel excerpte din poemele eminesciene cu cele selectate din scripturile hinduse sau budhiste. „Nu este vorba de corpusul scripturilor, nici de selecții esențialiste ci de declanșări analogice, asociative, intermediare de lectura empatică a lui Eminescu. Scripturile se regăsesc într-o modernitate-surpriză, într-un epitom indo-european”, observă dr. George Anca, traducătorul și îngrijitorul ediției. Și mai departe: „Autoarea, ca o dansatoare într-un templu, desfășoară valuri magice, într-o revelație interculturală, într-un estetic avatar, ca și cum ar fi prima și unica medium-cititoare a lui Eminescu sanscrit.”

După revelarea lui Eminescu – în anii de adolescență petrecuți în România – prin manuscrisul traducerii gramaticii sanscrite a lui Franz Bopp aflat la Universitatea din Iași, Zricha Vaswani, reîntoarsă în India, găsește subiectul acestui studiu în care pune în corespondență părți din poemele lui Eminescu cu fragmente din scripturile supreme ale vechii-noii Indii: *Odă – Katha Upanishad; Glossa – Sutta Nipata; Rugăciunea unui dac – Rig-Veda; Scrisoarea I – Rig-Veda; Luceafărul – Srimad Bhagavad Gita; Kamadeva – Sakuntala; Mortua est – Budha-Karita.*

Dacă despre „Scrisoarea I” autoarea se mărginește la o informație succintă („Scrisoarea I” a fost publicată prima oară în revista literară „Convorbiri Literare” la 1 Februarie, 1881), despre „Rigveda” consideră necesară o prezentare ceva mai extinsă, special pentru lectorul român, nefamiliarizat cu unii termeni.

„Veda (sancrită, „cunoaștere”) cuprinde cea mai veche literatură sacră a Indiei consistând primordial în patru colecții de imnuri sacre ori versuri, porțiuni poetice detașate și formule ceremoniale. Cele patru Vedas au fost compuse în Vedică, o formă arhaică a curentului sanscrit printre popoarele vorbitoare de indo-europeană care au intrat în India din regiunile iraniene. Cele mai vechi porțiuni din Vedas se crede a-și avea originea în jur de 1300-1000 î.Hr., totuși, Vedas, în forma lor prezentă se crede că ar data doar

de la sfârșitul celui de-al 3-lea secol î.Hr. Înainte de a așterne în scris textele prezente, înțelepții numiți Rishis transmiteau oral materia vedică.

Imnurile din Vedas au format un corp liturgic care crește în parte pe lângă cultul aceluiași ritual și sacrificiu. Ele proslăveau zeitățile ereditare, care în cea mai mare parte personificau variate fenomene naturale și cosmice, cum sunt focul (Agni), soarele (Surya și Savitr), aurora (Usha), furtunile (Rudras), războiul și ploaia (Indra), onoarea (Mitra), autoritatea divină (Varuna) și creația (Indra, cu un oarecare ajutor al lui Vishnu). Imnurile erau compuse pentru zei și multe erau recitate sau cântate în timpul ritualurilor. Cele patru Vedas, Rig-Veda, Sama-Veda, Yajur-Veda, și Atharva-Veda sunt cunoscute și ca Samhitas (în mare, „colecție”). Cea mai de seamă colecție, Samhita, de astfel de imnuri, din care „hotr” (preotul șef) își extrăgea materialul pentru recitățile sale, este Rigveda. Formulările sacre cunoscute și ca mantras erau recitate de preotul responsabil al focului sacrificial și al desfășurării ceremoniei; aceste mantras și versuri au fost strânse cu timpul în Samhitas cunoscute colectiv ca Yajurveda. Un al treilea grup de preoți, condus de un „udgatr” (cântăreț) interpreta recitări melodice care, deși luate aproape în întregime din Rigveda, au ajuns să fie aranjate ca o Samhita separată, Samadeva (Veda Cântecelor). Acestor trei Vedas – Rig, Yajur și Sama, cunoscute ca „trayividya” (întreita cunoaștere), li se adaugă a patra, Atharvaveda, o colecție de imnuri, rostiri magice și incantații care reprezintă mai mult un nivel folcloric al religiei și rămâne parțial în afara sacrificiului vedic. Întregul corpus al literaturii vedice – Samhitas și expunerile care le-au fost atașate, Brahmanas, Aranyakas, și Upanishads – au fost considerate Sruti, produs al revelației divine. Întreaga literatură pare a fi fost preservată oral (chiar dacă anterior vor fi existat manuscrise care să asiste memoria). Chiar și astăzi, multe din aceste lucrări, mai ales cele mai vechi trei Vedas, sunt recitate cu subtilități de intonație și ritm ce s-au transmis din zilele timpurii ale religiei vedice în India. În continuare autoarea surprinde similitudini între „Rig-Veda” și „Scrisoarea I”. „Scrisoarea I” conține o adâncă influență din Imnul Creației din Rig-Veda. A se compara, de exemplu, scena de dinainte de Creație așa cum e zugrăvită în Rig-Veda:

„Nici ceva nici nimic nu exista” care este exact ce spune Eminescu despre ea: „La-nceput pe când ființă nu era, nici neființă”. Similar, pe când profeții Rig-Vedici se miră „Ce acoperea totul? Ce adăpostea? Ce ascundea? / A fost abisul fără fund al apei?”. Eminescu surprinde perplexitatea lor în versetele: „Fu prăpastie? Genune? Fu noian întins de apă?”. Al doilea (?) verset din Imnul Creației din Rig-Veda a fost transliterat aproape complet de Eminescu în „Scrisoarea I”. Astfel versetele din Rig-Veda: „Nu exista moarte, așadar nu exista nemuritor” se citesc ca „La-nceput pe când ființă nu era, nici neființă./ Pe când totul era lipsă de viață și voință” în „Scrisoarea I”; similar versetul din Rig-Veda: „Nu era lumină de noapte, nu lumină de zi” a influențat versul lui Eminescu, „Când nu s-ascundea nimica, deși tot era ascuns” în „Scrisoarea I”; și mai departe: „Cel Singur sufla fără suflu în sine” a fost prezentat de Eminescu „Când pătruns de sine însuși odihnea cel nepătruns”.

Tema adâncului întuneric de dinaintea Creației așa cum este zugrăvit în Rig-Veda a fost din nou redată, aproape cuvânt cu cuvânt de Eminescu în „Scrisoarea I”, chiar dacă după aceasta a elaborat asupra ei pe cont propriu. Astfel, versetul din Rig-Veda: „Întuneric era și totul la început era ascuns” a fost formulat de Eminescu „Când nu s-ascundea nimica, deși tot era ascuns”. Cât despre următorul verset din Rig-Veda: „În adâncă beznă, un ocean fără lumină”, la Eminescu apare prin sinonime: „... era un întuneric ca o mare făr-o rază”.

Începutul Creației, potrivit Rig-Veda, a fost „germenul” care a „izbucnit” datorită „căldurii fierbinți” spre a revela „o natură”. Eminescu, în „Scrisoarea I” ne spune că începutul Creației a fost un „punct” (=„germen”) care „se mișcă” (=„a izbucnit”) datorită „haosului” (=„căldura fierbinte”) spre a deveni „mamă”, apoi iarăși „tată” (=a revela „o natură”). Astfel, spune Zricha Vaswani, în Rig-Veda avem: „Germenul ce încă zăcea acoperit în umbră/ Izbucnește, o fire din căldura fierbinte” iar în „Scrisoarea I”, „Dar deodată un punct se mișcă... cel întâi și singur. Iată-l / Cum din chaos face mumă, iară el devine Tatăl...”

Oricine citește rândurile de mai sus din Rig-Veda cu o minte sensibilă va observa paradoxul întregului nemăsuratei, vastei și infinit variatei Creații izbucnind dintr-un mic, singur „germen”. Nici Eminescu, citindu-le, nu a rămas insensibil: „Punctu-acela de

mișcare, mult mai slab ca boaba spumei / E stăpânul fără margini peste marginile lumii...”. Când Eminescu scrie: „De-atunci negura eternă se desface în fășii, / De atunci răsar lumea, lună, soare și stihii...” se aseamănă cu „ye poets”, din cuvintele profeților vedici. „Cumpănind hotarul dintre lucruri create / Și necreate.”

În fapt, în poemul lui Eminescu „Scrisoarea I”, această întreagă porțiune legată de Creație a fost introdusă în mijlocul poemului ca meditații ale unui filosof, creând aceeași imagine ca rândurile vedice de mai sus. Pentru a-l cita pe Eminescu din „Scrisoarea I”: „Pe când luna strălucește peste-a tomurilor bracuri, / Într-o clipă-l poartă gândul îndărăt cu mii de veacuri: / La-nceput, pe când ființă nu era, nici neființă...”

Lungul citat are rostul de a prezenta pentru cei ce nu vor putea intra în posesia cărții, modelul interpretării oferite de Zricha Vaswani.

În final autoarea conchide că astfel, versiunea lui Eminescu a imnului Rig-Vedic al Creației în poemul „Scrisoarea I” este o probă limpede de admirație genuină invocată în el. Imnul Creației din Rig-Veda știm astfel că a fost adânc îmbibat în mintea și inima lui Eminescu, transformând și hrănind sufletul însetat și cuprinzându-i toată ființa.

Apariția acestei cărți la Editura Bibliotheca nu este un accident, ci o etapă a proiectului amintit RICA-SST-Ambasada Indiei. Următoarele apariții ale acestui proiect cultural transnațional sunt „Introducere în Jainism” de Rudi Jansma și Sneh Rani Jain; *Mantra Eminescu*, de George Anca. În acest context, editarea în 2008 a antologiei de poezie „Târgoviște-India. Antologie poetică/ Poetical anthology”, nu mai pare – după aprecierea unora – „o ciudățenie”. Să amintim că în septembrie 1975, poetul Ayappa Paniker, oaspete al vechii Capitale a Țării Românești, a compus, parcă premonitoriu următorul poem „Târgoviște” (publicat în Litere nr. 11-12 (68-69), 2005): Bătrânul Mircea târg în dublă vista/ cocoțat între două râuri,/ unul al trecutului și altul al viitorului./ hrănit de Caragiale și Văcărești:/ înalță-te, pasăre a prosperității,/ pe aripile poeziei și ale oțelului/ logodind trupul cu spiritul,/ poezia ta precum oțelul de puternică./ oțelul tău strălucind precum poezia.”

Și nu din întâmplare un Amfiteatru al Universității „Valahia” din Târgoviște poartă numele lui Rabindranath Tagore.

SPIRITUL INDIEI în recunoaștere românească

Colocviu

În legătură cu un colocviu – Indianiști români de ieri și de azi (27 aprilie 2010, ora 17, str. J.L. Calderon 39), am adresat întrebarea: ce reprezintă pentru D-stră indianistica/indologia românească? Am primit răspunsuri „scurte”: *singura modalitate de a mă apropia și de a înțelege textele sacre ale unei mari culturi* (Veronica Anghelescu); *necesitatea recunoașterii apropierii, similitudinii între culturi – în stadii diferite* (Crina Bocșan); *suntem atât de puțini... și atât de împărățiați... care pe unde am apucat și apucăm!* (Florina Dobre-Brat); *titlul comunicării mele ar trebui să fie altul* „Un proiect internațional al noului Centru de Studii Eurasiatice și Afroasiatice” (Julieta Rotaru); *despre limba rromani și originea ei indiană ar putea vorbi mult mai bine decât mine dl. prof. univ. dr. Gheorghe Săraru* (Delia Gligore); m-am dus și i-am spus (lui Gandhi) ce „minuni” fac eu cu India mea... (Mihaela Gligor).

Fragmente din răspunsuri „lungi”:

Nicolae Georgescu: Indianistica/indologia românească reprezintă pentru mine, pe scurt, regăsirea latinității noastre în indoeuropeană, alături de marile popoare care au adus pe lume instituția istoriei. Istorie a fost și înainte de indo-europeni, egiptenii au trăit, de pildă, câteva mii de ani înaintea indoeuropenilor, dar nu s-a gândit nimeni s-o povestească în timp, ca Herodot, de la cauze la efecte, și mai ales s-o cânte, ca Homer. Indianistica la noi a mai însemnat regăsirea atâtor și atâtor cuvinte, mituri, stări de spirit, chiar obiceiuri, mentalități. Și noi, valahii, jurăm pe Olt – așa cum indienii jură pe Bengali, de pildă.

Mircea Handoca: Preocupările mele eliadești m-au apropiat de indianistică la începutul deceniului al 8-lea, când am publicat un articol valorificând afinitățile electivă dintre India și Mircea Eliade, desigur, o încercare de amator,

nefamiliarizat cu semnificația și profunzimea noțiunilor și cunoștințelor de indianistică. Cartea lui Sergiu Al George „Arhaic și universal” apărută în toamna anului 1981 mi-a dezvăluit noi taine ale prezentei „continentului” indian în conștiința culturală românească (Brâncuși, Eminescu, Blaga, Eliade). O altă etapă în înțelegerea indianismului românesc a constituit-o pentru mine lectura monumentalei ediții din „Operele” lui Eminescu. La cel de-al paisprezecelea tom am zăbovit îndelung. Aici se afla reprodus facsimilul a trei manuscrise eminesciene conținând traducerea autografă a „Gramaticii limbii sanscrite” de Franz Bopp. Cele 220 de pagini tălmăcite în românește de poet sunt urmate de alte 70 ale glosarului comparativ, unde traducerilor germane ale autorului le sunt adăugate echivalentul în română, note și adnotări ale lui Eminescu. Comentariile Amithei Bhose, la obiect, ne oferă cele mai competente și utile informații și interpretări. Indianistica românească înseamnă pentru mine și cele trei cărți ale lui Mircea Itu, și volumele lui Vasile Andru și eseurile de indoeminescologie ale lui George Anca, eruditele studii ale lui Liviu Bordaș, și recentul jurnal din India al Mihaelei Gligor, alăturat altor jurnale de călătorie, ce ne aduc aproape nu doar parfumul exotic al Indiei, ci și câte ceva din sufletul „Indiei eterne”.

Doina Severin-Boriceanu: Am devoțione pentru cei morți în războaie sau pe pragul casei mele, pentru arborele trântit de țapinar, pentru *regăsiri*... Iar când citesc orice, dar Orice Despre India, practic o Reală Regăsire. Tânjesc după asta, mă las cotropită de ceea ce-mi aduc sub nas pasionații indianismului și chiar cred că vibrez cu ei, respir cu ei, rând după rând, nerăbdarea mă face să înghit lacomă *ofertele* lor, *interpretările* și *gesturile* lor de cunoaștere, mă înec, mă sufoc, dar merg

mai departe cu credință. Ca și cum într-un război comandantul de batalion ar striga: „Înainte! La atac!”. Sună egoist. Nu știu cum e la alții, dar în ținutul ființei care sunt, toate se petrec uneori de nici eu nu le mai dau de cap! Cei care bat tărâmul necuprinsului indian, mă îmbibă de pasiuni noi, de chemări spre universuri, mă ajută să răsuflu larg, imens, fără opintiri, să mă desfăt de ce află... într-o stare pantagruelică de nevindecat. Trăiesc iluzii binefăcătoare c-aș putea atinge un concept, un simbol, o filă dintr-un Înteles... Mă duc hai-hui prin universurile prinse de mâna care umple pagina cu propriile aprecieri și date. Iar asta mi se pare enorm! Poate că li se întâmplă și altora... Poate că nu. Poate mi se trage de la nesăbuița acelei iubiri cu India, nesățioase. Ating cu ei o *superstiție a supraviețuirii*, o dorință pasională de-a colinda literele ca pe o pădure magică de unde n-aș mai vrea să ies...

Florinel Agafitei: Prezentul postdecembrist consemnează, nu reluarea, ci continuarea mai nuanțată a legăturilor cu spiritualitatea indiană, căci destui savanți tineri au apărut și s-au manifestat în arealul spiritual ce leagă România de India și invers, semnele arătând că eforturile contemporane sunt în direcția firească, bună, născătoare de noi valori menite a întregi pantheonul spiritual al omenirii. Indologia românească, fie că s-a manifestat individual, fie că încearcă să se constituie într-o posibilă școală – o școală despre care *Occidentul ar putea vorbi cândva, așa cum la noi se vorbește de multă vreme despre cele apusene și cum se încearcă a se întocmi la București, mai cu seamă, în deceniile scurse de la revoluție încocoare* – înseamnă, în fapt, un alt spațiu al manifestării noastre spirituale, ce incumbă interesul manifest al românilor pentru Orient, în general, India, în mod special, interes pornit, poate, și dintr-un trecut străvechi, comun cândva, indo-european.

Elena Liliana Popescu: „Întâlnirea” cu Ramana s-a produs pe când citeam cartea *India Secretă* a lui Paul Brunton, cu mulți ani în urmă, în perioada studenției. Descrierea inspirată a momentului întâlnirii autorului cu înțeleptul de la Arunachala, șocul pe care acesta l-a trăit în prezența sa tăcută s-a transmis și tânărului cititor care eram atunci și a fost suficient să deschidă în mod miraculos și decisiv o poartă ce ducea spre un tărâm misterios, necunoscut și neașteptat. Poate părea la prima vedere un fapt obișnuit care se întâmplă la citirea unei cărți ce îți trezește interesul. Cu unele

deosebiri importante, fundamentale: acest drum nu se deschidea spre exterior, era total nou, și a continuat de atunci fără întrerupere. Am realizat treptat că el nu are sfârșit și nici început. Mai precis acest drum duce spre un prezent atotcuprinzător, pe care îl numim prezent, nedispunând de alt termen mai apropiat care să exprime, sau să descrie, acea stare-drum sau drum-stare, un prezent continuu dincolo de timp și de spațiu. Un prezent care înglobează în el trecutul și viitorul, tot ceea ce se petrece în trecut sau în viitor, totul, fără a se identifica cu ceva din toate acestea, dar care se află în toate acestea, fiindu-le suportul subiacent. Cum nimic nu este întâmplător, și această întâlnire s-a produs din necesitatea de a se produce, necesitate în virtutea căreia se întâmplă tot ceea ce se întâmplă sau pare că se întâmplă în lumea noastră fenomenală, a dualității. În timp, am primit mai multe cărți de la ashramul de la Arunachala, cărți ce cuprindeau dialoguri cu înțeleptul de la Arunachala, cum este numit Ramana Maharshi, din diferite perioade ale existenței sale pământești, după ce a trăit acel moment transcendent ce l-a adus în fața necunoscutului absolut: El însuși, sau Sinele. Am tradus și publicat *Introspecția (Self-Enquiry)*, Editura Axis Mundi, București, 1993), a urmat apoi *Înteleptul de la Arunachala (Talks with Ramana Maharshi)*, Editura Herald, Vol. I-II, București, 1997). Am continuat cu traducerea poemelor sale pe care le-am publicat în 2007 împreună cu o ediție revăzută a *Introspecției*, într-un volum intitulat *Introspecția. Poeme* (Editura Asociației Literare ȚIE, București, 2004).

Petru Costinescu: Indianistica, indologia? Ce înseamnă pentru mine? Ceea ce am citit din Lucian Blaga (Trilogia Valorii), Mircea Eliade, George Anca. Și ce am învățat despre invențiile indiene, mărcile indiene și design-ul indian. Și filmele indiene pe care le-am văzut. Și prăjiturile indiene din România **indiână** = *indiene*, s.f. Prăjitură umplută cu frișcă și acoperită cu glazură de ciocolată. [Pr.: -di-a-] – Cf. germ. Indianer [krapfen], sursa: DEX '98, și țesăturile de bumbac indiene **indián** = s.n. țesătură de bumbac subțire și fină, albită, vopsită sau imprimată, din care se confecționează obiecte de lenjerie. [Pr.: -di-an. – Var.: **indiână** s.f.], din fr. **indienne**, sursa: DEX '98, **sarí** = s.n. îmbrăcăminte femeiască indiană, lungă și amplă, care acoperă un umăr și lasă dezgolit pe celălalt [< fr., it., engl. *sari* < cuv. Indian].

CARNAVAL TRANZITORIU (4)

„Cișmigiul, loc de promenadă al berbanților și beizadelelor fanariote, este acum asaltat de o faună ce proliferase în vremea nouă: zapcii, logofeți, condicari și sameși halea și paia cu pensii, paraponiști și apelpisiți, și câțiva capanlâi, madegii și otcupcii, cu câțiva tineri gheșeftari și coțcari” care „țin acolo ședințe în permanență” (Ion Ghica, op. cit., vol. II, p. 218) și pun țara la cale. În acest Hyde Park valah sunt și personaje ale lui Alecsandri, dar și rude apropiate ale lui Lache, Mache, Leonida sau Mitică.

„Dezbaterile” se pot presupune. Ele nu pot fi cu mult diferite de cele pe care Ion Ghica le înregistrează într-un salon târgoviștean, unde se strângea seara toată nobilimea și funcționăria fostei capitale. Venit la Târgoviște pentru a intra în posesia unui act provizoriu referitor la cele șase mii de pogoane pe care le cedase clăcașilor în temeiul ordonanței din 14 august 1864, scriitorul, însoțit de un membru al comitetului permanent din urbe, asistă la discuții pe „chestiuni” la ordinea zilei: democrație, reforme, instrucție publică, emanciparea femeii, fiscalitate, corupție și, bineînțeles, proprietate. Infatuarea provincială, mediocritatea sforăitoare, lipsa de logică a „opiniilor” relevă condiția protagoniștilor: Jăpcănescu, vechi zapciu în timpul lui Caragea, devenit înfocat patriot și democrat, Zamfir Toroipan, podgorean hrănit cu muncă și rachiu de prune, Fluturescu, diletant, fost casier de plasă, tânărul Vintilă, român neaoș, profesor, patriot călduros și democrat, „om bun” pe care îl cunosc câinii vagabonzi, fiindcă îl văd toată noaptea pe uliță „propagând egalitatea, libertatea, naționalitatea”.

În convorbirea dintre un tânăr aspirant la subprefectură, Oftescu, și judecătorul Parapolisescu care așteaptă să vie la putere „ai noștri” ne face cu ochiul Caragiale:

– Vrei să fim tot barbari cum eram, te ții de boieri, de reacționari, ai ? Asta nu se

mai poate, am intrat într-o eră de libertate și de egalitate, și este știut că aceste binefaceri țin scump; ne-a spus-o curat ministru în Cameră. Și întorcându-se către mine: Ce mai este, domnule, prin Capitală? Veniți de la București, ce fac împărații, ce mai zice Napoleon III ? Era vorba să se schimbe ministerul; ce, iar a rămas ? Dar n-o s-o ducă mult, pentru că ne trebuie un minister patriot; trebuie o mână de fier, care să știe să dea satisfacțiune aspirațiunilor naționale. – Da’ că să dea Dumnezeu să se mai schimbe, că destul de când tot unii... Până când, frate, tot aști? Să se mai chivernisească și alții, să ne mai vie și nouă rândul.

„Damele” nu lipsesc nici ele: madam Brioleanu, versiune valahă a Chiriței, madam Economescu „damă matură, dar încă în pretenții de frumusețe, măritată în a treia cununie cu domnul Economescu, fost grămătic la un egumen grec”, coana Zinca Limbuțeasca. Ca toți pașoptiștii, adept al prozei menită a fixa „culoarea locală”, Ion Ghica pictează tablouri de epocă, scene, gesturi, costume, exprimări, dovedind un ochi exersat și un auz atent la nuanțe revelatoare, ceea ce conferă vorbirii o remarcabilă autenticitate.

La finele acestui periplu consider necesar să subliniez din nou că nu am urmărit, categoric, să identificăm „surse de inspirație”. Scopul propus a fost să surprind ipostaze inedite ale „eroilor” și „spectatorilor” implicați în comedia precaragialiană, prim act al comediei românești. Se poate observa că, deși nu se articulează încă o altă ordonare ierarhică a societății, se simt pretutindeni semne ale unor forțe, tendințe care își caută afirmarea propriilor interese; în planul din fund al scenei apar grupuri concurente de combatanți care, doritori a se afla în prim-plan, își dispută întâietatea cu protagoniștii. Veniți direct din afară, sau de pe scara de serviciu, noii sosiți, distribuiți cu sau fără

știre, sunt tineri, viguroși, inteligenți, în pas cu mersul timpului, deciși să-și asume roluri de anvergură; eleganți și spirituali, ironici și insolenți, își cuceresc un prestigiu mai strălucitor decât al lojilor în care prioritatea o au numele și blazoanele unor șiruri întregi de strămoși.

Pentru a-și dovedi superioritatea bazată pe propriile însușiri, ei apelează la mijloace rafinate sau fruste – dialoghează cu partenerul, sau arată cu degetul, fac complice cu ochiul către public. Scena se umple de personaje în acțiune, de tumult omenesc, deghizările și repetițiile se produc cu cortina ridicată; tensiuni conflictuale se decompimă în farsă, în comic, în grotesc. Spectatorii aplaudă cu frenezie, reiau replici, urcă pe scenă; oamenii de ordine îi scot afară, pe unii din sală, pe alții, din țară; reprezentația continuă.

*

Unul dintre locurile comune ale studiilor dedicate nașterii instituției teatrale constă în cercetarea acestui fenomen doar ca expresie a vastei și rapidei mișcări de modernizare pe care o trăiește societatea românească în epoca pașoptistă. Privită exclusiv din această perspectivă, realitatea momentului poate suferi de pe urma unei reducții schematice. Mult invocatul statut de fenomen social al teatrului nu poate fi limitat la dimensiunile sale moral-educative pe care, neîndoind, le-au avut, cu prioritate, în vedere, primii săi animatori. Însă, între calculul rațional al intenției programatice și realitatea dinamică, neconștientă, a societății există o distanță considerabilă, pe care simpla invocare a imperativelor oficializării nu o poate umple. Motivațiile care ar putea aduce o explicație, mai aproape de realitate, a amplitudinii pe care o cunoaște fenomenul teatral în epocă sunt mult mai adânci și diverse, ținând și de o dimensiune mai profundă, cea a mentalului colectiv.

În revelarea lor am avut în vedere premisa că civilizațiile, societățile, grupurile, nu se reduc la suma instituțiilor care le compun, nici la mecanismele ce le conservă. Un nucleu activ, dar care nu se suprapune neapărat cu centrul, un dinamism intern, care pune în mișcare toate ansamblurile umane, se regăsesc, în forme și modalități proprii, în orice proces evolutiv.

Evidente asemănări între ansamblul vieții cotidiene și practica teatrului, asumarea de roluri sociale și decupajul

existenței zilnice în scene, catalogate uneori ca tragice sau comice, conduc spre o definire a omului ca „singura specie dramatică”. (Jean Duvignaud, *Spectacle et société*, Edition Denoël, 1970, p. 17.) Conglomerat de pulsuni și instincte, de la cel sexual la cel al morții, individul își manifestă această natură primară mediat, prin diferite tipuri de reprezentare. („Omul – observă Petre Țuțea – este creator de spectacol. Nu este vorba numai de teatru, fiindcă orice om este un histrion, cum spune maxima (Petre Țuțea, *Om și mască*, în *Lumea ca teatru*. Teatrul seminar, Ed. Vestala și Alutus, Buc., 1993, p. 174). Analizând aspectele fizice, fiziologice, psihologice și sociologice ale oricărei conduite, Marcel Mauss (Marcel Mauss, *Essai sur le don. forme archaïque de l'échange*, în *Sociologie et anthropologie*, PUF, 1950) consideră că faptul prim și esențial al oricărei existențe concrete este *schimbul* între grupuri; el acordă reprezentării acestui schimb semnificația obiectivă de *ceremonial*. Se știe că, chiar dacă nu pot fi identificate toate verigile unui lanț evolutiv, la origine ceremonialul provine din practici sacrale arhaice care, treptat, au slăbit. Organizat ca spectacol ritual, inițial el formase un mediu spiritual nedivizat, în care, cu timpul, se accentuează componenta spectaculară, pe măsură ce caracterul sacral se diminuează până la fixarea lui într-o simplă îndatorire tradițională, un cod de reguli circumscris obiceiurilor moștenite, la capătul unei evoluții istorice îndelungate. Atât în viața privată, cât și în cea publică, participarea la ceremonial se face pe baza unui scenariu în cadrul căruia fiecare individ își asumă un rol. Interpretarea acestuia poate fi considerată și ca exteriorizare a propriei vieți mentale pe care, conștient sau inconștient, individul o trăiește sub forma unui joc sau a unei reprezentări unde el figurează ca autor, actor și spectator.

Se poate vorbi, deci, de existența unui teatru spontan la orice nivel al existenței, ceea ce nu înseamnă că viața socială se poate rezuma la acesta. De asemenea, am considerat utilă observația lui Jean Duvignaud potrivit căreia, în pofida a numeroase similitudini, între *situația socială* și *situația dramatică* există un aspect fundamental care le diferențiază. În timp ce prima are ca scop împlinirea concretă a unei acțiuni, cea de a doua rămâne totdeauna la nivelul contemplării simbolice. Frontiera dintre teatru și viața

socială trece deci printr-o sublimare a conflictelor reale într-o ceremonie dramatică ce este, din acest punct de vedere, o ceremonie socială, suspendată în atemporal.

Însă chiar la nivelul situației sociale se mai pot identifica aspecte distinctive. Există *momente dramatice* care angajează întreaga colectivitate și care corespund „dramelor” societății, finalizate în manifestări concrete. Pe de altă parte, putem observa și prezența unor situații sociale care nu au o împlinire imediată și care utilizează esteticul pentru a servi scopurilor unui grup sau unui individ. Pot fi incluse aici încoronările, defilările prilejuite de diferite sărbători etc., numitorul comun al acestora constând în faptul că simbolurile lor sunt tratate *in sine, estetic*. (Jean Duvignaud, *Les ombres collectives. Sociologie du théâtre*, PUF, 1973). Noțiunea de *ceremonial social* ilustrează cel mai bine această situație. Important de remarcat este, în primul rând, formele sociale de ceremonial au o structură închisă, imuabilă, în care distribuția rolurilor este sacralizată, particularitate sesizabilă mai ales în momentul în care se trece din domeniul ceremonialului oficial în cel al *sărbătorii populare* prilejuite de acesta. De fiecare dată asistăm la o *contestare a distribuției rolurilor și sarcinilor*, a ierarhiei sociale și a seriosului. Este aici și unul dintre motivele pentru care sărbătoarea se însoțește cu râsul, confirmându-i natura subversivă.

În plan european, ceremonialul vieții publice cunoaște manifestări multiple desfășurate în diferite trepte de intensitate, până către sfârșitul secolului al XVIII-lea când ideile iluministe, referitoare la dreptul natural, aveau să ducă la compromiterea

lui în vechile forme, odată cu Revoluția Franceză. Momentul nu marchează însă dispariția ceremonialului, ci travestirea lui în forme recognoscibile și astăzi. Interesul de care se bucură teatrul în general la sfârșitul veacului al XVIII-lea și începutul secolului următor, la noi ca și pretutindeni în Europa, nu poate fi explicat doar ca o simplă dezvoltare a unui gust existent din vechime și perpetuat fără întrerupere, doar ca o preferință care se maturizează în niște condiții favorabile. Ca fenomen general, fascinația scenei trebuie pusă și în legătură cu un proces istoric desfășurat la scara unui continent și a unui veac: spiritualitatea europeană trăiește în epocă o criză de profunzime, o esențială mutație a tablelor de valori impuse prin prestigiul unor arhetipuri ceremoniale. Nu este doar o „schimbare la față”, ci și o modificare ce ține de domeniul substanței.

În secolul al XVIII-lea, mai ales sub domniile fanariote, viața publică (și privată) se desfășoară sub semnul unui șir nesfârșit de solemnități, formalizate până la detaliu, menite a oficializa cursul existent al lucrurilor și stărilor. Ansamblul de ceremonii desfășurate de o regie fastuoasă, deghizarea solemnă a costumației cuprind, în același timp și în același loc, continuarea unei uzanțe cultice străvechi, dar și „fanfaronada” unor convenții alimentate din abundența de vanitățile nobiliare ale noilor diriguitori. Uzurpatorii, lipsiți de alte merite personale în afara unei zăbateri disperate generată de ambiția bogăției și a puterii, se înveșmântează în hlamida unui construct scenografic polimorf de epifenomene. Noii privilegiați își arogă toate atributele, oficializează un protocol ceremonial în care se descarcă elanuri ale unui alter ego interzis.

(urmare de la pagina 29)

Partea poetului

O interogație interioară într-o oralitate cu iz bisericesc atinge, deopotrivă, zone interferate de religie, de mitologie și de ludic ca mod de existență într-o morișcă a cuvintelor care sfărâmă sensuri prea înțepenite în memoria colectivă, lăsând ca-ntr-o căzătoare de struguri să mustească zeama dulce a neștiutului din boabele cuvinte: „cât om mai rămâne om/ mane padma hum genom/ – rugul altui paraclis/ Durgo iezi țapi Dionis/ dinții focului abis/ – la lăsata

ceții/ la sorbire ceștii/ încleștează peștii/ – logos agon talion/ în al cincilea salon/ – haiduc hidalgo caii/ în San Francesco ia-i-i/ pe Chatra la Miranda/ tot discutăm comanda/ – religie civilă/ irakului cămilă” (p.47). O poftă de vorbă clocotește, dă pe afară în discursul liric al poetului. Prin *Partea nimănu*, încă o dată, George Anca se dovedește creatorul poemelor de delimitare explicită a discursului, a acelei Părți a Nimănu generată însă din fumul existentului. El este, prin excelență, făuritorul de stări, un poet al cărui demers este investigare a civilizațiilor și a culturilor din care cea română este parte a întregului ascuns.

UN EXEMPLU DE CUM NU SE FACE

Am scris cândva un articol centrat pe sintagma „gaia și mațul”, urmărind să atrag atenția unui personaj public asupra boacănelor cu care se făcea de râs. Eficiența tiradei n-a fost evidentă, dar omul s-a întors la domeniul său de activitate. Unde a comis alte bazaconii, dovadă că nu i-a priit amestecul în troaca politicianistă.

Ca gaia de maț se cramponează și dl Al. George de iluzia că Paul Goma a avut două soții, de prima despărțindu-se „în anii detenției sau imediat după” (*Litere*, ianuarie 2011, pag. 6). L-aș lăsa pe Al. George să moară... ca-n Caragiale, tot e dânsul admirator al celui care s-a exilat dintr-o Românie idealizată azi de habarnamiști. Dar, ca preotul care nu poate părăsi un suflet în suferință, revin și spun: *biografia lui Paul Goma consemnează o singură căsătorie, pentru că una a fost!* Mă opresc aici în privința subiectului, nu fără a remarca, în treacăt, că dacă Paul Goma e „detractor” pentru vitejiile neștiute ale lui Al. George, el se rezumă la fapte publice, din viața literară, la texte sau idei. *Al. George însă coboară la chestiuni ce țin de viața privată, scriind – românește spus – o minciună!* Inexplicabilă opțiune de-a face „policică” din partea cuiva ce pretinde respect. Nu e deloc un exemplu de urmat pentru noi, alumnii sau corijenții Școlii de la Târgoviște (despre care aflăm de la Al. George că s-a născut la... București!). Mai mult, cele spuse la adresa lui Paul Goma îi anulează credibilitatea și-n alte subiecte.

Al. George oferă (în acest caz) o pildă negativă pentru viața publică, pentru atitudinea ce trebuie luată în momentele importante, când scrie astfel: „...dacă ideile lui Goma ar fi câștigat adeziuni mai numeroase, Partidul ar fi desființat Uniunea Scriitorilor, sau ar fi comasat-o într-un vast USASZ cu caracter de sindicat, ceea ce US era în mod subsidiar...” (*ibidem*). Las laoparte logica particulară conform căreia, după Al. George, un lucru de culoare albastră, să zicem, nu poate fi inclus într-o mulțime de lucruri de culoare albastră. Deduc

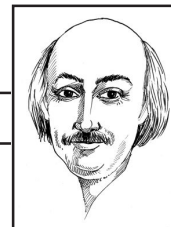
simplu că la 1977 scriitorii români nu l-au urmat pe Goma în idei, fiindu-le frică de Partid, care desființa US. Cu alte cuvinte, *Al. George îi face pe scriitori fricoși!*

Păi, exact asta le reproșează Paul Goma scriitorilor români: că și-au abandonat mândria, demnitatea și curajul de-a spune NU demenței oficializate de sistemul comunist! Și-atunci, dacă *Al. George adeverește opiniile lui Paul Goma*, cum devine cazul cu „detractarea”? Pe trei pagini de revistă, luând-o cu istoria de la '48, publicistul nostru vorbește complet inutil.

În altă ordine de idei, după Al. George a sta deoparte, neimplicat, scriind cărți mutilate de (auto)cenzură, când poporul se tâmpea sub ideologia comunistă (rezultatul se vede clar astăzi), era o atitudine mai bună decât lupta pe față, care și-așa n-avea ecou și sorți de izbândă, cum afirmă consecvent polemistul. Halal lecție oferită de un om care *pretinde că a fost rezistent* contra regimului comunist.

Mi-amintesc de singura discuție pe care am avut-o cu Al. George. Venise vorba de momentul negru din iunie 1940, moment ce-a maculat istoria României, apoi de controversatul august 1944. Eu am susținut ceea ce susțin mereu: că în 1940 trebuia luptat pentru pământul dintre Prut și Nistru, iar în 1944 războiul trebuia oprit fără întoarcerea armelor, „vitejie” ce-a ștampilat ca „trădător” un popor blestemat să fie condus de politicieni veroși sau prostănaci. Al. George mi-a ținut atunci o „lecție” de istorie greu de uitat. Nu doar că demonștra „justețea” opțiunilor politicianiste lașe, dar susținea și că românii n-aveau de ales ceva mai bun! Ca și cum, când hoțul intră și-ți prădează casa, tu te dai la o parte, lăsându-l să ia tot ce pofteste, după care te duci împreună cu el prin vecini, că poate o înapoia ce ți-a furat!

Winston Churchill spunea că popoarele care nu luptă să-și apere pământul străbun merită să dispară. Cu exemple de „vitejie” precum cel oferit de Al. George, se-alegea praful nu doar de Uniunea Scriitorilor, ci și de România!

FALSUL TESTAMENT

Întrebat odată, de ce rușii râvnesc mereu alte teritorii, un general în rezervă a răspuns că ei nu fac decât să ducă la îndeplinire „testamentul” lui Petru.

Există, oare, cu adevărat un asemenea testament? Răspunsul este categoric:

– Nu! Un asemenea testament nu există! Iar documentul care circulă din mână în mână și pe care unii îl dau drept „testamentul lui Petru” este un fals, întocmit mult mai târziu de „ultrapatrioții” din Rusia care au folosit autoritatea țarului pentru a ridica la rang de stat ambițiile lor imperiale.

Petru I, după cum se știe, a murit pe neașteptate, la vârsta când nici un bărbat nu se gândește să-și facă testamentul, iar evenimentele premergătoare morții lui demonstrează că era mult mai preocupat să-și „aranjeze” viața personală, decât pe cea a urmașilor de peste veacuri...

Când avea 17 ani, maică-sa l-a căsătorit în grabă cu o fată de rang mijlociu, cu trei ani mai în vârstă decât dânsul. Aceasta îi va naște un fiu – Alexei – pe care Petru îl va omorî în bătaie, ca să elibereze tronul pentru un alt fiu al său, născut ulterior dintr-o căsătorie clandestină cu o spălătoreasă oarecare. Pare neverosimil, dar tronul Rusiei, după moartea lui, va fi moștenit nu de urmașii lui Petru, ci tocmai de această spălătoreasă – Ecaterina Alexeevna, al cărei adevărat nume era Marta.

Cine era, de fapt, această misterioasă moștenitoare a lui Petru?

În timpul războiului cu suedezi, când Petru voia să deschidă măcar o fereastră către Marea Baltică, soldații lui au arestat câțiva civili letoni, între care și o fată dolofană, pe nume Marta. Tânăra era o servitoare orfană care aproape nu știa rusește, dar care s-a oferit să le spele lenjeria. Ei au reținut-o bucuroși în unitate, folosindu-se de ea în fiecare noapte, până când un subofițer a mutat-o, mai întâi, în cortul său, apoi în casa unor camarazi din statul major, care, la rândul lor, au plasat-o unui general bătrân. Acesta, însă, s-a plictisit repede de dânsa și i-a cedat-o lui Menșikov, celui mai apropiat prieten al lui Petru.

Într-o seară, țarul o zărește la o petrecere și o duce cu sine în așternut. Văzându-l satisfăcut, Menșikov nu uită să i-o împrumute ori de câte ori Petru trece în vizită pe la dânsul. Într-o bună zi, însă, țarul simte un dram de gelozie la gândul că trebuie s-o împartă cu soldații și o ia pe lângă dânsul, la Kremlin.

Marta își dă seama că țarul s-a atașat de ea și se desface în șapte ca să-i fie pe plac: trece la ortodoxie, renunță la vechile ei vicii, se botează într-o capelă, primind un nume nou – Ekaterina Alekseevna. Acum îl însoțește pe țar chiar și în expedițiile militare. Doarme într-un cort slinos, bea zdravăn, e veselă și săritoare la nevoie, încât țarul prinde a nutri față de a un straniu sentiment de admirație.

La 19 februarie 1711, după o noapte de chef cu prietenii, este oficiată, în cea mai strictă intimitate, căsătoria țarului Petru I cu roaba lui Dumnezeu Ekaterina Alekseevna. Astfel, servitoarea de odinioară devine oficial țarină a Rusiei. Vestea stârnește un val de hohote la curțile din Europa, dar până la urmă lumea nu are de ales și se calmează: când e vorba de Rusia, orice paradoxuri sunt posibile.

În vara aceluiași an, Petru declară război turcilor, trece Nistrul pe la Soroca și intră cu oastea în Moldova, sperând că va fi sprijinit de toți creștinii din Balcani. Deocamdată, însă, i se alătură doar Dimitrie Cantemir care semnează cu el un tratat de alianță.

Petru cunoaște bine istoria Moldovei, deoarece, când era copil, l-a avut drept profesor pe Nicolae Milescu Spătaru, angajat de țarul moscovit să-l învețe limbile străine. Îi plac locurile noastre, este încântat de Iași și de palatele domnești. Mai mult ca orice, însă, îi place vinul de Cotnari, cu care o îmbată zilnic pe însoțitoarea sa – o grăsană pistruiată căreia slugile îi spun „țarița”, iar în realitate poate fi ușor luată drept o cocotă oarecare. Fiica lui Dimitrie Cantemir (o copilă încă naivă, dar nemaipomenit de frumoasă) se uită la ea ca la o păpușă mare, descoperită întâmplător printre vechiturile de la curte.

Acum nici măcar nu bănuie că vor deveni rivale și că într-o bună zi „păpușa” va angaja în taină asasinii ca s-o omoare.

Bătălia cu turcii se dă pe malul Prutului, la Stăniilești. Rușii suferă un dezastru nemaipomenit... Pierderile sunt enorme. Puținele regimente care mai opun rezistență sunt încercuite. O spaimă nebună pune stăpânire pe țarul Rusiei și el aleargă într-un suflet la Ioan Neculce, hatmanul oștirii moldovenilor, implorându-l să-l scoată cumva din încercuire și să-l treacă în taină spre Carpați. Demnitarul nostru, însă, îi răspunde:

– Prefer să mor în luptă, cu demnitate, ca un soldat, decât să fiu ucis în codru, ca o fiară...

Petru înghite umiliința și se retrage în cortul Ekaterinei. La urma-urmei, n-ar fi fost pentru întâia oară când ar fi fugit de unul singur de pe câmpul de bătaie. Cu 11 ani în urmă, lângă Narva, aflând că regele Suediei vine peste el cu forțe proaspete, Petru cel Mare, temându-se să nu fie luat prizonier, și-a părăsit armata pe furiș, lăsând-o sub comanda unui general străin. În zorii aceleași zile, suedezii au făcut ravagii din oștirea lui. La Moscova, însă, nu s-a pomenit nimic nici de înfrângere, nici de rușinoasa dezertare a lui Petru. Doar în Europa, prin toate orașele occidentale, a circulat, în bătaie de joc, o medalie care îl înfățișa pe țar părăsindu-și armata și fugind, cu lacrimi în ochi, fără sabie și fără pălărie...

Acum, istoria pare că vrea să se repete. Petru se și vede legat și dus cu forța la Constantinopol. Ecaterina, însă, are alte planuri. Își scoate bijuteriile, le pune într-un cufăr, adună aurul din care își plătesc soldații și... se duce la vizirul turc să-i cumpere bunăvoința. Unul Dumnezeu știe cum s-a descurcat ea în cortul vizirului, dar în scurtă vreme, Petru e lăsat să plece nevătămat acasă, în schimbul câtorva cetăți de pe Azov.

Patru ani mai târziu, Ecaterina îi aduce pe lume un fiu, căruia Petru îi dă numele său, sperând să-l urce pe tron în locul lui Alexei. Dar... la mai puțin de două luni după ce l-a omorât pe Alexei, micul moștenitor moare subit din cauza unei boli necunoscute. Țarul e zdrobit de suferință. Pentru prima oară se gândește cu spaimă că Dumnezeu nu bate cu bățul. Nu zăbavă, însă, își revine. Ca de obicei, dă peste cap un burduf de votcă și constată că mai are timp să lase după sine alt moștenitor. Unde mai pui că e îndrăgostit de prea-frumoasa fiică a lui Cantemir, care, pierzând tronul Moldovei, s-a refugiat cu familia în Rusia. Ekaterina îl interesează din ce în ce mai puțin. Timpul a slujit-o și nu mai găsește la ea nimic din farmecu-i de altădată. În schimb, Maria Cantemir e întruchiparea

gingășiei și perfecțiunii feminine. Dacă va avea cu ea un fiu, atunci o va trimite pe Ekaterina la o mănăstire și se va căsători cu tânăra prințesă a Moldovei...

În anul 1721 rușii intră în conflict cu Persia. Țarul se alătură oștirii. Cele două femei fac parte din suita sa. Maria Cantemir e însărcinată și Petru țopăie pe lângă ea ca un adolescent. Ekaterina vede totul, dar se preface că nu știe nimic: își dă seama că, la prima încercare de a-i reproșa ceva, țarul o va face să dispară. Înăbușindu-și gelozia, ea pândește momentul când va putea lovi, fără să fie bănuită că s-a răzbunat.

La Astrahan (pe Volga), Maria este nevoită să rămână pe loc. Drumul devine periculos și Petru se teme ca ea să nu pătească ceva. Dă ordin să fie instalată în casa unui dregător din partea locului, lasă o gardă s-o păzească și, la despărțire, o roagă să-i dăruiască un fecior.

Dar Ekaterina, pentru care acest copil ar fi însemnat sfârșitul domniei sale ca țarină, nu stă cu mâinile în sân. Face ce face și o plasează printre servitoarele Mariei și pe camerista sa, căreia îi dă în taină bani și indicații cum să procedeze...

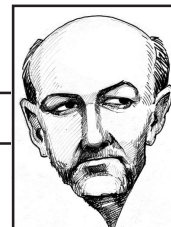
Când revine la Astrahan, Petru cel Mare află că Maria Cantemir a băut ceva și s-a otrăvit. Cu greu a fost salvată de la moarte. În schimb, a pierdut copilul și Petru a rămas fără moștenitor... Vestea îl aruncă în beție. Ekaterina îi ține hangul, încercând să-și recapete drepturile pierdute. Pentru mai multă siguranță, când ajung la Moscova, îi cere țarului s-o încoroneze ca împărăteasă. Resemnat, Petru acceptă și, sub privirile uluite ale moscoviților, așază pe creștetul fostei spălătorese coroana imperială a Rusiei. Prin acest gest, ca și cum îi recunoaște dreptul de a-l moșteni, în caz că i s-ar întâmpla ceva. Firește, nimănui nici prin gând nu-i trece că ar putea muri. Are abia 52 de ani. E voinic și sănătos ca un taur. Pare în stare să răstoarne munții. Dar, la nici 6 luni de la acest eveniment, moare „din senin” în brațele Ekaterinei.

Convocat în aceeași dimineață, când țarul a decedat, Ivan Macarov, secretarul intim al lui Petru, a declarat sub jurământ că suveranul nu i-a încredințat niciodată niciun fel de testament...

Deci, așa-numitul „testament al lui Petru cel Mare”, prin care unii dintre urmașii lui încearcă să-și justifice pofta de expansiune, pur și simplu, nu există!

Există, însă, foarte mulți urmași ai lui Ioan Neculce care știu că nu poți fi un Om adevărat, dacă nu ești în stare să-ți aperi cu demnitate Țara de umiliința unor „eliberatori” străini, indiferent de unde ar veni ei și ce „testamente” ar purta pe țevele tancurilor cu care vor să intimideze lumea.

CINE ȘI DE CE SE RĂZBOIEȘTE CU DECALOGUL? (1)

... Aproape noi toți. Conștient sau nu. Dintr-o colecție de antologii aleg acum „Ispita și cele 10 porunci”. Există și un fel de subtitlu, plasat în josul copertei prime: „Tentațiile clasice în luptă cu Decalogul”. Așa cum există și o prefață-argument, „Eșecul lui Moise”, semnată de Cr. Teodorescu, din care remarc unele generalizări utile: „Când ne-a transmis cele zece porunci ale sale prin intermediul lui Moise, acest scriitor al divinității, Cel de Sus ne-a lăsat și posibilitatea alegerii. În fiecare dintre poruncile sale este cuprinsă și ispita de a le încălca.... Cele zece porunci cu care a coborât Moise de pe Muntele Sinai, cioplite sau, mai degrabă, scrijelite în piatră la dictarea lui Dumnezeu, deschid istoria unui eșec. Moise are o intuiție genială când, întors printre ai săi, îi vede închinându-se Vișelului de Aur. Sparge tablele legilor....Nu cumva, lăsându-se pradă furiei, cel care a condus poporul ales timp de 40 de ani prin deșert în căutarea Pământului Făgăduinței a vrut, pentru o clipă, să facă dispărut acest mesaj?...prima încercare a lui Moise pare să ascundă o secretă dorință de a nu fi purtătorul Decalogului.... ca și cum în criza lui s-ar fi ascuns și o criză de panică. Aceea că la pachet cu Decalogul aduce și **ispita** (subl. mea)...”

Un merit suplimentar al ediției – frazele Decalogului sunt redactate **complet**, iar nu în variantele tradițional-simplificate. Primul „capitol” s-a dorit o introducere în subiect, izolând antinomia esențială: **Ispita**. Exemplificarea se face prin „Marele Inchizitor”, parte centrală a romanului „Frații Karamazov” (mi se pare o impietate

să mai enunț aici cine-i autorul romanului). Este fragmentul cel mai arid-literar și cel mai apăsător metareligios din antologie. Probabil că este fragmentul care ar determina cele mai multe corigențe în rândul studenților de la Filologie, Filosofie, Teologie. Paradoxal, aparent, ar fi că stră-

lungul dialog e de fapt creația unuia dintre geniile scriitoricești ale lumii; este, după mine, singurul text nietzschean care n-a fost scris de Nietzsche. Iar asocierea liber-cugetătorului (...eretic?) cu un discipol al Satanei îi conferă originalitate titanului rus. Cum e știut (sper), Dostoievski a compus câteva capodopere. A creat și pe „angelic” Mășkin, și pe „arhanghelul schizoid” Goliadkin, dar și un panopticum al „demonilor”. Paznicul-polkovnik al acestei *garnizoane* ar putea fi

Raskolnikov, dar adevărații „*Obersleutnante*” rămân Karamazovii & Smerdeakov. Dostoievski și Nietzsche sunt cei care **anunță**/prefigurează erezia fundamentală a secolului 20: **punerea la îndoială a îndoielii înseși**. O asemenea provocare n-a fost susținută/întreținută doar de filosofi (sau matematicieni ori teologi extravagante), ci și de către artiști. Ea reprezintă, cred, **Ispita** supremă – după asta, ce-ar mai putea să urmeze??...

Oscilez între a considera suficient comentariul anterior și a risca – măcar pentru incitarea la lectură – redarea unor **gânduri** întrucâtva lămuritoare contextual; par să cedez legitimității (ad-hoc, extrem de lacunare) a celor afirmate mai sus, cel puțin întrucât „Marele Inchizitor” se poate parcurge și ca *operă* separată: „Tu le-ai promis pâinea sfântă care simbolizează viața și raiul, dar Te întreb din nou, poate această

pâine să rivalizeze în ochii unei ființe slabe și păcătoase cu pâinea de-aici, de pe pământ?... Cine a separat turma, risipind-o pe căi neștiute, dacă nu Tu? Dar noi vom aduna încă o dată toate oițele la un loc și ni le vom supune pentru totdeauna.... Da, o să-i punem la muncă, folosindu-i ca sclavi, dar în timpul orelor libere vor avea o viață inocentă, ca a copiilor... Le vom permite chiar și să păcătuiască, căci așa slabi și neajutorați cum sunt, faptul că îi îngăduim în păcat îi va face să ne iubească și mai mult. Le vom spune că orice fel de păcat pe care-l vor face le va fi absolvit de noi atâta vreme cât l-au comis cu aprobarea noastră și că vom lua asupra noastră toate păcatele lor, căci iubirea noastră de oameni este atât de mare încât suntem gata chiar și să ne sacrificăm sufletele pentru mulțumirea lor.... Oamenii ne spun și ne prezic cea de-a doua venire a Ta, triumfală, pe pământ, stând atotputernic și mândru în fruntea armatei celor Aleși de Tine; dar noi le vom răspunde că Tu i-ai salvat doar pe cei care fac parte din oștirea Ta, în timp ce noi i-am salvat pe toți.... Și mai află că și eu am trăit în pustiul arid, hrănindu-mă cu lăcuste și rădăcini, și că și eu am binecuvântat libertatea de a alege cu care Tu mă binecuvântaseși, și că și eu mă pregăteam să fac parte din armata Aleșilor Tăi, cel mândru și Atotputernic. Dar m-am trezit din miraj și de atunci am refuzat să mai slujesc nebunia.” etc., etc. Cine pe cine *ispitește* aici? Răspunsul/ răspunsurile sunt oferite doar de (re)citirea „Marelui Inchizitor”. Cei care cred că oferta titanului rus e doar alternativa dintre cei care susțin, păgân, că doar pâinea cea de toate zilele are importanță, și cei care propovăduiesc pâinea celestă (= Raiul), se vor înșela; așa cum am mai zis, Dostoievski și Nietzsche sunt purtătorii făcliei olimpice prin care *îndoiala însăși e pusă la îndoială*. Eleații și sofiștii, deja, teoretizau argumentând deseori prin strategia *îndoielii*; însă abia timpii noștri au *ispitit îndoiala pusă la îndoială*. Numai o grozavă exasperare **concret-istorică** a miliarde de ființe a putut să conducă la o atare gestație. (Și când mă gândesc că nici scriitorul rus, nici filosoful german n-au trăit cele două mari măceluri mondiale și nici expulzarea ouălor atomice asupra unor tereștri! Sau, **cumva**, prin scrierile lor le-au *anunțat?*...).

Secțiunea inițială, „Ispita”, mai cuprinde și un text, „Diavolul și Tom

Walker”, semnat de Washington Irving. E o fantasmagorie, nu lipsită de un remarcabil humor negru. Acest Irving, ni se spune în nota biobibliografică, „a fost unul dintre primii scriitori născuți și crescuți în Statele Unite”; e și acesta un merit; din respectiva povestire am remarcat un sfert de alineat: „...dar Tom era un bărbat cu inima tare, ce nu putea fi speriat cu una, cu două, și în plus trăise atât de mult timp alături de zgripturoaica de nevastă-sa, încât nu se mai temea nici măcar de Diavol.”

Porunca I: „Eu sunt Domnul, Dumnezeuul tău care te-a scos din țara Egiptului, din casa robiei. Să nu ai alți Dumnezei afară de Mine.” Prima ilustrare literară e asigurată de povestirea „Viy”, închipuită de Gogol după subiectul unui mai vechi basm popular cu strigoii și întrupări ale Necuratului. Geniul autorului dezactivează subiectul senzaționalist-macabru prin adoptarea unei perspective îmbibate cu ironie și absurd. Se pot cita multe. Mi-am oprit ochii pe doar câteva cuvinte: „Transpirația curgea ca grindina de pe el. Avea o senzație diabolic de plăcută, simțea o stridentă, istovitor-înfricoșătoare satisfacție”; „Filosoful Homa era nevoit să participe la acest ospăț. Pentru că maloroșii, după ce s-au cherchelit puțin, au început să se upe și să plângă, toată casa s-a umplut de pupături.” Urmează un fragment din „Paradisurile artificiale”, intitulat „Omul-Dumnezeu”. Aici, ca de altfel în întreg volumul, Baudelaire elogiază cu seriozitate efectele deosebite (cel puțin pentru artiști...) ale consumului de opiu sau hașiș. Sugestia generală conduce spre afirmarea acestor efecte halucinogene ca fiind unul dintre mijloacele prin care omul *poate* să-și depășească statutul de *umilă* creație a lui Dumnezeu. „Hașișul – filosofează partizan Baudelaire – se întinde atunci peste viața întreagă ca o lucire magică; îi dă culori solemne și îi luminează toate adâncurile.... Sofisme hașișului sunt numeroase și admirabile, tinzând în genere spre optimism, iar dintre cele mai însemnate, cel mai eficace este acela care transformă dorința în realitate. Întocmai se întâmplă, desigur, în nenumărate cazuri din viața obișnuită, dar câtă ardoare și subtilitate găsim aici!” ș.a.m.d. Acest farmazon al liricii mondiale gândea/scria aceste rânduri – de **supra-solicitare** a condiției umane (printr-o *în-dumnezeire artificială*) – spre 1860, anterior lui

Nietzsche, care publica „Așa grăit-a Zarathustra” în 1885, sau lui Dostoievski, care publicase epopeea Karamazovilor în 1880. Demonstrația literară a acestei prime **porunci** e finită prin cea mai ilustră scriere a lui Adalbert von Chamisso, „Peter Schlemihl, omul care și-a vândut umbra”. E o poveste deloc lipsită de exaltări ilustrând tipul romantic de hiperbolizare: „Mina stătea acolo, palidă și fermecătoare, ca prima zăpadă când sărută ultima floare de toamnă, și apoi se topește în picături amare”; „Mi-am hrănit inima cu propria sa disperare”; „Sufletul îi era în agonie; însă am rămas surd la rugămințile și implorările sale, și orb la lacrimile sale. Mi-a adus calul, l-am îmbrățișat în timp ce plângea la pieptul meu, am sărit în șa și mi-am urmat drumul sub mantaua nopții, departe de mormântul existenței mele, fără să-mi pese de direcția în care mă ducea calul. Nu aveam niciun scop – nicio dorință – nicio speranță pe acest pământ.”

Porunca a II-a: „Să nu-ți faci chip cioplit, nici vreo înfățișare a lucrurilor care sunt sus în ceruri, sau jos pe pământ, sau în apele mai de jos decât pământul. Să nu te închini înaintea lor și să nu le slujești; căci Eu, Domnul, Dumnezeuul tău, sunt un Dumnezeu gelos, care pedepsesc nelegiuirea părinților în copii până la al treilea și al patrulea neam al celor ce Mă urăsc, și Mă îndur până la al miilea neam de cei ce Mă iubesc și păzesc poruncile Mele.” Pentru ilustrare s-a preferat un fragment din capodopera lui Melville, „Moby Dick”. Care, evident, trebuie parcursă în întregime. Legumesc doar unele formulări din prezentele fragmente: „... ori de câte ori simt o burniță de noiembrie în suflet...” (= poate că G. Călinescu, în „Istoria” sa, l-ar fi definit și în acest chip metaforic pe Bacovia...); „Mai mult, avea până și picioarele tatuete, ca și cum o droaie de broaște de un verde întunecat ar fi urcat pe trunchiul unor palmieri tineri”; (= bun de motto) „E mai bine să dormi cu un canibal treaz decât cu un creștin beat.”

Porunca a III-a: „Să nu iei în deșert Numele Domnului, Dumnezeuului tău; căci Domnul nu va lăsa nepedepsit pe cel ce va lua în deșert Numele Lui.” S-au preferat acum fragmente din opere franceze; întâi, Lautréamont, „Cânturile lui Maldoror”, unica sa scriere, dar persistentă în istorie prin insolența ideatică/imagistică; de altfel, a decedat la numai 24 de ani, cam cât i-au fost necesari lui M. I. Caragiale să-și **migălească** povestea „Crailor...”. Mi-am

amintit de Matei(u) dat fiind că acesta s-a străduit ani buni să impună celor în drept titlatura de *conte de Karabetz*, în vreme ce francezul, născut în Uruguay, chiar a purtat titlul de *conte de Lautréamont*, ce-i drept, unul acuzat de blasfemie și obscenitate (s-a afirmat, în epocă, despre o anume relație de homosexualitate cu un anume Dazet, fiul gărzii lui personale), anterior unor Baudelaire, Flaubert sau... Geo Bogza, dar ulterior unor Villon sau Sade. Culeg două motto-uri fecunde: „Nu e bine că aceste pagini care urmează să fie citite de toată lumea. Doar unii vor putea să savureze acest fruct amar”; „O, rămășițe triste ale unei inteligențe nemuritoare, pe care Domnul a creat-o cu atâta dragoste!” Urmează povestirea lui Anatol France, „Pilat din Pont” (din păcate, **departe** estetic-ideatic de povestirea homonimă a unui Roger Caillois).

Porunca a IV-a: „Adu-ți aminte de ziua de odihnă, ca s-o sfințești. Să lucrezi șase zile și să-ți faci lucrul tău. Dar ziua a șaptea este ziua de odihnă închinată Domnului, Dumnezeuului tău: să nu faci nicio lucrare în ea, nici tu, nici fiul tău, nici fiica ta, nici robul tău, nici roaba ta, nici vita ta, nici străinul care este în casa ta. Căci în șase zile a făcut Domnul cerurile, pământul și marea și tot ce este în ele, iar în ziua a șaptea s-a odihnit: de aceea a binecuvântat Domnul ziua de odihnă și a sfințit-o.” Este secvența din antologie unde **fragmentele** literare propuse mi s-au părut cele mai savurose și... sindicaliste: I. L. Caragiale cu schița „Repausul duminical” și Charles Dickens cu „Duminicile în trei epoci”. A cita, aici, din Caragiale-Tatăl e inutil și lipsit de-o minimă curtoazie estetică. Textul lui Dickens, (necunoscut de mine până acum), însă, parafrazând cu virtuozitate un stil pe alocuri academic-juridic, este unul demn să-l anunțe con brio pe Engels, cel care scria cam tot pe-atunci despre *situația clasei muncitoare din Anglia*, de altfel unica operă care, azi, mie, mi se pare onorantă pentru acel marxist sui generis. Marele talent al prozatorului îi salvează povestirea de la staționarea în grajdul unei expuneri sociologic-vulgare. Nu știu, ba chiar mă eschivez a echivala cuvântul muzical *crescendo* în termeni acceptabili în pictură și literatură. Povestea pledată de Dickens e convingătoare exact printr-un crescendo al unei picturi specifice romanului de moravuri, în vogă pe-atunci.

PETRARCA (1304-1374)

Cel dintâi poet modern al literaturii universale s-a născut la Arezzo, în 20 iulie 1304. Tatăl său era din Florența și îl cunoscuse bine pe Dante. Viitorul mare poet a studiat *dreptul* la Montpellier și Bologna, preocupat fiind, la fel, de *istorie, filosofie, arheologie, memorialistică* și, mai ales, *diplomație*. Mare admirator al literelor latine

(Cicero, Vergiliu), fapt ce a făcut ca principalele opere de tinerețe să le scrie în această limbă: *Africa* (glorificarea lui Scipio, învingătorul lui Hanibal); *De viris illustrissibus* (biografii ale unor personaje «celebre» din istorie, din Biblie, din povestiri); *De vita solitaria* (carte pentru monarhi); *De remediis utriusque fortunae* (despre destin); *De vera sapientia* (despre înțelepciune); *De sui ipsius et multorum ignorantia* (Despre neștiința sa și a altora); *Secretum* etc., etc. Opera care îl face nemuritor rămâne, însă, cea scrisă în italiană, *Il Canzonieri* (Canțonierul), inspirat de *Dona Laura*, carte care constituie «un lung dialog cu propriul său suflet» (Al. Balaci) și care a influențat generații de poeți lirici până în zilele noastre. Această admirabilă creație – incluzând și *Triumfurile* (I Trionfi) – se compune din: 317 sonete, 29 canțone, 9 sestine (poezii din strofe a câte șase versuri), 7 balade și 4 madrigale (în total 366

de titluri, câte unul pentru fiecare zi a anului), și se împarte în: *In vita di madona Laura* și *In morte di madona Laura*, reprezentând «tragismul luptei dintre iubirea pământescă și aspirația întru purificare a acestui sentiment prin moarte» (Al. Marcu). Mai trebuie spus că Petrarca este primul scriitor care, în calitate de ambasador, dar și din dorința de a cerceta și descoperi manuscrise latine, și, încă, pentru a-și domoli dragostea pentru Dona Laura, a călătorit mult (Modena, Veneția, Bologna, Milano, Verona, Genova, Florența, Padova, Roma, dar și Franța, Germania, Flandra, Praga). Mai trebuie adăugat că Petrarca este considerat și cel dintâi alpinist (împreună cu fratele său mai mic, Gherardo, a escaladat muntele Ventoux (în 1335) scriind, apoi, un admirabil elogiu urcușului pe creste, zugrăvind cu lirism grandoarea naturii. În 1340, două mari orașe – Paris și Roma – îi oferă simultan onoarea de a fi *incoronat ca poet*. Preferă orașul italian și, în ziua de 8 aprilie, în Capitoliu, după o fastuoasă ceremonie, Messer Francesco Petrarca primește *Cumuna de lauri a Poeziei*. A murit în 1374 și este înmormântat în piața Arqua (nu departe de Parma), în fața bisericii Santa Maria. Prin opera sa, Petrarca închide Evul Mediu și deschide larg porțile Renașterii. (Text revăzut în 2011, pentru revista *Litere*)

Sonetul 1

E Doamna mea,-ntre doamne, cea aleasă,
împodobită-n haruri ca o floare
și toatele-s în ea încrezătoare
pe Domnul lăudând, se-nnobilează.

Virtuțile-s în ea, ca sfinte-odoare:
nepizmuind-o, doamnele-o urmează,
credință și iubire-ngemănează
în toate cele ce îi sunt datoare.

Privirea ei orice priviri smerește
fără-a-și dori cununa strălucirii
și-alătura-i oricine se-ndomnește,

Că-n tot ce face pune-a ei noblețe
încât, în gând purtând-o, a iubirii
minune, nu e om să n-o învețe...

Sonetul 132

De nu-i iubire focul meu, ce este?
Iar dacă da, ce-s flăcările-i oare?
De-i rău-n ea, cum de-i alinătoare?
De ce, de-i bună, mi-e durere peste?

De-i bucurie-n chin, de ce proteste?
Dacă n-o vreau, de ce suspin cu-ardoare?
Tu moarte vie, lung ispititoare,

Cum de înfrânghi puterile-mi celeste?
Ci nici la voia-ți n-aș putea rămâne.
Bătut de vânt spre-adâncul ce mă-mbie
Plutesc pe-o luntre și supus durerii

Păcatele îmi port ca pe-o stihie
Nemaiștiind de mi-au rămas stăpâne:
Sunt rug în iarnă, sloi în miezul verii.

Sonetul 134

Din care semn înalt, din ce minune
S-a inspirat natura s-o zidească,
Vădindu-ne puterea ei cerească
Și-ntru frumos a ei înțelepciune?

Ce nimfă-n crâng, ființă de genune
Cu păr de aur s-a ivit zeiască
Și ce virtuți – nici una pământescă! –
Prilej dă morții, chipul să-mi adune?

Dac-ai văzut privirea-i – dulce flamă –
Cum o revarsă-n jurul ei cuminte,
Un înger ai văzut, de bună seamă!

Nu știi cum Amor poate să alinte
De n-ai simțit suspinu-i ca o teamă,
Surâsul ei și vraja din cuvinte.

Sonetul 159

Nu, pace n-am, iar lupta mi-e străină,
Mă tem și sper, sunt gheața și sunt rugul
Și chiar zăcând sunt zborul în lumină,
Nimic e-al meu, da-n brațe strâng belșugul.

Stăpână am, dar mâna-i nu m-alină
Și nevoind mi-a pus pe gânduri jugul;
În ajutor iubirea-i n-o să-mi vină
Iar ca să-i scap nu-mi spune vicleșugul.

Văd fără ochi și strig fără de limbă,
Să mor aș vrea, dar frică mi-e de moarte
Când toți sunt drepți, doar eu sunt
vinovatul.

Zâmbesc plângând, tortura nu se schimbă
Agonizez cu gândul meu departe
Și numai tu stăpână-mi știi păcatul.

Sonetul 279

În juru-mi plâns de păsări, arbori mii
Ce-abia ușor îi freamătă zefirul,
Și flori pe fraged țărni ivindu-și mirul
Și susurul pâraielor-copii.

Aice, unde-mi lăcrimez delirul
Când, dinspre elyseele câmpii
Mi-apare Ea, izvor de reverii
Și lacrimilor le destramă șirul:

„Ah, nu mai plânge, viața ta vrea încă
– Și vocea ei alinturi dulci împarte –
De ce,-n privire,-o jale atât de-adâncă?

Să nu mă plângi; când ochii am închis,
Când ai crezut că am intrat în moarte
Eu, spre eternitate i-am deschis...”

Sonetul 283

Ai stins, o, Moarte, chipul cel mai pur
Și ochii-i, frumusețe nelumească,
Iar sufletul, cea flacăra zeiască,
Din gingaș trup l-ai smuls pentru azur!

Mi-ai luat, o, Moarte, zestrea mult
domnească
– Suava-i voce tace împrejur –
Și gem, și plâng: sfâșietor murmur,
Dar, cine jalea să-mi împărtășească?...

Ci, uneori, spre-a-mi lumina durerea,
Doamnă-de-dor, în visul meu pogoară
Și îmi aprinde-n clipă iar puterea:

De-aș izbuti s-o zugrăvesc, splendoare,
Nu doar în oameni s-ar ivi, comoară,
Chiar fiarele căzându-i la picioare!...

Sonetul 300

Ah, lut păgân, te pizmuiesc, tu, care
Îmbrățișezi femeia-sărbătoare
Cu gingaș trup, mie răpit din dor,
Dând pace chinului netrecător.

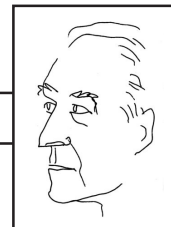
Da, pizmuiesc și cerul nalt și mare
Ce-nchide acolo sufletu-i de floare,
El stăpânind al timpului zăvor
Pe care-l slobozește rareori

Și încă toate sufletele-acele
Ce sunt ferice-n preajma Doamnei mele
Le pizmuiesc: eu nu i-am fost la fel.

Și fericirea Morții pizmuiesc
Și-a împlinit întunecatu-i țel
Luându-mi-o pe cea cu chip zeiesc...

FRANCESCO
PETRARCA
RIME

UN HEDONIST NELINIȘTIT, DAR DECENT

Anul trecut a adus iubitorilor de poezie cea de-a zecea plachetă semnată de Florea Turiac, autor care s-a grăbit încet, amânând debutul editorial până în 1993, adică până la 50 de ani, deși se îndeletnicise cu literatura și cu lucrul asupra cuvintelor devenite vers, din tinerețe, căci pe la 25 de ani colabora la „Dâmbovița”, ziarul din vechea cetate de scaun a Țării Românești.

N-a evitat nici alte ziare sau reviste din Capitală sau din țară, obținând chiar distincții la festivaluri și concursuri literare prin 1973 apoi, câteva decenii mai târziu, în 2009 la Alba-Iulia, în 2003 la Ploiești, iar în 2005, 2006 și 2007 la Târgoviște. De altfel, întreaga carieră de scriitor a lui Florea Turiac, s-a datorat acestui spațiu cultural a cărui vitalitate s-a remarcat în ultimi 15 ani, odată cu ieșirea vechiului oraș de sub tutela legendarilor oameni și începutului de drum și cu plasarea sa printre centrele culturale active, cu faimă dobândită de munca intelectuală și artistică. Florea Turiac a beneficiat și el de această eferescență laudabilă, având acum un loc al său printre concetățenii frecvențați de muze și prin Editura Bibliotheca, girul asupra calității demersului liric. Consecvent și constant cu sine însuși, neforțând mâna colegilor în a i se acorda un plus de prestanță prin mediatizare la nivel național, Florea Turiac s-a alăturat energic acțiunilor culturale desfășurate în Dâmbovița, dar și în Moldova dintre Prut și Nistru, numărându-se printre membrii Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova.

„Frunzele neliniștii” (Ed. Bibliotheca, 2010, Târgoviște) este o carte elegant tipărită, copertată cu gust, cuprinzând și datele principale din bibliografia poetului, precum și aprecierile critice, ale confratelui

George Coandă, care a observat corect virtuțile de orfevru într-ale versului, izbitoare în fiecare poem al amintitei cărți. Într-adevăr Florea Turiac a atins, la maturitatea sa lirică, un nivel al profesionalismului, de invidiat (și de urmat...) pentru aceia ce se mulțumesc cu înșiruirea, uneori haotică, de stări, sentimente, trăiri, fără a le mai transfigura și a le supune rigorilor, căci nu întotdeauna lipsa de control conduce și la poezie.

Prima impresie, oarecum surprinzătoare, este o neașteptată întâlnire cu melopeea pillatiană, fără a fi vorba de pasișă, ci doar de reverberații transmise pe ciudate vase comunicante: „mai ostenesc în gânduri cărduri de nevăstuici/ ce lunecă prin sânge să-și caute culcușuri/ încât le simt în carne dând iama ca prin

puici/ pândind vioara minții cum îmblânzește-arcușuri //...// când voi vorbi cu miere să șuiere orchestre // de muzici să încarce tot dulcele destin / pe frunze de neliniști cu versuri de podoabă / păstrând în traista vremii un rai cât mai deplin/ vânez doar adevărul să-l vând de pe tarabă” (*frunzele neliniștii*). Se anunță, de la prima piesă o atmosferă luminoasă, necontorsionată, devenită amprentă pentru întreg volum. Relația bărbatului cu timpul se impune drept temă dominantă, căci bărbatul ajuns în pragul senectuții nu încetează a-și asculta impulsurile vitaliste: „de-acum încolo sigur prea bine oricum n-o fi //...// căci mai colindă șansa prin ochiurile cetii/ să îmi aducă aminte de muzicile vieții” (*scrișori*). Sau, și mai explicit și patetic: „mă iartă Doamne poate eu am uitat ce sunt/ dar îngerul plăcerii îl simt cum taie-n carne/ luceferii dorinței cu care-ades mă-nfrunt/ prin gânduri de

lumină dorind să mă răstoarne. //...// toți mieii tinereții prin mine vor s-alerge” (*mieii tinereții*). Menționez că autorul nu folosește majuscule, deci citatele vor arăta ca atare. Fantezia devine galopantă în „tigrul plăcerii”: „cioplind blândețea-n aer c-un cuțit/ numai veneri (de ce nu venere? – n.n.) voi odihni pe brațe/ căci flori-mirese iată-au asmuțit/ tigrul plăcerii carnea să-mi înhațe”. Vârșnicul faun își descoperă un „suflet romantic”, devenind nostalgic: „cât de plăcut trăi-vom înfirbântate clipe/ împodobiți de macii în care ne-am trezit/ de parcă-aleargă zeei sub ploape în echipe/ de teamă că păcatul e gata de rodit”. Însetat de plăceri, trăiește cu lăcomie, dar expresia se păstrează în limitele decenței și ale versului bine lucrat, șlefuit: „din fructul fericirii eu cât mai mult s-apuc/ când îmi exală gura parfum de primăvară/ femeile să-mi ceară mereu să le seduc/ de își înfige colții vârsta ca o povară” (*când*). Exaltarea capătă dimensiuni supraomenești, măgulitoare pesemne pentru orgoliul masculin: „și, cu-ncăpățânare moartea am s-o subjug/ oricât ar vrea ca pradă nu vreau să mă apuce/ când mușchii se-ncordează de parcă trag la jug/ s-o simt cum se retrage învinsă și se duce” (*idem*). Vă imaginați cum ar fi sunat ideea dacă i-ar fi venit lui Emil Brumam? Probabil că nici „România Literară” n-ar fi publicat ipotetica piesă...

Apucăturile violente, de satir dezlănțuit (*în mereu*) sunt însă susținute estetic de îndrăzneii imagistice originale, de reală forță: „ninge mereu ca din moriști abstracte/ de parcă norii-și scutură toți teii/ că doar cu cerul au semnat contracte/ când pe sub pleoape ne colindă mieii” (*pastel de iarnă neterminat*). Sau, mai elocvent: „ard în făclia lunii petalele candorii/ și coșul vieții strânge ce-a prins într-un năvod/ zvârlind doar curcubeie peste măsura florii/ când strânge-n ea culoare să-i dea pururea rod” (*ambția ca fiara*).

Generos (*festin*) sau nostalgic (*talerele vieții*), neliniștit sau grav (*jaf în iubire*), ironic la limita pamfletului (*căi confuze*), Florea Turiac are drept zeu tutelar prezentul în ipostază trupească. Metafizica, resemnarea, înțelepciunea ori renunțarea la lucrurile carnale îi rămân străine deocamdată. Până atunci mânuiește „arcușul vieții” astfel: „din grâu neghina de-i aleasă/ ca lebăda iubirea-i albă/ de-aceea îmi aleg mireasă/ doar poezia ca o salbă// de aur pur s-o port cu mine/ unde doinesc sub flori de stele/ să-mi fie zilele depline/ când sunt arcușul vieții mele”.

Un poet care mizează pe discursul direct, concis, melodos, adept al formulilor prozodiei îndelung verificate și, aici, bine stăpânite. „*Frunzele neliniștii*” îndeamnă la lectura prezentelor și viitoarelor sale cărți.

(*urmare de la pagina 22*)

Vedere spre Dincolo

Despărțirea progresivă de ființă e marcată de sarabanda pronomelor și adjectivelor posesive („umbra ta”, „urma ta”, „viața ta”, „lumea ta”, „încălțările tale”, „ochii tăi”, „gura ta”, „trupul tău”, „sămânța ta”) prin care eul își rememorează – cu puteri pe sfârșite – istoria, *trecerea*. Recviem și xilogravură în același timp, poemul substituie *ars poetica* printr-o *ars moriendi* vegheată de soarele funerar al disperării: „lumina a putrezit deja, / înainte să fie umbră și / pulbere, / printre brazde / urma ta e zdreanța unui cer / jupuit, / pielea soarelui negru / sub care se-mpreună cărțile / și rădăcinile.”

Se mai aude în acest tenebros spațiu „de dincolo” *vocea Ființei* pe care o invocă Horia Bădescu în capitolul final al eseului său de la Du Rocher? Își mai cucerește cititorul în clipa în care a renunțat la ornament, la tropi, când s-a debarasat sistematic de imagini, când a înlocuit catifeaua și brocartul în culori vii, jucăușe, tului de mătase fină cu o manta cernită? Ca lector

devotat al poeziei sale trebuie să spun că nu întotdeauna. Din refuzul manierismului exuberant se naște uneori un manierism invers. Din fericire cura de austeritate la care-și supune versul nu afectează viziunea. Desenul nu e mai puțin atrăgător decât tabloul. Schița, eboșa, crochiul ne duc într-un Purgatoriu infernalizat, ca să reiau o sintagmă a lui Le Goff. Dar acest voiaj dantesc prin Purgatoriu îndeapătează, obnubilează orizontul Paradisului? Nu! Ezitând, tremurând, șchiopătând uneori („*șontac, șontac / zile și săptămâni*”) între Noapte și Zi, cei doi poli magnetici ai poemelor sale, trăgând, cum scriam și altădată, arca poemului spre un țarm pustiu, brumos, cu nori de cenușă, echinoxistul Horia Bădescu ne arată că știe cel mai bine ceea ce a învățat de la Leopardi: a reprezenta moartea înseamnă a reda omului, măcar pentru o clipă, viața pe care a pierdut-o. Viața esențializată, înnobilită prin Verb. Câtă vreme Cuvântul e Logos, e *viziune*, nu vorbă, speranța nu moare: „Cuvinte, / cărări ale vieții / spre moarte, / nicicând umbra voastră / nu va sosi dimpreună / Cu voi...” Fiindcă umbra sporește lumina, e complementul ei antitetic.

Cristina Onofre este autoarea volumelor „Pavilionul de ceai” (1993), „Între vitralii” (1994), „Poema ’naltei domnișoare” (2002), „Generalul sau o iarbă înălțată până la cer” (2005), „Poeme din țara scaunului cu trei picioare” (2007) și „Autopotrait”, ediție bilingvă franco-italiană, (2007, la Schenna Editori, Italia”). Deține câteva premii, între care „Poètes sans frontières”, Paris, 2004, pentru proiectul „Le poèmes de la haute demoiselle” („Poema ’naltei domnișoare”) – premiu care a constat în publicarea și lansarea cărții la Paris. Este membră a Uniunii Scriitorilor – Filiala Pitești. Versurile de față fac parte din volumul, „Templierii lucrurilor simple”, în curs de apariție. (T.C.)

Gropar

Era o inimă
a unui copac
în scândura fiecărui coșciug.
Era o pădure
închisă în fiecare mormânt,
o pădure
cu tot soarele
trecând prin transparența nesfârșită
a frunzelor.
Nu părea a fi loc pentru doliu
în acel cimitir,
unde un gropar,
fremătând ca o nalbă
cânta și săpa
un cuib
așezat parcă pe o creangă
dintr-un tânăr frunziș.

Cioplitor

Aștepta ca vântul să adune
zăpada în cruce,
apoi însemna locul.
Începea să cioplească troița
din lemn tânăr
descoperind povești ale pământului
scrise în vârstele lemnului,
povești despre înfrățirea cu iarba,
cu rădăcinile,
despre înfrățirea cu trupuri de animale,
despre morminte,
despre morți.
Oameni și fluturi
treceau prin locul acela,
oameni și fluturi de pădure,
fluturi de stepă,
de podiș, de podină,
de zi și de noapte...
Oamenii toți.
Fluturii toți.

Păsărar

A fost odată un păsărar
plin de tăcere
în adâncul de nepătruns al pădurii.
Vrăbii, mierle, cinteze, gaițe,
o barză, o găscă sălbatică
ajungeau până la el.
Păsărarul le aduna
ramuri, frunze, iarbă, lut,
așteptând
în adâncul de nepătruns al pădurii.
Tăcerea lui
era ochiul acelei păduri.
A fost odată un păsărar
care învăța de la păsări
venirea iernilor
privind cum se așează lumina,
de-a lungul zilei,
în cuiburile rămase goale.
De-abia atunci păsărarul vorbea
despre păsări necunoscute,
cu păsări necunoscute...

Cel ce visa biserici

Și-a golit inima într-o zi
de ierni, de veri, de toamne,
de cele câteva frunze și flori
apoi a plecat
prin locuri unde labe de urși,
de lupi, de vulpi
precum și tălpi ale unor bătrâne izvoare
frământau argila dealurilor
cu raze căzute de pe margini de frunze,
semn că soarele era zburător
și că-n aceste locuri, fără voia lui, din
dragoste,
răsărea în fiecare dimineață
câte o biserică.

Tăietor de lemne

Cădeau plopul, salcâmi,
și brazii cădeau,
stejarul și ulmi,
frasinii și mestecenii...
Numai mireasma lor
nu se pierdea niciodată,
ea se risipea în ierburi
sau pe cărări de pădure,
în ape și pietre,
căutând apoi copaci
în coaja și trupul
și seva cărora să locuiască,
mai proaspătă, mai vie.
Mireasma amară,
foșnitoare, luminoasă,
ademenea mereu
simțurile tânărului tăietor de lemne.
Dar tăietorul de lemne
era, pe rând, frasin, ulm,
mesteacăn, fag, stejar și fără să știe,
urmă a fiecăruia dintre ei.
Fără să știe.

Băiat de prăvălie

Subțirimea firii lui
părea ca s-ar asemana cu luna
trecând ca o seceră tremurândă
prin dreptul ferestrei prăvăliei.
O mătase de raze
țesută-n fir subțire
acoperea tejgheaua, paharele,
sacii cu făina noaptilor de iarnă,
ochii peștilor sărați și uscați,
trecând peste uleiul adormit
în butoaie leneșe
dar și peste țuica cea clocotitoare
de stări și vorbe.
Acolo pe podeaua dată cu gaz
începea povestea băiatului de prăvălie.
Pe sub jarul zilelor,
zburau mierlele inimii lui.

Hamal

Port la fluviu.
Iarbă. Multă iarbă pe țârm.
Mult nisip în adâncuri.
Un hamal în bocanci
începea încercările.
Întunericul părea că-i face loc.
Era o dimineață ce venea
cu goluri de aer și locuri de liniște.
Saci. Mulți saci.
Faină, sare, orez...
Butoaie
cu ulei, cu vin, cu măslina, cu dinamită.
Nimic nu lipsea.

Brațe, umeri, palme, gânduri,
părul tuns scurt deprins cu nisipul.

Grădinar

Semițe-sabie
trase din tecile întinselor câmpii,
semițe-năvod
în care pești ai luminii
cântau drumul spre apele nesfârșitelor veri.
Tremurul semințelor
aruncate la începutul zăpezii.
Semițe-văi și fire de apă.
Semițe-vorbe
sădite de grădinar
pe hotarul grădinii.

Vânător

Numai în amurg
îi venea să tragă
cu pușca în stolul de găște
cu pene lucind
în rotundul rămas al luminii.
În amurgul apus-neapus...
Numai atunci
libertatea găștelor sălbatice
era de atins cu degetul ținut
pe petala de fier a trăgaciului.
Târziu, râul absorbea
și ultima picătură de lumină
venind dinspre ochiul colinei,
dinspre pocalele izvoarelor
mirosind în șoaptă a flori
și a praf de pușcă.

Cioplitor de porți

Porți cu uluci strâmbe,
părăsite de vreme,
cu mușchi și licheni gri-azurii
și uneori transparente.
Porți care mai păstrau
ceva din legănatul ușor
de pe un picior pe altul
al fetelor de-odinioară,
și din legănatul lunii de mai,
apoi bucuria de-a cânta
cu glasuri de sturzi,
mierle și privighetori,
atunci când primăvara
cuiburile sunt pregătite
să aștepte ouăle,
ouă alburii, cenușii, albăstrui sau verzui,
în ceața dimineții,
ouă cu gândul la soare, la iarbă...
Porți vechi de cătun, ca porți de palate...
Porți din sate pustii.
Porți care au tras tot lemnul cerului
deasupra lor...

Licențiată în filosofia culturii (1999), Mirela Lungu, prezintă mai puțin în reviste și mai mult la variate manifestări culturale, ca și pe site-uri de literatură, unde postează texte îndrăznețe, situate (mai ales poemele în proză), nu o dată, în vecinătatea licențiozității, se află în așteptarea primului ei volum. Sonetele de mai jos, plăcute, ironice, nonșalante, vădind, dincolo de dexteritatea prozodică și de oralitățile dezinvolve, un gust al picanteriei și, nu o dată, al persiflării când amicale, când ceva mai acide, dar și o sensibilitate disimulată, sunt, mi se pare, ale unei poete. (T.C.)

Eu nu mă vând, iubitule, pe-o carte!

Eu nu mă vând, iubitule, pe-o carte
La edituri ce publică notorii
Poeți râvnind doar euroi și glorii,
Căci azi îmi par sonetele deșarte.

Pe brandul meu s-or bate muritorii
Ce se închină celor șapte arte.
De harfă-ntind, dar coardele sunt sparte.
Prefer să scriu în liniște memorii,

Să lustruiesc iubirile de-un sfaț
Ce m-au costat, parol, averea toată,
Și Dumnezeu la ușa mea să bată
Cerșind să-l pun pe tronul din Bizanț.

O voce-aud (la dracu', nu-i divină):
Poftiți, vă rog, factura la lumină!

Eu sunt necaz...

Eu sunt necaz, ți-am spus să nu te-apropii,
Că-ți vor ieși pe nas bâzdâcii mei!
Mi-ai cumpărat brățară și cercei,
Dar ți-ai săpat chiar singur fundu' gropii.

Tu o să cazi din rai, că-n pat mă vrei.
S-o vadă pot, Adame, și miopii!
Eu sunt necaz, ți-am spus să nu te-apropii,
Că-ți vor ieși pe nas bâzdâcii mei!

Degeaba te descântă-n slujbe popii
Și tone de agheasmă-n posturi bei,
Din coasta ta sunt ruptă și am trei,
La fel de îndrăcite, super-copii

Făcute la un xerox... De femei,
(Că sunt belea) ți-am spus să nu te-apropii!

Sunt un miraj...

Sunt un miraj, încerci să mă pătrunzi
Cu verbe ascuțite și feroce.

Doar în fantezme falice te-afunzi...
Ca un copil zbanghiu și-n plus, precoce,

Ai vrea să scrii pe sânii mei rotunzi
Povești neîntâmpate. Ești veloce,
Sunt un miraj, încerci să mă pătrunzi
Cu verbe ascuțite și feroce.

Tu porți cătușe, iar la glezne pfunzi,
Și-n pantaloni te-nțeapă un mișcoce!
Cât ți-ar placea pe glezna mea s-o tunzi,
(Îmi tot șoptește la urechi o voce...)

Sunt un miraj, de vrei să îl patrunzi,
Citește-ntâi „Estetika” lu' Croce!

Iubește-mă, la dracu', fă-mi ce vrei!

Iubește-mă, la dracu', fă-mi ce vrei!
Hai să fentăm destinul c-un nou truc,
Să ne băgăm picioarele-n tot ce-i
Rațional, prozaic și caduc!

Privește insistent în ochii mei:
Nu vezi florii tantrici cum se duc
Spre glanda pineală? Din acei
Bărbați ce explorează și seduc,

Doar tu-mi provoci senzații tari, adese.
Când în pahar îmi torni o băutură
De mentă, mă preling în stropii ce se
Topesc ca sărutările. Te jură,

Pe Șecspir că ne leagă interese
Universal valabile-n cultură!

Aș vrea să cred că nu-s bărbații porci!

Aș vrea să cred că nu-s bărbații porci,
Doar maidanezi dresați de companie,
Ce își aleg stăpână, să le fie
Călduț în pat. Dar tot la ei te-ntorci,

De te împiedici, vai, cu frenezie
Și creierii de partipriuri storci.
Ce senzaționale vise torci
Pe-o canapea de lux, în poezie,

Brunetă în trecut și-n viitor
Non-conformistă blondă, sensuală!
Prin venă, supradoza de cerneală
Efectu-și face, mușchii toți te dor

De la... tantrism. Legată fedeleș,
Tu stai în cap, citind pe Ghilgameș!

Cum vă place?

Nu sunt cuvinte ce-ar putea descrie
Cum e să cazi, naiv, din Tour Eiffel
Pe-acest pământ în formă de inel
Și să te zbați, ca pasărea în vrie,

Făcându-ți idealuri fel de fel,
Să le transpui în cărți de poezie.
De mi s-ar da înțelepciunea mie,
Din ea aș face pavăză și țel

Femeilor cu dhuri mai sărace
Și mâinile întinse larg spre cer,
Tot implorând norocul efemer
Să le suradă iar. „Veniți încoace”,

Le zise tandru maestrul-inginer:
„Să vă predau sonetul! Cum vă place?”

Am fost amanta marilor bărbați!

Am fost amanta marilor bărbați!
Mi-au dedicat rondeluri și sonete,
Dar m-au izbit în vis de un perete,
Ca să-mi arate că-s... adevărați.

Pe frunte nu am umbră de regrete.
Privește-n ochii mei și-ai să constați,
Că n-am născut copii handicapați,
Ci doar iubiri cu așteptări concrete.

M-ați pus, pe rând, la stalpul infamiei
Și-ați aruncat cu pietre într-o vină
Prefabricată. V-am cerut lumină
Și-ați spus că nu-s creație divină,

Ci doar cerneala goală a hârtiei!
Semnez pe-o foaie: târfa poeziei.

Ador bărbații...

Ador bărbații ‘nalti și-nteligenți
Ce știu să mângălească o hârtie
Și să-mi declare, uau, că numai mie
Mi-ar scotoci, înfrigurați, prin genți

Să vadă ce găesc: o poezie

Sau bilețele de amor? Clementi,
Mă vor ierta. La dracu', nu-s demenți
Să creadă că nevasta o să fie

Fidelă-n veci, în timp ce ei, galanți,
Gagicile inspiră prin Bodrum
Și morți de beți, se rătăcesc pe drum,
Dând nas în nas, la ușă, cu amanți

Ce, garantat, au împlinit, tustreii
Nevoia de cultură a femeii!

Woman on top

Și dacă totuși îmi aduc aminte
De toți bărbații culți și preaiubiți
Ce i-am strivit sub glezna mea cuminte,
E fin'c-aveau în fibre megabiți

Atât de mulți, încât un cip fierbinte
Crăpă-n final. Pe internet emiți
Semnale false. Tasta, jur, nu minte,
De vrei corect mesajul să-l transmiți

Și dai un click (pre/text) subliminal
Ca să-ți arunci talentu'(-n) virtual,
Sub mii de ochi ce hăcuiesc avid
Tot ce se pierde (S.O.S) în vid!

De ce mai scriu biografii de uz
Comercial?! Sunt Penelope Cruz.

E prea târziu, iubite, să te iert!

E prea târziu, iubite, să te iert
Că ai fugit c-o blondă la Focsani
Ce nu făcea, pe cinstea mea, doi bani!
Cu celulită și-un IQ incert

Eu i-aș fi dat vreo... patruzeci de ani
Să mai aștepte, neică, prin deșert
O ploaie bună și-un gagi expert
La curățat semințe de bostani.

Dar, Făt-Frumos, la vârsta ta-i firesc
Să cauți, bre, Ileană Cosânzeană
Ce-și rimelează geană după geană
În plin avânt poetic și burlesc?!

Mai bine șezi, colea, pe damigeană,
Să decartezi: „Și beat fiind, gândesc!”

EUGEN COȘERIU

(n. 1921 Mihăileni – Bălți – m. 2002 Tübingen – Germania)
Apostolul așteptând răbdător înțelegerile acasei

Născut în 1921 la Mihăileni, sat care îți scoate în față, la intrare, mai întâi cimitirul, ca o poartă-camerton – multidimensională... Nu știu dacă așa arăta și când era elev la școala primară, dar Mihăilenii au intrat, vorba lui Silviu Berejan, într-o mulțime de enciclopedii și dicționare enciclopedice, datorită celebrului lingvist. Când am făcut cunoștință (să fi fost la prima întâlnire, în 1991?), m-am prezentat, precum o fac de o bucată bună de timp, inclusiv în manuale și enciclopedii: *Iulian Filip, din Sofia, cel mai frumos sat din lume...* Mihăileanul *transfrontalier* cunoștea satele din împrejurimi, iar Sofia e la peste câteva dealuri de Mihăileni și nu-i frumos să nu cunoști... Sofia!... M-a scrutat atent, iar la Bălți, când a fost să-l cunoască pe rectorul Universității *Alecu Russo*, sofinul Nicolae Filip, i s-a recomandat: *Eugen Coșeriu, din Mihăileni, satul cel mai frumos din lume...* La Bălți și-a făcut studiile secundare, aici și-a luat bacalaureatul, la Liceul *Ion Creangă*. Celelalte școli i s-au întâmplat pe mai departe: la Universitățile din Iași, Roma, Padova, Milano. În 1944 – Doctor în Litere la Roma. În 1949 – Doctor în Filosofie la Milano. La Montevideo (Uruguay) își împlinește și promovează lucrările, traduse în mai multe limbi de circulație din Europa, America, Asia, operă fără de care nu mai poate fi concepută istoria lingvisticii, operă răspândită acum în lumea întreagă. De aproape patru decenii, Universitățile de pe toate continentele îi acordă titlul de Doctor honoris causa: București (1971), Montevideo (1980), San Juan (1981), Tampere (1985), Cordoba (1987), Santiago de Chile (1988), Munster (1989), Bologna (1990), Madrid (1991), Cluj, Iași (1992), Granada (1993), Chișinău (1993), Mendoza (1993), Constanța, Craiova, Timișoara (1994), Lima (la trei universități, 1994)... Urmează atribuirea calității de membru corespondent, membru titular și membru de onoare al multor Academii din lume din Spania, Chile, Germania, Brazilia, Norvegia, Italia, Marea Britanie, Republica Moldova, România... Lingvistul, filosoful din Mihăileni și din *tot satul global*, care a lămurit și a luminat în probleme delicate atâta geografie lingvistică mondială, constata acasă o situație paradoxală: apostolii cei mai cinstiți și mai onorați la Chișinău, Eminescu și Mateevici, nu-s auziți în ceea ce și unul, și altul au zis-o categoric de clar: **suntem români și punctum! să nu vorbim degeaba!** Ne-a îndemnat și Coșeriu să nu pierdem timpul cu cei care nu vor să cunoască adevărul, îndeosebi cu cei care știu adevărul, dar mint – să ne întoarcem cu fața și cu lucrarea la cei tineri.

După cele două poezii de dată mai recentă (*Sângele nostru*, *Jandarmul român bătea*), cu care își făcea intrarea polemică în Chișinăul *renascentist* (după 1991), câteva publicații, *Contrafort* în primul rând, au republicat poeziile lui Eugen Coșeriu, apărute în diferiți ani în diferite publicații românești. Ar fi cu cale să se găsească și celelalte poezii risipite în timpul lung și în spațiile imense de activitate globală ale lui Eugen Coșeriu, ca să se vadă deplină și această imagine a distinsului nostru cărturar.

Sângele nostru

Din sângele nostru
s-au hrănit atâtea popoare.

Din sângele nostru
s-au născut
poeti și cărturari ruși.
Mai ruși decât rușii.

Din sângele nostru
s-au născut
voievozi și regi maghiari,
hatmani de cazaci,

frunțași albanezi,
frunțași sârbi,
frunțași chirghizi.

Din sângele nostru
s-au născut
cârmuitori,
eroi și vlădici greci.
Mai greci decât grecii.

Dar să nu vă temeți!
Nu! Nu vă cerem să ni-l dați înapoi –
sângele

pe care vi l-am dăruit
la nord și la sud de Dunăre!

Vă rugăm numai să nu ni-l cereți
și pe cel
pe care îl mai avem.
Lăsați-ne și nouă
măcar câteva picături
ca să ne putem înfățișa cu ele
ca noi înșine
la judecata de apoi.

„Jandarmul român bătea” – litanie moldavă –

E vremea rănilor ce dor,
dor în popor și dor și-n mine.
Jandarmiul român bătea,
Rusul deporta,
Rusul tortura și omora.

Jandarmul român din Oltenia
bătea în Basarabia,
Rusul deporta în Siberia.

Jandarmul român din Basarabia
bătea în Oltenia,
Rusul tortura și omora unde vrea.

Jandarmul român bătea,
m-a bătut și pe mine unul,
și era de la noi din sat.

Rusul deporta.
A deportat-o și pe mama unul,
și era de pe undeva de pe Don.

Rusul tortura și omora.
L-a omorât și pe tata unul,
și era de undeva din Ural.

Ce greu era cu Românii!
Ce bine era cu Rușii!

Jandarmul român bătea,
Rusul deporta,
Rusul tortura și omora.

E vremea rănilor ce dor.

Puncte cardinale

La nord de Cercul polar
rătăcesc moldovenii prin noapte,
în căutarea de sălașuri de iarnă.
Se poticnesc și cad în troiene.
Lupii miloși din Carelia
le sfășie pieptul cu colții:
nu-i lasă să moară de frig.

La est de lacul Aral,
rătăcesc moldovenii

prin arșița Stepei flămânde,
în căutarea de vreo oază cu izvoare.
Se poticnesc și cad în nisip.
Caii miloși din Kazahstan
le sfarmă țeasta cu copita:
nu-i lasă să moară de sete.

La sud de munții Stanovoi,
rătăcesc moldovenii
prin luncile Amurului,
în căutarea de ciuperci
și rădăcini hrănitoare.
Se poticnesc și cad în hățșuri.
Tigrii miloși de pe Amur
le frâng grumazul cu laba:
nu-i lasă să moară de foame.

La vest de Nistru,
de la Mare la Hotin,
copiii moldovenilor,
școlari și școlărițe,
cântă voioși în limba lor nouă:
„Mărire ție, împărăție roșie,
mărire ție,
mărire și ție, mai ales ție,
țar de oțel,
stăpân înțelept,
tătuc iubitor de oameni,
părinte iubit de noroade.
Că de n-ați fi fost voi,
n-ar fi ajuns moldovenii în Carelia,
nici în Kazahstan, nici pe Amur,
și n-ar fi avut parte
de mila lupilor,
de mila cailor,
de mila tigrilor”.
De la Mare la Hotin,
Din Hotoin și pân” la Mare.

Rondelul corabiei ce vine dinspre nord

Vine o corabie din nord,
Încet, cu pânzele lăsate,
Cu fețe dure-ntunecate,
Cu marinari bolnavi pe bord.

Începe-un cânt în trist acord,
Cu dor de țări îndepărtate,
Vine o corabie din nord,
Încet, cu pânzele lăsate.

Ea poartă trupul unui lord
Nebun, sfârșit într-o cetate
Cu flamuri negre, sfâșiate,
Din neguros, străfund de fiord

Vine o corabie din nord.

*(Jurnalul literar,
9 aprilie 1939, p.3)*

LEONIDA LARI

(26 octombrie 1949, s. Bursuceni, Sângerei)

LUMINA GRĂITOARE A CUVINTELOR...

«La 15 ani debutează cu un ciclu de versuri în *Tinerimea Moldovei*, iar în 1968 publică un amplu grupaj de poezii în revista *Nistru*. Prima sa carte, *Piața Diolei*, apare în 1974, fiind calificată de critici ca una dintre cele mai interesante apariții din colecția Debut. În 1980 își tipărește cea de-a doua carte, *Marele Vânt*, urmată de volumele de poezie *Mitul trandafirului*, *Scoica solară*, *Dulcele foc*, *Anul 1989*, *Liră și păianjen*, *Al nouălea val*, *Scrisori de pe strada Maica Domnului*. Semnează volumul de eseuri *Epifanii* (1994). În 1988 editează cartea de basme pentru adolescenți *Insula de repaos*, iar în 1989 – placheta de versuri pentru copii *Lumina grăitoare*. A tradus din marii poeți ai lumii: Edgar Poe, Novalis, Esenin ș.a.» (Din volumul *Scriitorii Moldovei în lectura copiilor și adolescenților*, 2004)

Greierul și ursul

Un greier, supărat pe ploaie,
Căta un loc uscat,
Și-ndată ce-l găsi, îndată
Se puse pe cântat.
Cânta de să-i plesnească struna
Și nici nu bănuia
Că nu-n poiană, ci-n urechea
Lui Moș Martin cânta.
Și l-a trezit, și ursul leneș
I-a spus c-un mormăit:
„Fiindcă mă treziși, îmi cântă
Ceva de adormit.”
Și-așa cânta micuțul greier,
Duios, cu-atâta zel,
Că, în urechea adormită,
A adormit și el.

Nenea Lup

Zdup, zdup, zdup,
Vine nenea Lup,
Umblă prin oraș
După iepuraș
Și întreabă: unde,
În ce loc se-ascunde?...
Iar el stă la masă
Chiar la noi în casă.

Un delfin visător

Între mare și nor,
Un delfin visător
Ba pe valuri plutea,
Ba din valuri țâșnea

Ca un arc lucitor-lucitor...

O, delfin visător
Dintre mare și nor,
Fă pe ape cărări
Și mă du până-n zări
Să ajung ne-nfricat călător...
Și-ntre mare și nor,
Un delfin visător
Mă luase cu el
Băiețuș mititel
Și m-aduse-napoi mărișor.

Buburuza

Vai, ce ești ursuză,
Mică buburuză,
Te-ntreb cum te cheamă
Și dacă ai mamă,
Și dacă ai casă...
Dar ție nu-ți pasă –
La orice-ntrebare,
Zbori din floare-n floare
Și nu zici nimica:
Ori te ține frica,
Ori – ți-oi spune, iată –
Ești needucată.

Un gândac

Un gândac prostănac
Mă întreabă ce mai fac
Și mi se proptește-n față,
Răsucindu-și o mustață
Peste fila de desen
Pe care-am pictat un tren...
Zic: „Ce faci atâta gură,
Când habar n-ai de pictură?!”

Omul albastru

Bună ziua sau bună seara,
Sau cum cade lumina din astru,
Vin la tine cu primăvara,
Îmi va zice omul albastru.
Ce mai faci pe aceste întinderi,
Ce mai cânți pentru oameni, fire,
Cum te-mpaci cu-ale lor deprinderi,
Cum se-mpacă cu-a ta vestire?
Ai prieteni, dușmani sau poate
Îi primești pe ei toți ca pe sine
Și cel drag îți ajunge frate.
Și iubirea – un dor de mine.

Bună ziua sau bună seara,
Ți-amintești de-acea clipă în care
Tot pământul era ca ceara
Și doar noi: pâlپări gânditoare.

Și doar noi: două vreri născute
Spre a ne căuta o eră,
Și doar noi: două fețe mute,
Îmbrăcate pe-aceeași sferă.

Despicare în două, tângă,
Cale către un mâine-așteaptă
După-a mea jumătate stângă,
După-a ta jumătate dreaptă.

Bună ziua sau seara bună,
Sau cum cade lumina din astru,
Numai noi semănăm sub lună,
Îmi va zice omul albastru.

Către copaci și flori

Ți-e trist fără frunte, copacule, întomnatule
lasă-te spre fructul meu roșu din piept,
spre mine lasă-te, însinguratule,
căci pe nimeni n-aștept.

Mă va părăsi și pe mine sângele-odată
neșteptat de înțelegător și docil,
când eu surâde-voi iluminată,
colindată de-un sânge subtil.

Și ție, floare, ți-e trist fără-albine,
și ție, iarbă, ți-e greu fără furnici,
lăsați-vă, rezemați-vă toate de mine,
cât mai sunt pe aici.

Lăsați-vă, rezemați-vă, când n-aveți putere,
eu știu ce înseamnă golul acel
de-a nu afla un braț la durere
să te reazămi de el.

Am să vă apăr cu mine de gerul nămeților,
de piatra mult prea grăbitelor ploii,
ci doar trecerea mea către-o viață a vieților
apărați-o cu voi.

Cădere de frunze...

Cad frunze peste capul meu și-al tău,
Peste-ale tale gânduri și-ale mele,
Cad frunze ca păreri de rău,
De stăm pe loc, ne-acoperă cu ele.

Cad frunze și tu nu mai știi ce faci,
Și pleoapele-ți închizi peste vedere,
Să mergem, dragul meu, de sub copaci –
e-un farmec trist în blânda lor cădere.

Să mergem, cât nu ne-au acoperit,
Căci în căderea asta se conține
Și moartea verii care ne-a iubit,
Și a iubirii mele pentru tine.

În munți

Împurpurate de amurg,
Pe steiuri apele se scurg
Și ochi de fiară ne privesc
Din sihla-ntunecată.
Un drum de ierbi, un schit în nor,
O pasăre de sub picior
Țâșnind... simt, n-am să mai iubesc
Ca astăzi niciodată.

Întâmplare

Când n-ai să te simți prea bine
Și clipa ți-o fi lunecoasă,
Vei bate la mine în ușă,
Dar eu n-am să fiu acasă.

Ieși-vei cu pasul sigur,
Și vei aștepta în poartă,
Strigându-mă-n gând pe nume,
Dar eu n-am să fiu în soartă.

Dar eu am să-mi sfâșii umbra,
Dar eu am să-mi ies din strună,
Dar eu am să merg pe apă
Pe-un drum făurit de lună.

Intrăm în toamnă

Ieșim din vară ca din labirint,
Rămân în urmă ușile ce mint
Și pașii rătăciți prin coridoare,
Intrăm în toamnă, dragul meu, de-acum
Măturătorii frunza strâng pe drum
Și focuri ard prin parcuri și scuar.

Intrăm în toamnă încercați și triști,
Mă bucur pentru tine că exiști,
Te bucuri pentru alta că există...
Curând cădea-vor friguri, da-vor ploii
Și resemnarea mea pentru-amândoi
Va pare-o fluturare de batistă.

SĂRBĂTOAREA CĂLĂULUI*

Rătăceam fără țintă prin Muridava, orașelul acela de pe malul mării, unde un dictator își trăsesese o vilă înconjurată de pădure din toate părțile, cu un ponton de marmură care înainta adânc în apă, dar care nu mai era acum decât cartierul general al unor albatroși care se adunaseră acolo cu miile. Mă gândeam dacă va veni vreodată vremea mea, când voi avea în mână pâinea și cuțitul și voi înceta să mai fiu o victimă. Când voi deveni un câștigător și îi voi putea ajuta pe cei vii care trăiau ca niște morți. După cum mergeau lucrurile, erau slabe speranțe. Se întâmpla mereu exact ce nu-mi convenea.

Ca în jocul acela de-a pieile-roșii, care îmi lungea timpul în copilărie. Mai mulți tovarăși ne așezam la o răspântie, cum credeam noi că făceau indienii, și făceam întreceri în legătură cu ceea ce vedeam. Știam că indienii puneau nume nou-născuților după animalul sau pasărea pe care tatăl o zărea după momentul nașterii copilului. Ne botezasem și noi la fel, toți într-o după-amiază, când am socotit că ne-am născut a doua oară, iar grupul nostru de prieteni se întărise într-atât încât ne pierdusem identitatea: Ardei-Iute, Cal-Roșu, Camion, Perciuni-Cizmă, Bulane-Lungi, Moskvici. Pe urmă număram cine vedea mai multe femei, autobuze, păsări ori sănii, mai mulți bătrâni, nori, măgari sau profesori. Contabilizăm fiecare punct cu câte o corcodușă, verde sau coaptă, după anotimp, ori cu țurțuri de gheață. De ce vedeam totdeauna mai mulți bătrâni și mai multe păsări și de ce nu câștigam niciodată când era vorba de femei și autobuze, nu voi înțelege niciodată. Mai mult ca sigur că povestea mea era deja scrisă pe undeva și eu nu făceam decât să repet ce-și imaginase autorul. Mă tot întrebam unde ar trebui să caut ca să întrezăresc această poveste. „Du-te, bă, d-aici, cu prostiile tale, mi-a zis, într-o zi, un coleg de clasă, umflat și cu buzele groase. Nu ești sănătos la cap, asta e! Una e să numeri săniile și să te gândești la femei și alta e să

cauți înțelesuri adânci și povești care, în realitate, n-au fost niciodată scrise!”

Venisem aici fiindcă mă consideram un om mort. Nu știam că îmi va fi dat să trăiesc frica în stare pură. Abia în Muridava devenisem un cadavru ambulant care făcea în fiecare zi aceleași lucruri, căutând să capteze bunăvoința unor inși de doi bani, plini de invidie și mărginiți. Mă trezeam dimineața obosit – când se întâmpla să dorm, căci insomniile mă torturau de mulți ani -, mă spălam pe față, mestecam ceva în silă și plecam către serviciu, unde șeful căuta nod în papură tuturor angajaților. Era un om care nu se pricepea la nimic, iar funcția, considera el, era un bun prilej de a se afirma în forță. Dădea zilnic spectacole. Urla și bătea cu pumnul în masă, își amenința subalternii și o ținea într-o veșnică ședință. Pe angajatele tinere le șantaja și, după ce le înspăimânta bine, le chema în biroul său și le trata cu cafea și prăjituri. Apoi, după cum își dădeau cu părerea celelate femei care lucrau la *Biroul pentru proiectarea tranziției*, Attila se cufunda, împreună cu fiecare dintre ele, în discuții complicate despre muzica lui Wagner și filosofia lui Hegel. Schimbul de idei se făcea direct pe birou și dura cam o jumătate de oră. După aceea șeful convoca o ședință și ne făcea pe toți proști. Cine mai era ca el? Era cineva. Avea un salariu imens în comparație cu al nostru, credea că e autoritar și respectat.

Există, la noi, mii de instituții care nu-și justifică înființarea decât prin tonele de hârtii inutile pe care le produc. Cu cât mai multe adunări și porcăieli, cu atât mai bine. O lume de palavre și fapte închipuite. Același lucru, ambalat ispititor, în mass-media. Un bețiv nimerește în curtea unei babe isterice și se descheie la prohab să arunce, pe colțul casei, din preaplinul care îl asuprește. Baba îl vede, face tărăboi, cheamă poliția și televiziunile și ce află întreaga țară? Că nemernicul a violat-o, de fapt, pe isterică de mai multe ori. Că nu e singura aflată în această situație, criminalul a mai siluit douăsprezece bătrâne nefericite. Că trei dintre ele au murit de supărare, iar cinci

* Fragment din romanul în lucru *Călugărul negru*

au fugit din sat de rușine. E o știre care s-a transmis pe un canal celebru de televiziune. Trăim în vorbele unor idioți. Dar cei mai mari lătrăi sunt cei care suferă de boala șefiei. Șeful instituției care produce mai multe terfeloage este evidențiat mai sus, la județ, este recompensat cu gradații de merit, și va face o avere din decontările frauduloase făcute în numele deplasărilor foarte dese la centru, unde se țin alte ședințe, grandioase, mărețe, ca niște ritualuri de inițiere în tainele stăpânirii lumii. E rentabil să fii șef. Plocoanele sunt fără număr, plouă cu miei, cadouri, bani și vrăbiuțe fierbinți, oferite de femei care au nevoie, la un moment dat, pentru ele sau familia lor, de o hârtie. Și nu s-a văzut femeie care are un interes să refuze un bărbat în schimbul rezolvării acelei neînsemnate probleme. Șeful obsedat de importanța funcției sale joacă o comedie care te face să râzi, mai apoi, zeci de ani. Șeful cu fler, șeful de meserie, este un taliban. El îi ochește mai întâi pe opozanți și pe oamenii de valoare care ar putea nu numai să-i submineze autoritatea, ci să-i uzurpe și funcția. Îi va urmări până în pânzele albe, se va informa dacă beau, dacă au amante, care e viața lor de familie, cu ce își omoară timpul, ce slăbiciuni au, ce vicii îi rod. Pentru asta, își va angaja urmăritori și hăitași din rândul celor dornici să parvină, care nu au scrupule, dar posedă multă energie, au ambiție. Sunt needucați și incuți și asta le limitează fatalmente aspirațiile: nu pot avansa decât până la un anumit nivel. Pentru aștia, un post de director la un *Birou de proiectare a tranziției* e ca o mană cerească. Sunt „proiecte reformatoare, care apropie ruralul de urban”. Păi, asta e o mină de aur. Un milion de ani să tot întocmești miliarde de dosare... Se vor ține toată viața de scaun și vor folosi, pentru asta, de tehnicile învățate de la foștii lor șefi. Șeful își va afirma autoritatea zilnic. Va face ședințe că plouă. Că nu plouă. Că lipsește cineva. Că altcineva a întârziat. Că e ceață. Că n-a dormit noaptea. Că nu i s-a sculat sfredelul. Că unul nu și-a scris îngrijit *Proiectul de sterilizare a câinilor*. Că altul nu a predat la timp *Proiectul de recuperare a fructelor de pădure*. Că un nou angajat manifestă un îngrijorător conservatorism în concepțiile sale. Venise timpul netrebnicilor. Este, de fapt, o întoarcere în junglă. Fiecare șef, oricât de lipsit de importanță ar fi fost, se proclamă rege în biroul său. Are pe mână banii, femeile, resursele, posibilitatea de a-și concedia subalternii. Ratează un prost o asemenea plească? Vor tăia și vor spânzura, își va aduna sclavii de trei ori pe zi, își vor proclama atotputernicia și își vor preamări meritele, arătând că sunt sfinți, eroi, martiri,

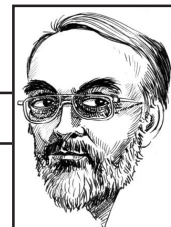
mucenici. Ei, Marii Șefi, din rândul cărora fiecare zbir consideră că face parte, trebuie să asculte pe la uși, să șantajeze, să intimideze și să-i descurajeze pe cei care mai au câte ceva în cap. În paralel, dictatorii de buzunar pun sub lupă pe femeile care nu au depășit treizeci și cinci de ani și care trezesc în ei urletul ancenstral al primului hominid care și-a vărsat sămânța într-o femelă, în timp ce toți vulcanii pământești se porniseră să clatine lumea.

Mă fascinau știrile pe trei sferturi inventate. Un călugăr voinic și gras, probabil un ateu deghizat, intră în cafeneaua centrală a orașului, într-o după-amiază de luni, scoate un revolver și împușcă mortal, cu focuri bine țintite, un profesor, un polițist, un medic și un ziarist care își sorbeau liniștiți cafelele și conversau despre ultimele evenimente „de pe scena politică”. Apoi asasinul dispăre.

Ce fac oamenii? Întorc cu 180 de grade părerile pe care le aveau despre oamenii Domnului, le găsesc în trecut numai fărădelegi, îi găsesc și o motivație corespunzătoare – „Era un obsedat, dragă”, „Amanta sa trăia cu polițistul”, „Ziaristul l-a făcut pe fratele său să se sinucidă!” -, îl condamnă fără drept de apel și se transformă în călăii lui. Oricum, e un eveniment care trece prin carapacea tuturor.

Un profesor pleacă de la o meditație printr-o ploaie deasă, iar familia elevului îl cheamă înapoi și îi împrumută o haină de piele, prin care apa nu poate pătrunde. Și pedagogul fuge în lume, de nebun, cu haina bieților oameni pe el, refuzând să o înapoieze, fiindcă visase el că își va găsi bogăția și împlinirea într-o haină roșie, de piele. Iar dascălul nu citise *Douăsprezece scaune* de Ilf și Petrov.

Nu mai găsim bună-cuviință și respect decât în necrologuri. Acolo, prietenii răposatului fac un mare efort pentru a-și încropi o mască de tristețe, regret și vagă prețuire. Fiindcă, de cele mai multe ori, este strecurată, perfid, și ideea că mortul avea nicaiva amante, se înhăitase cu cine nu trebuie, făcuse niște beții strașnice (prezentate, cu indulgență, drept evenimente vesele), iar opera lui era una așa, oarecare, operând cu noțiuni de anvergura unui atom. Dar tot este ceva în comparație cu jerbele de bucurie care se revarsă pe la porțile vecinilor, prietenilor și pe micile ecrane când cineva dă colțul. Moartea unui om devine o sărbătoare deopotrivă pentru prietenii și dușmanii săi. Entuziasmați de „pierderea suferită”, ei transformă parastasele în petreceri. La o pomană am văzut cum s-au îmbătat credincioșii și, după plecarea preotului, au încins o horă turbată în curtea răposatului. Toți erau vii, dinamici, surâzători, fericiți.

Jurnalul de la Marcona

Martți – Nemții sunt niște oameni foarte politicoși și cumsecade. Iată o poveste adevărată din timpul celui de al Doilea Război Mondial. În casa bunicului meu se încartiruiseră niște nemți. Bunicul și cu toată familia lui de oameni săraci, se așezaseră la masă și mâncau mămăligă cu urzici sleite. Neamțul, care ținea un câine în lesă, s-a uitat la ei să vadă ce mănâncă și a început să dea din fund ca rața și să facă mac, mac, mac, adică el vrea să spună că numai rațele mănâncă urzici. Și-atunci, bunicul l-a întrebat (era un om curajos, nu i-a fost frică de neamț că-l împușcă!): tu ce-i dai, mă, câinelui să mănânce? Neamțul a înțeles că a fost întrebat cum se zice la câine în limba germană și a răspuns hunt, hunt, hunt! La care bunicul a zis fir-ați ai dracului! Voi dați câinilor să mănânce unt și nouă ni s-a umflat burta de urzici cu mămăligă!

Noi,ăștia mici, ne prăpădeam de răs!

Joi – Cel mai mare cârnat din lume, ghiudem – specialitate turcească, a fost făcut la Medgidia. Puteai să înconjori cu el tot orașul, cu suburbiile cu tot. Era cât pe-acți să intre în Cartea Recordurilor, alături de Balzac, Homer, Shakespeare et comp. Care, fie vorba între noi, n-au făcut în viața lor măcar un centimetru de cârnat!

Vineri – Eu sunt un mare admirator al unei unghii a lui Ghilgameș. Ți-a din Epopee. Unghie la care el s-a lovit. Durerea a fost copleșitoare. Dacă nu mă crede cineva, poate să se convingă ce înseamnă o durere de unghie, dându-și cu o cărămidă peste degete. Atât de mare a fost durerea lui Ghilgameș, încât lumea întregă se tânguia. După un timp, unghia i-a căzut și i-a crescut alta la loc. Apoi s-a lovit la un dinte. Omenirea iarăși s-a tânguit și s-a frământat așa cum se întâmplă în marile dezastre. Dintele i-a căzut și i-a crescut la loc altul. S-a lovit la o ureche. Urechea i-a căzut și i-a crescut alta la loc. S-a lovit la un genunchi. I-a căzut și acesta și, ca și

până atunci, i-a crescut altul la loc. De fiecare dată, durerea cuprindea, ca un fior, pământul și cerul. Penultima dată, pentru că îi deveniseră atât de frecvente și atât de obișnuite căderile astea, i-a căzut nasul și i-a crescut altul la loc. Dar ultima dată a fost cu totul altfel: s-a lovit la cap, a făcut bubă, capul i-a căzut după o îndelungă suferință, cu creier cu tot, dar nu i-a mai crescut altul la loc. De atunci se simte mult mai bine.

Mult mai bine!

Duminică – Sunt decepționat, Părinte! Am fost astăzi la o întâlnire a cititorilor cu Poetul. Sala era plină. L-au urcat pe bietul om pe un scaun cam șchiop și l-au pus să-și citească poeziile. Iar ei moțâiau în sală, unii adormiseră și sforăiau ca porcii. La sfârșit l-au aplaudat în semn de nu știu ce...

Mă pregăteam să citesc și eu poemul meu despre sculă, dar m-a oprit tristețea. Plus faptul că nu-mi dau seama dacă este ceva de capul lui, al poemului. Iată, ți-l scriu aici, poate ai timp să-ți dai cu părerea: „E mare scofală să ai o sculă bună, de pildă o pușcă cu două țevi. Sau un saxofon cu clăbuci. Sau o vioară cu gălme. Ori un acordeon cu cocoloașe. Sau alte scule trebuincioase în diverse munci gospodărești, cum ar fi preparatul brânzoaicelor sau scărpinatul porcilor pe burtă (care, s-a constatat, le face mare plăcere, înlătură boala care-i bântuie numită stresul porcilor și-i face să crească rapid în greutate). Sau grebla nearmonică folosită la radiografierea țevilor în scopul depistării defectelor de fabricație. Sau lopata cu dinți.

Totuși, șmecheria este priceperea cu care folosești scula respectivă. Ți trebuie știință, calificare și așa mai departe. Niște nepricepuți s-au apucat să facă brânzoaice cu pușca, să scarpine porcul pe burtă folosindu-se de saxofon, să cânte „Patetica” de Beethoven la grebla mecanică. S-au făcut, naibii, de râsul lumii susținând că se poate! Că (zic ei!) de ce să nu se poată?”

Îmi vine să râd de tristețea mea, Părinte și îmi vine s-o arăt cu degetul: ia uite bă, cât e de caraghioasă!...Să mai rădă și alții de tristețea mea, nu numai eu!...

Ce părere ai Părinte de poemul ăsta pe care ți l-am trimis?

P.S. Eu cred că totul are sens când ai pâine, vin și o moarte care te așteaptă. Și când nu ești obligat să fii fericit.

Luni – Dacă stau să mă gândesc, îmi dau seama că sunt un palavragiu. Spun tot timpul verzi și uscate. Uneori mă apucă un fel de soneală și-mi vine să strig, cu o prefăcută disperare, așadar fără niciun fel de convingere și nici cu gândul de a emoționa pe cineva, să strig să mi se dea un medicament, ceva, dați-mi o pastilă ca să scap de suferință, mă doare un fir de păr, sufăr din cauza unei unghii, vreau să scap de durerile reumatice (pe care, să fiu sincer, nu le am!), să scap de bătrânețe, de moarte, de șefi, de guvern, de primul ministru, un potlogar de excepție. Ei!

Așadar, ca orice om, am și eu defectele mele. Și ar trebui recunoscut, chiar dacă nu convine nimănui, că defectele și calitățile există nu doar la nivelul indivizilor, ci și la scara popoarelor. După părerea mea, ungerii sunt răi și agresivi, nemții reci și distanți, chinezii ipocriți, indienii se scaldă în Gange (dar prea rar!), rușii au gena cotropitorului, africanii sunt prea negri, suedezii prea blonzi și bețivi, italienii trăncănitori, francezii melancolici, turcii ciubucari, bulgarii pricep cam greu, polonezii umblă crăcănați (i-am văzut chiar eu pe unii), filipinezii se uită șasiu, abia dacă le bănuiești direcția privirii, cazacii mitocani (stau tot timpul cu căciula în cap! și ce dacă e din miel de astrahan?), grecii sunt naționaliști și au limba scurtă, iar americanii locuiesc la mama naibii, tocmai în America. Noi românii suntem deștepți, dar blegi. Nu știu dacă astea două sunt defecte sau calități.

Sâmbătă – Săptămâna asta, Maestrul s-a dovedit a fi un om ca mine sau ca tine. A suferit câteva zile de colici (s-a scris și la ziar!), apoi a dat-o de-a dreptul în cufureală. A trebuit să stea tot timpul închis în casă singur și să consume aproape un metru cub de hârtie igienică, departe de demnitățile care-l chemau zilnic.

Zicea Maestrul: Dați-mi pe cineva, o persoană serioasă căreia să-i pot reproșa toate necazurile și boacănile pe care le-am provocat de-a lungul vieții. O persoană

modestă. Neghioabă. Sunt dispus să-i plătesc oricât!

I-am zis: Cere și ți se va da! Strigă și vei fi auzit! Bate și ți se va deschide! Spurcă și vei fi admirat! Scuipă-mă și te voi săruta! Urăște și vei fi iubit! Căci nimic nu ți se va cere în schimb.

Martți – Se zice că dragul nostru Prezidente este un mare curvar. Așa zice lumea! Om și el! Va trăi, va muri, va fi înmormântat cu pompă, potrivit rangului său, într-un mormânt special care conservă mumiile, poate, de ce nu, într-o piramidă. Corpul lui se va pietrifica acolo. După mii de ani vor veni geologii, cei care studiază tot ce s-a pietrificat, îl vor descoperi pe Prezidente înțepenit, transformat în piatră tare de se știrbește dalta când o atingi, îl vor curăța de nisip și de alge și vor zice uite bă cum a murit ăsta, cu ranga sculată! Și se vor minuna ca de o minune.

Mai mult ca sigur. Și nu va mai ști nimeni atunci că este vorba de un Prezidente curvar. Istoria este neroadă și nu reține detaliile care, fie vorba între noi, sunt mai importante decât întregul.

Vineri – Nea Radu Nănau era cel mai mare meșter local, făcea cosciuge, altul mai bun ca el nu găseai. Cum murea unul, neamurile dădeau fuga la nea Radu Nănau, deși știau de la bun început că făcea cosciugul prost, trebuia să te căznești mult ca să așezi mortul în el,

El a făcut „paltonul” și pentru mama mare. Din lemn de plop. ăsta e cel mai nepotrivit lemn pentru mobilier de calitate. Se curbează tot timpul singur, nu ține cuiele în el, putrezește repede, iar dacă se nimerește să fie din specia aia de plop puturos, nici n-ai cum să-l șlefuești, parcă ar fi făcut numai din ațe înnodate, poți să fii tâmplarul tâmplarilor.

Am avut un vis cu mama mare. Se văita că nu se prea odihnește. Maică, zicea ea, mi-a făcut Radu ăla al lui Nănau, lua-l-ar benga, un cosciug parcă dinadins să mă chinuie. Uite, o scândură s-a îndoit și mă deranjează la coaste, pe dreapta. Și, uite, aici în stânga, s-a făcut o gaură în lemn și vine o șuviță de apă care mi-a udat bluza din mătase de borangic. Știi, aia țesută de mine și cusută cu motive naționale. Ați fi putut, maică, zicea ea,, să-mi cumpărați și mie un cosciug ca lumea de la oraș, unde sunt meșterii ăia buni. Mă mir că n-ați cumpărat de acolo, mai ales că nu sunteți nici săraci, nici zgârciți! Dar, probabil, nu v-a dus mintea, maică! Totdeauna ați fost așa, nu v-a dus mintea.

CREPITUDINEA CLEOPATREI (revelație genetică, cu evidențe religioase & științifice)

PUSSITA J. CONYO a fost găsită fără suflare, în aceeași camera mică în care ea și-a trăit toate cele 33 de primăveri în configurație umană. În intimitatea ospitalieră a celor 24 de metri pătrați am fost și eu în trecut. Și doar o singură dată, fie vorba. Dar prea târziu și, evident, deja imposibil ca gândurile (și, evident, corpurile!) noastre să mai poată comunica pe plictisitoare frecvență terestră.

În raportul său suspicios de amănunțit, norocosul (ah, cât aș fi dat să fi fost în locul lui atunci!) polițist care a ajuns la fața locului a notat în agenda oficială doar o prezență minimă: un dildo lung, de forma unei vipere, și o pereche de chiloți tanga, împăturiti cu grijă, pătați de sînge sub forma unei coronițe regale miniaturale. Degeaba am încercat să găsesc, în consemnarea pregătită de polițist (pe care am parcurs-o de sute de ori pe zi, cu ochii mei înroșiți de durere!), vreun detaliu sau referință, oricât de încifrate, care să immortalizeze expresia finală a chipului ori a corpului care a aparținut de drept Pussitei J. Conyo, acum ambele părăsite de căldura care o făcea atât de vie!

Acum mi-e mai ușor ca niciodată să trec de barierele lumii fizice. Dar nu și de distorsiunile psihologice la care își supune pămîntenii!

Evident, dildo-ul l-am băgat – într-o seară cu lună plină și cu reflexe portocalii pe la margini – direct pe gâtul unui violator notoriu care își făcea mendrele în oraș de câțiva ani buni. Așa cum poliția nu își făcea treaba cum trebuie (mai exact "cum trebuia"?), mi-am zis că e timpul, frate!, să se nască odată și odată eroul fetelor îngrozite, rămas neidentificat vreodată, care să taie odată și odată capul balaurului nesuferit.

Dar nu am făcut același lucru și cu chiloții. Chiloții ei (mov-deschis și cu floricele roșii discrete pe la margini!) i-am păstrat ca o legătură încă vie în aparențele lumii trecătoare și unica mărturie ce mi-a mai rămas despre legătura noastră materială alterabilă: așa împăturiți, cum i-am furat din camera de probe a poliției, printre obiectele mele intime, alături de dovada, evident furată și ea, de la medicului legist care înregistrase "moartea ușoară, fără semne de violență, a femeii". În documentul care însoțea decesul, așa și era scris: „deflorată în momentul morții”. Hârtia îngălbenită de vreme stă și acum neatinsă, cu sublinierea mea olografă: înroșită precum se făcea cândva înfierarea vitelor moderne și a sclavilor în epocile apuse odinioară – „deflorată în momentul morții”.

Dar simt tot timpul, uneori cu stări psihice insuportabile, cum imaginea ei diafană îmi înfierează mintea (ce refuză să uite amănuntele și gesturile pescuite în toți anii care au urmat de atunci!).

Și acum mi-amintesc cum, de fiecare dată când îi venea timpul ciclului de femeie, Pusita Conyo devenea de nerecunoscut. Încă de pe cînd o văzusem prima dată, adesea mi se părea că unele părți ale corpului ei se lichifiau și deveneau invizibile, precum în vremea lor faraonii făceau călătorii astrale, revenind în fața gloatei decăzute care nu bănuia nimic despre transmateralitatea principilului merkaba.

Uneori își puna un șirag de mărgele din coral roșu. Nu de puține ori am văzut-o purtând o haină de culoare roșie, dar asta e o altă poveste, pe care o păstrez pentru rubrica „Alte sinucideri”.

Îmi amintesc cum observasem o legitate cizată: atunci când luna nouă, guvernatoarea femeilor de pe timpul debutului ca fetițe inocente, așadar când satelitul ciudat apărea pe cer sub formă de seceră mică, Pusita J. Conyo îmi dădea peste cap, de fiecare dată (și cu tot mai multă deziluzie!), toate datele din calendarul meu riguros. Acum luna putea să nu mai răsară deloc. Era suficient pentru copilăria mea, îndestul de solitară încât să port haine din „*crep*” pentru a-mi ascunde de ochii băieților coloana vertebrală fracturată, chiar dacă ei erau, mult mai vizibil, cu plămâni afectați de fumatul chiștoacelor aruncate în stradă.

Peste ani aveam să citesc și eu despre legendara „doamnă cu camelii”, dar nu cred că ea putea să fie așa de sofisticată în materie de sex ca francezii. Mai ales că fiind născută din părinți cu descendență boliviană și norvegiană, genele ei au făcut abstracție de credința și de greșelile lor culturale inevitabile. Ba mai mult, Pusita Conyo reușise să treacă până și peste preferințele lor gastronomice, așa cum a reieșit din gestul ei admirabil, luându-mi capul înfierbântat (de lumina iubirii emanate chiar pentru ea, dar fără să afle vreodată) și sărutându-mă ușor pe frunte: precum milostivul Mântuitor pe leprosul biblic.

S-ar putea ca și exemplul de mai sus să fie o fantezie legată de Pusita Conyo, dar eu dintotdeauna am bănui-o, în modul cel mai serios, că ar fi preluat o moștenire cu totul străină ADN-ului pământean!

În urma unei documentări ulterioare minuțioasă am găsit, într-adevăr, niște informații despre amantul mamei sale, un african coptic cu fața smează, născut în acea parte a Egiptului care e populată de minoritatea ortodoxă monofizică. Așa cum se știe, aceștia recunosc doar calitatea divină a lui Iisus, făcând abstracție de dogma oficială privind dubla natură – umană și divină – a Mântuitorului populației creștine.

În ceea ce privește celaltă parte a omenirii rămasă, fără drept de apel, cu alți mântuitori în brațe, nu mă interesează problema mai mult decât legătura divinității cu culoarea pielii adoratorilor săi bigoți. (Acum lucrez și la acest aspect pe care, poate, îl voi da publicității vreodată!). Așa că, dacă putem vorbi

în continuare despre „mulatri”, persoane născute dintr-o căsătorie mixtă cu o persoană albă și una neagră, sau „metisă”, ca rezultat al mixării unei persoane neagre cu una albă, Pusita Conyo trecea ușor și de această barieră. La fel ca și populația spaniolă mixtă numită „zambo”, „glezne de alamă” sau „lumbees” din cele două Caroline americane sau „guineas” din Virginia de vest, Pusita Conyo făcea parte din „descendență tri-racială”, în limbajul antropologiei moderne. Acum am certitudinea că ea se încadra, mai curînd, la „melungeoni”, bruneți cu pielea măslinie și cu ochi albaștri, conectați – prin nu știu ce minune genetică și filtru hip-pop – cu Abraham Lincoln, Elvis Presley sau Ava Gardner.

Evident, depistasem și alte rezonanțe culturale tulburătoare, dar una dintre ele m-a făcut să îmi iau în serios cercetarea total epuizantă!

La fel cum mediteranienii poartă, în trupul lor modelat prin nu știu ce alchimie divină, o boală specifică, numită „*sarcoidosis*”, absolut străină populației albe majoritare, după mai multe căutări care m-au costat averea (și precaritatea mentală, bârfesc unii!), am găsit, în structura corpului pe care l-a purtat – pe perioada celor 33 de ani – virgina Pusita Conyo, tocmai în corpul ei mirabil!, o boală, necunoscută configurațiilor umane de până acum, pe care o purta în gene și Cleopatra, ultima regină a piramidelor egiptene.

Botezasem imediat această maladie incurabilă drept „*crepitudine*”, de la „starea finală, specifică, a corpului aflat la frontiera morții fizice”. Respectivul nume mi-a venit ușor și firesc în inerția gândurilor circulante, prin contaminare lexicală de la cuvintele „*crepitație*” (adică „zgomotul produs de aer prin pătrunderea în plămâni afectați sau prin lovirea extremităților unui os fracturat”) și „*crep*” („țesătura subțire și încrețită, purtată sub formă de doliu”). Evident că puteam lăsa neterminat cuvântul, ca și semnificația lui utilă pentru experiență, dacă nu avea să adaug terminația specifică, preluată ca un ecou de la termenul „solitudine”.

Boala „solitară dar pe deplin regească” a Împăratului roman Caesar, care reapărea periodic după zvârcolele epileptice, acum pare o înțepătură de

albină pe lângă *crepitudinea* pe care trebuia să o înfrunte doar cele două femei în Istoria nescrisă a omenirii. Potrivit istoricilor, în timp ce se afla în Mausoleul său falnic, Cleopatra le ceruse sclavilor să-i aducă „un coș cu o viperă în el”. Se spune că agonia reginei ar fi durat 3 ore, de la otrava preluată din mușcătura fatală. Eu cred că, mai aproape de adevăr, sunt puținii cercetători, dar nu lipsiți de ignoranță până la capăt totuși, care au identificat „coșul” cu „coroana regală”, iar „șarpele” – exact cu „cobra egipteană”, simbolul coroanei faraonilor.

Acum eu pot merge mai departe.

Acum eu pot merge dincolo de configurația mea umană alterabilă. Acum afirm, ca pe o ofensă relansată zeilor de către Prometeu, că șarpele vizat de oamenii de știință nu era decât lumina nestinsă a șarpelui kundalini, ochiul al treilea, forța spirituală deconspirată de budiști, iar dildo-ul cu care a fost „deflorată în momentul morții” virgina Pussita J. Conyo nu e decât replica simbolică a acestuia.

Desigur că și camera mică în care și-a trăit, în configurația sa umană, toți cei 33 de ani virgina ideală Pusita Conyo,

exact 3 ore până la agonia terestră finală, nu e decât o parabolă sinistră a Mausoleului falnic, în care Cleopatra biruia, cu tot extazul disponibil luminii kosmice, falosuri legendare, ca Sf. Mucenic Gheorghe – cu sulița sa măiastră – balaurii!

Acum știu exact.

Acum înțeleg foarte bine de ce în copilărie purtam haine din *crep* pentru a-mi ascunde de ochii băieților coloana vertebrală fracturată...

Acum știu exact de ce o solitudine crasă, dintre acelea sfâșietoare, mă acapara în adolescență ca o amantă focoasă, în timp ce tovarășii mei se trezeau cu plămâni afectați de la chiștoacele cu filtru dublu ori de la țigările nefumate și aruncate intact în stradă...

Acum îmi dau seama că sulița e chiar coloana vertebrală care îmi stă înfiptă, ca un dildo prelucrat de un extraterestru iscusit, în corpul meu împotmolit în crepitudinea cea mai pură: crepusculară și lichidă ca sângele...

Și mai știu, de data acesta cu documente plauzibile și probe clare la mână: în zilele acelea întunecate, când luna nu răsare pe cer, înseamnă că a mâncat-o un balaur iscusit!

(*urmare de la pagina 21*)

Ipoteze la plenitudinea nobelizării (1)

În cazul lui Liviu Rebreanu a contat enorm faptul că evenimentele din 1940-1944 întrerup acordarea Premiilor Nobel.

Cât îl privește pe Zaharia Stancu, situația sa este una ciudată. S-a zbatut să fie tradus în reviste și în volume până la finanțarea din resurse instituționale a câtorva antologii, biografii, localizări, referințe. Toate aveau mare întindere nu știu cât gen de ecou au avut. Numele său nu a figurat *niciodată* pe lista cu propuneri la nobelizare. Ca atare, sufragii prezumtive aduse în atenția Academiei Suedeze sub cuvânt că sunt cu totul meritate nu au fost stabilite cu claritate, dar Stancu a făcut tot posibilul să inducă atenție unor editori europeni ca și câtorva exegeți, esești, editorialiști, din străinătate, motivați coincident cu nobelizarea măcar în fază preparatorie. În plus, să menționăm că nu a avut suficient concurs din partea statului

român? Este posibil, dat fiind că Nicolae Ceaușescu descoperise, între timp, suficiente temeuri să se considere pe sine însuși implicat în dobândirea de onoruri supreme.

Așa că Zaharia Stancu a găsit în cale un obstacol tot mai rezistent la tentativele lui publicitare fără să aibe șansa intercalării altor argumente decât cele legate de textele, notele, reclame pe care le-a adus până la ultimele consecințe. Menționez că e vorba de consecințe trase în marginea comentariului sentimental. Așa s-a trecut dintr-un plan în celălalt, dinspre fluidul literar spre cel pervertit sentimental. În scenă au defilat și amănunte din tinerețea zbuciumată a lui Darie, precum digresiuni despre județul Teleorman, intercalate printre scrisori, talmăcirii etc. de la cititori, cititori care toți erau de partea lui Stancu. Viața reală nu s-a lăsat însă trasă pe sfoară, vreau să zic trasă din canalele ei de micile erupții cu iz comercial. Astfel, romanele lui Zaharia Stancu și-au redus puterea de atracție la un public relativizat de impresii contrafăcute.

VULTURUL NU ZBOARĂ-N STOLURI – Confesiunile din anii crizei – (3)

**Idiosincrasile maestrului A.U. sau...
cum mi-am mai pierdut un „glosator”**

Cine va avea curiozitatea și, totodată posibilitatea, vreodată, să răsfoiască revista *Catarge la orizont* nr. 5/1983, editată de fostul Liceu Militar de Marină „Alexandru Ioan Cuza” din Constanța, va remarca, poate, că dintre toți poeții care semnează acolo, pe primul loc figurează, întâmplător, subsemnatul, cu șase poeme, toți ceilalți având marcate maximum două-trei. Este revista în care mi-am văzut pentru prima oară numele și, evident, evenimentul rămâne, ca în viața oricărui om de condei, cel puțin memorabil, unic, eventual irepetabil deși aici e de comentat. Pentru mine însă acel moment, vorbesc de faptul când profesoara de limba română – sau comandantul de companie, aici chiar că am un mare lapsus! – mi-a adus exemplarul cuvenit, cu felicitările de rigoare, avea să rămână unul cu adevărat memorabil și oarecum delicat dintr-un cu totul și cu totul alt motiv, anume pentru că în revista respectivă aveam publicate șapte poeme, număr fabulos!, numai că unul era trecut în contul altui debutant, pe nume L.O., de la C (eu eram la a XII-a B), cunoscut drept mare crai până atunci, ca atare nu a mirat pe nimeni că unul din cele două poeme semnate de el purta nume de femeie. Cel de-al doilea, însă, cel care-mi aparține mie, este de cu totul altă factură și strâns legat de altele două apărute în același număr, asta pur și simplu pentru că pentru prima oară și ultima în viața mea se întâmplase să le... comit pe toate trei în aceeași zi, deci, cum ar veni, la baza lor stătea una și aceeași rezoluție... infracțională. Acum, ce să zic, povestea este mult mai nuanțată și a stârnit ceva gânduri tulburi în capul meu, noroc totuși că nu aveam mania persecuției și am realizat repede cam cum, de ce și, mai ales, cine poartă... răspundere vinei, recte – produsese încurcătura. Evident că nu m-am agitat, știam că va mai urma alt număr de revistă și pot cere o erată (nu am mai cerut!), așa că nu m-am agitat. Dincolo

de toate acestea, însă, cert rămânea un singur lucru și anume că despre respectiva mică-mare greșală nu știa decât junele L.O. și, evident, subsemnatul. Adică L.O. știa doar pe jumătate ce și cum, mai precis faptul că autorul real al producției nu este el. În consecință, m-am prezentat degrabă în clasa lui ca să lămurim problema. Firește, era într-o pauză și L.O., încă emoționat, nu coborâse încă pe pământ din starea de imponderabilitate în care-l aruncaseră subit viața, soarta, zeița fericirii, a norocului ș.a.m.d. Vreau să spun că l-am găsit înconjurat de camarazi, prieteni de-ai lui, care-l priveau muți de admirație și încă-l mai atingeau așa, elegant de sinceri, unii, cu câte un compliment. Evident, L.O. făcea pe modestul. Și, pe scurt, invitându-l undeva mai departe, după ce ne-am complimentat reciproc, la întrebarea mea câte poeme a oferit spre publicare profei de română – distinsa, eleganta și foarte interesanta femeie, pentru unii chiar muză, Lidia I. – că ea ne solicitase... aportul, omul a răspuns tare dezamăgit că mult mai multe, cel puțin o duzină, dar că asta a fost să fie, nu i-au apărut decât acelea două, între cre una, cea cu nume de femeie, atât de mutilată încât abia a mai recunoscut-o, cât despre cealaltă, hm..., deh, probabil că i-a modificat-o sută la sută încât nu-și mai dă seama prea bine ce și cum, dacă e a lui, dacă nu e, mă rog, dar că asta e, scrie în dreptul ei L.O., de acum se cheamă că e a lui, nu? Firește că n-am răbdat ca să nu-i spun că am o cu totul altă teorie, dar, întrucât oricum eram de departe pe primul loc, cu șase poeme, și, în plus, la o adică, oricine ar analiza conținutul acelui număr de revistă, ar intui lesne, la o adică, cu preavizarea de rigoare, a cui este paternitatea „capodoperei” în cauză, n-am mai făcut tapaj. Ei, și acum, abia, vine chestia interesantă care m-a determinat – antrenat fiind și de un e-mail primit în ultima vreme, ce-i drept – ca să purced atât de hotărât la creionarea, aici, a acestui material confesiv și oarecum autoreparator. Pentru că în aceeași zi de grație din primăvara lui

1983, când cu debutul lui L.O. și al subsemnatului, aveam să dau piept, ca să zic așa, perfect inocent și inconștient, cu o anume chestie mai mult decât specifică lumii artistice și literare, în special, pe care atunci să fi dat cu tunul și nu o bănuiam, anume cu cameleonismul confrăților nu atât de breaslă cât așa, în genere, mulți dintre aceștia fiind cititorii calificați. Și unul dintre ei era chiar un mai vechi amic al meu originar din Ghighiu, pe nume Șt.V., pe care-l pocnisem cam dur odată, cândva, prin anul doi, nu mai contează din ce motiv. Culmea este că deși mai apoi mă așteptam să-mi poarte sâmbetele, și să vrea să se răzbune, din contră, Șt.V. îmi căuta prietenia (psihiatrii, între timp, au descoperit explicația repectivului comportament), prin urmare, nu m-am mirat că, de cum a dat cu ochii de mine, ceva mai târziu, în timpul programului de odihnă, după ce se documentase solid, probabil, Șt.V. a început să mă tămăieze cu un aer foarte preocupat și doct, că, ce mai, sunt mare, încă un salt-două precum acela și Nichita Stănescu, Labiș, chiar Păunescu (cel mai la modă inventator de rime atunci, cu Cenaclul lui *Flacăra*) vor cădea în anonim. Normal că mi-a plăcut ce auzeam, cu atât mai mult cu cât, sincer să fiu, Șt.V., care nu-și mai putea permite, de când cu contra aceea din anul doi, să mă ia peste picior, nu a făcut greșeala să mă compare cu cei enumerați mai sus, ci cu confrății mei din respectivul număr de revistă, firește, inclusiv cu..., ați ghicit, cu craiul de la C, pe numele lui L.O. care, întâmplător sau nu, de la o vreme, printre multe altele ieșea și cu fosta prietenă a lui Șt.V., una din cele mai sexy „seringi”, cum erau gratulate elevele de la liceul sanitar, pe care am remarcat-o vreodată pe la punctul de control al liceului nostru. Evident, auzind că pentru Șt.V., unul ca L.O. intră la capitolul amatori, în vreme ce eu eram încă de pe atunci un profesionist, am cerut detalii. „A, zice Șt.V. prompt, abordând instantaneu un aer dezamăgit la culme, păi, alea sunt poezii! Și mai ales... (a ponunțat exact titlul poeziei mele apărute, cum ziceam, în contul lui L.O.)” Și dă-i și critică poezia cu pricina, că e o făcătură, o speculație, „nici nu știi ce a vrut să zică poetul, ce mesaj are, cine, cum, de unde...” și tot așa, preț de vreo două-trei minute. Normal că l-am întrerupt înainte de a debita tot, că oricum, mă gândeam, L.O. va auzi ce și cum și, firește, se va apăra aruncându-mi-o mie-n ogradă. Să fi văzut ce figură a făcut sârmanul Șt.V. când, pe un ton destul de atins de aripa orgoliului – deh, eram cineva de acum! –, l-am pus la punct! În viața lui, cred și azi, nu va mai fi făcut greșeala să mai laude vreo poezie, cu atât mai mult să critice, în fața vreunui poet, fie acesta însuși autorul

sau oricare altul. Cât despre mine, reiterez ideea, aceea a fost prima lecție „furată” din sfera creației, adică faptul că nu trebuie să te iei după vorbele cititorilor de ocazie; și asta întrucât mi-a fost cât se poate de clar ce ar fi comentat amicul Șt.V. dacă ar fi cunoscut de la bun început că poemul acela, al doilea, apărut în dreptul lui L.O., de la C, fusese scris tot de mine.

Ei, și au trecut anii, mai că și uitasem episodul acesta când zeii, au complotat ei ce au complotat și mi-au dat să-l trăiesc încă o dată, și asta acum două-trei luni, aici, în Târgoviștea noastră cea atât de blagoslovită. Și unul din punctele cruciale ale noului episod, e musai necesar să spun și asta, pleacă de la fixismul meu de odinioară de a-i disprețui pe cei care scriu sub pseudonim (într-unul din romanele mele am și comentat ceva pe marginea problemei, nu mai insist). Și doar atâta vreau să mai repet, anume că, inițial, i-am crezut pe toți aceștia niște lași; altceva în afară de lașitate nu vedeam în dreptul acestei manevre. Habar nu aveam că sunt milioane de motive care-l determină (sau l-au determinat, cândva, la vremea sa) pe un autor, în genere pe oricare om, ca să apeleze la această mască. De prisos să mai spun acum că, de la o vreme, după ce lătrasem – ca să nu zic altfel! – contra vântului, când fie că nu am mai avut încotro, fie mi-am dat seama de avantajele indiscutabile ale... manevrei, m-am grăbit să adopt și eu nu unul, ci chiar două pseudonime. Cu avantajele și dezavantajele procedurii, de acum asumate. Partea bună, însă, în sensul pe care vreau să-l imprim aici relatării, este că, nescriind inițial sub pseudonim, ci sub numele real, și aceasta din 1983 și până în 2000, majoritatea dintre confrăți n-au sesizat de la bun început ce și cum, unii nu știu nici acum, iar eu, neavând niciun interes, nu am afișat decodificarea corectă de fiecare dată și pe toate zidurile. Ce pot să spun însă este că, în ultimii ani, scriam din ce în ce mai des sub pseudonim, deși alternativ, având o predilecție pentru... Bogdan Didescu. În special prezentările de carte le semnam astfel. Semnasem, cred, sute de cronici-semnal, unele acide, cele mai multe simpatice, scurte și la obiect, că nu aveam nici timp, nici spațiu pentru așa ceva, doar ideea că le fac și eu puțină reclamă confrăților ce mă mai ținea-n priză. Plus că începuseră să-mi placă reacțiile... inculpațiilor, de regulă mulțumiri din vârful buzelor sau/și injurături (aceastea numai în gând, desigur). Și eram în plină campanie de studiera a reacțiilor când numai ce mă pocnește un e-mail foarte... derutant, asta acum două-trei luni, cum ziceam:

Nicolae Scurtu

NOI ȘTIRI DESPRE EPISTOLOGRAFUL ION BUZDUGAN

Bibliografia poetului, publicistului, folcloristului și traducătorului Ion Buzdugan (n. 1887, Brânzenii-Vechi, Soroca – m. 1967, București) este lacunară și, desigur, incompletă fără consemnarea, *expresă*, a literaturii sale epistolare. Epistolele trimise lui Nicolae Iorga, Liviu Rebreanu, Perpessicius, I. E. Torouțiu, George Tutoveanu¹, Ion Chinezu² și mulți alții conțin o sumă însemnată de știri, note și precizări biografice care contribuie, esențial, la înțelegerea destinului unui scriitor și om politic, dintre cei mai importanți, pe care ni i-a dat Basarabia. Lectura acestor scrisori, deloc convenționale, relevă, *astăzi*, o lume care avea principii, care avea onoare, care era temeinic instruită și educată și, mai presus de orice, *știa* să prețuiască valorile literare și culturale ale unei Românie, cândva, unite și consolidate în granițele ei geografice și

istorice. Relațiile sale cu unii dintre istoricii și criticii literari, printre care menționez, în chip special, pe E. Lovinescu³ și Perpessicius⁴, au fost de o autentică prețuire și de o reală înțelegere a creației sale poetice. Epistolele trimise lui Perpessicius, nu puține la număr, impresionează prin harul de a comunica, prin *tonul* dialogului, prin stilul și informațiile pe care i le transmitea, prin capacitatea de a nara și evoca, precum și printr-o naturalitate aproape nefirească astăzi. Cele două epistole, ce se publică acum întâia oară, se constituie, de fapt, în veritabile modele ale genului pe care cei de dinaintea noastră *știau* să-l mențină la un nivel de mare intelectualitate. Poetul, traducătorul și excepționalul exemplar uman Ion Buzdugan se confesează, fără ezitare, unuia dintre cei mai discreți și mai singuratici cărturari ai literelor române.

București], 15 august 1950

Scumpe maestre, iubite prietene,

Am primit scrisoarea d[umnea]v[oastră] duminică după masă. Era pe înserate, tocmai, când spuneți d[umnea]v[oastră] că vă întoarceți cu stimata doamnă și fiul d[umnea]v[oastră], în ceas de înserare, de la pădurea verde și umbroasă.

Și, desigur că, în sufletul meu, vă invidiam și, totodată, mă bucuram că, în această scurtă vacanță, vă puteți odihni, în fiecare zi, la marginea pădurii și puteți gusta din cupa sfântă a păcii și-a singurătății, împărtășindu-vă din mireasma răcoroasă a pământului jilav și a florilor, frunzelor și ierburilor din crângul umbros.

Și, oare, ce altă ambianță, după clipele de răgaz, ar putea să vă dea un mai mare imbold la munca de cercetare și un mai mare și mai înalt avânt gândurilor, atunci, când vă așezați la masa d[umnea]v[oastră] de lucru sau pe-o bancă de lemn, în colțul pădurii, când pasărele cântătoare vă îmbie atât de frumos să-i dați drumu[l] minunatului d[umnea]v[oastră] verb, să scânteie de sub peana poetului delicat, fie în gherș încântător, fie în proza grea de cugetare și imagini unice.

Și, gândindu-mă la d[umnea]v[oastră] și ambianța înconjurătoare, mă duc cu gândul la marele poet Pușkin, pe când se afla în exil în satul său natal, Mihailovskaie, unde tot într-o astfel de ambianță neuitată de el, tot sub bolta unei păduri răcoroase, într-un colț de rai singuratec, lucra, cu râvnă nemiintâlnită, la creațiunea sa capitală, romanul în versuri ~ *Evgheeni Oneghin*, la traducerea căruia după cum știți, mai demult, lucrez ca să-i dau o formă definitivă în „ghersul” limbii noastre⁵.

Dar, vai de capul meu, că, aci în București plouă de sus cu văpaie, iar pământul și pietrele de jos ard și ele cu vâlvoarea iadului! Și nu ai unde găsi nicăiri un colț de răcoare și liniște, ca acela de sub păduricea lui Trivale, unde locuiești matale! Iată de ce ți-am scris la început că te invidiez și apoi mă bucur, alături de d[umnea]v[oastră] pentru frumoasele și mărețele clipe de liniște și singurătate, ce le gustați din plin!

Apropos ~ fiind vorba de răgazul, pe care îl aveți, să vă dau o veste despre premiile, pe care le-a instituit Academia R[epublicii] P[opulare] Române, ce se vor acorda în sesiunea din mai 1951, a câte 100.000 lei fiecare, cu termenul depunerii lucrărilor la 1 martie 1951.

Deși, poate că, d[umnea]v[oastră] în calitate de membru al Academiei, ați luat cunoștință, dar nu sunt singur că știți anume subiectul unor lucrări literare, de care e vorba. De aceea vreau să vă amintesc de ele aci și anume, poate că, v-ar interesa sau atrage vreun subiect literar din acestea.

Iată-le două din ele, instituite, printre mai multe altele, de către Secțiunea a VI-a ~ la numărul 78, în ordinea lucrărilor enumerate, stă scris ~ *Viața și opera lui Cezar Bolliac*; 79 ~ *Maxim Gorki și înrăurirea lui asupra literaturii române*, 80 ~ *Evoluția picturii lui Nicolae Grigorescu*, 84 ~ *Influența lui Pușkin asupra literaturii române*.

Dacă cumva v-ar atrage unul din cele trei subiecte literare și, mai cu seamă, ultimul, cel despre Al. Pușkin, poate că m-aș încumeta și eu să vă fiu colaborator și ajutorul d[umnea]v[oastră].

Este adevărat că pentru o lucrare așa de vastă, timpul e destul de scurt până la 1 martie 1951.

Dar ce cursă nu câștigă un cal de rasă și un om de munca și capacitatea d[umnea]v[oastră]!

Știu eu că se vor afla, poate, mulți „chemați” să se ia la întrecere în această cursă, dar nu prea cred să fie mulți de capacitatea și competența d[umnea]v[oastră]!

Mai știu însă că sunteți preocupat în cel mai înalt grad de operele postume ale marelui nostru Mihai Eminescu, pe care vi l-a încredințat Academia să-l duceți la bun sfârșit în anul acesta comemorativ, precum și alte lucrări, pe care le mai aveți de lucrat, și altele de stilizat și șlefuit definitiv, ca *Suflete moarte* ale lui N. Gogol. Dar... dar am vrut numai să vă mai amintesc și de alte subiecte, care ar putea, eventual, să vă încânte, ambalându-vă la cursă!

V-am scris aceste rânduri și acum mă gândesc de ce să vă stric eu d[umnea]v[oastră] liniștea și buna dispoziție în colțul d[umnea]v[oastră] de odihnă cu gânduri la alte preocupări, decât cele, destule, pe care le aveți. Și când atât de frumos, după cum îmi scrieți, sub bolta umbroasă de pădure, ascultați concertul păsărilor și aveți puțința să stați în răcoare la sfat de taină cu toate viețuitoarele crângului – vervețe, căprioare și toate găzele, furnicile, albinele – toți harnici făuritori și cântăreți ai muncii, ce-l proslăvesc în imnurile lor, pe cel ce le-a hărăzit pe acest pământ o clipită de viață, cât jocul unui fir de pulbere. Din pulberea luminoasă a lumii! Și, când, pe lângă toate acestea mai aveți de prieten și președinte la sfat pe însuși marele Eminescu, – îmi închipui, cum vă trec zilele, ca și clipele, și nici nu vă veți putea dumiri bine că vacanța s-a terminat, cu liniștea trăită ca un vis, și, într-o zi, pe neașteptate, iarăș[i] va trebui să vă întoarceți, din tăcere și singurătate, în Capitala cu zgomotul și arșițele ei infernale.

M-ați întrebat ce mai fac? Stau și mă prăjesc într-un chioșc–coteț, unde, ca-ntr-o baie de aburi, mă căznesc să fac ceva – tot cizelez mereu la versul lui *Ev[gheni] Oneghin*, în speranța că, poate, poate, mi-o veni și mie, odată, rândul la mâna unei edituri, care ar voi să vadă apărută la lumina zilei această operă capitală a lui Pușkin?!

Pân[ă] atunci, când mă satur de lucru la *Evgheni*, îl recitesc pe M[axim] Gorki ~ când *Articolele literare*, pe care le cunoașteți (am chiar cartea cu sublinierile și adnotațiile d[umnea]v[oastră]), când *Universitățile mele*, când *Copilăria mea*, toate atât de frumoase și atât de înălțătoare pentru suflet. Și, în afară de câteva povestiri ale lui Gustave Flaubert, niște bucăți din tinerețe ale lui Fr. Schiller ~ *Conjurația lui Fiasco la Genova*; N. Gogol, *Oameni vechi*, *Portretul*, *Însemnările unui nebun* ~ am căpătat zilele acestea revista *Novâi Mir* (Lumea nouă) ~ e f[oarte] interesantă ca material beletristic. În special m-a interesat un fragment de roman, scris de o scriitoare tânără, Liubov Kabo și intitulat ~ *Za Dnestrom* (*Peste Nistru*), e o bucată foarte interesantă, scrisă cu nerv, foarte succulent și realist. Păcat că bucată din acest număr e numai continuare. O să caut să găsesc și numărul precedent de revistă pentru a urmări romanul întreg.

Pân[ă] atunci vă rog să-mi scrieți și d[umnea]v[oastră] la ce mai lucrați, ce vă preocupă.

Vă rog să transmiteți scumpei d[umnea]v[oastră] doamne omagiile mele și respectuoase salutări și salutul cordial juniorului Panaitescu-Perpessicius.

În așteptarea veștilor bune și plăcute, vă salut cu toată dragostea și devotament prietenesc.

Al d[umnea]v[oastră],

I. Buzdugan Alion

P.S.

Vă rog să scuzați puricii scrisului meu, scris mai mult pe pipăite, decât pe văzute!

[Domniei sale domnului Dumitru Panaitescu-Perpessicius, Profesor, Membru al Academiei Române, Strada Trivale, nr. 66, Pitești; Expeditor Alion Buzdugan, Strada Vlad Județul, nr. 21, București].

Iubite maestre, scumpă doamnă,

Vă rog să mă iertați, dacă nu mi-am putu ține promisiunea de a vă scrie, c-un ceas mai devreme, după cum v-am făgăduit, în c[arta] p[oștală] ce v-am trimis, după plecarea mea.

Și regret din suflet că nu am putut s-o fac, fiindcă pân[ă] acuma aș fi avut, sper, plăcerea, să primesc de la dumneavoastră vești îmbucurătoare; întâi, cu însănătoșirea doamnei, care cred că pân[ă] acuma s-a făcut bine de tot, iar, în rândul al doilea, scumpul maestru ar fi binevoit a mă pune în curent cu noutățile literare și cu munca și realizările sale, de mare meșter al cuvântului, în ogorul scrisului românesc. Și-acuma, vin direct să vă interoghez, iubite maestre, ce vă mai scrie distinsa și măiastra peană ~ roman, critică, poezie?

Prin ce sfere se avântă vulturul de gând înaripat, pe ce creste, pe ce culme vrea să-și facă el popasul, să privească jos, din culme, lumea noastră zbuciumată?

Eu gândesc că ați reluat sau trebuie să reluați firul întrerupt al romanului d[umnea]v[oastră], care ar putea să facă epocă în ogorul literelor noastre, chit că va veni cu întârziere, dar cu cât holda crește și coace mai anevoie, cu atât rodul e mai greu și mai bogat. Nu este așa, maestre?

Ce mai face tot mai marele Mihai Eminescu? Știu că lucrarea v-a apărut în ediția Academiei, dar s-a pus pân[ă] în prezent pe piață, de vânzare?

Și cu următorul volum, tot al genialului poet, ce ați făcut – l-ați predat sau încă nu?

Aștept cu nerăbdare să mă întorc în Capitală, pentru a vă vedea, în persoană, atât pe d[umnea]v[oastră], cât și pe distinsa doamnă Alice, cum și pentru a vă aduce, atât d[umnea]v[oastră], cât și d[oa]nei respectuoasele mele omagii și cele mai calde urări de sănătate și tot binele.

Eu mă aflu la o soră a mea, într-o comună frumoasă, românească, din Ardeal, numită Boian⁶ (nu știu dacă n-o fi cea din vestita *Doină* a marelui Eminescu?), care este o foarte veche așezare transilvană într-o albie de dealuri, verzi de jur împrejur, nu departe de și mai vestita localitate istorică, Cetatea de Baltă și puțin mai departe și Ciceul.

Boianul este o așezare străveche, de cinci-șase sute de ani și are un monument istoric ~ biserica luterană a sașilor, care dăinuiește de tot atâtea sute de ani, iar pe unul din zidurile ei, zidul de la răsărit, se află gravată în perete, pe dinafară, stema lui Ștefan cel Mare, capul de bour, cu o stea între coarne. Biserica are o formă și de cetățenie, cu turnuri pe la colțuri și zăbrele de apărare, precum erau ambrazurile⁷ de pe vremuri. Valoros și frumos monument istoric, la care localnicii se închină pân[ă] acuma.

Din nefericire chiar zilele acestea s-a întâmplat o mare nenorocire ~ această biserică a fost lovită de trăsnetul de primăvară, chiar în turla cea mai înaltă, pe care a cam distrus-o.

Dar, curând, totul va fi reparat de închinătorii bisericii, oameni foarte vrednici și destoinici.

Eu, în urma operației la ochi, pe care știți că am avut-o, aici la țară, la aer curat, mă mișc câte puțin, din când în când, mai citesc, mai revăd câte ceva din cele scrise și traduse.

Din scrierile proprii până în prezent mă ocup să revăd, din nou, cronica istorică despre *Moartea lui Miron Costin și al fratelui său, vornicul Velicico*, mai ales am mai stăruit asupra atitudinii și comportării lui Velicico, înainte de decapitarea sa de către crudul și blestematul Vodă Constantin Cantemir – Hantemir tătarul, uzurpator al scaunului Moldovei, care a stins făcliile luminoase a[le] celor doi frați Costin ~ Miron, logofătul, cronicarul țării și al vornicului Velicico, mare apărător al pământurilor muncitori, în fața cruntului Cantemir și al boierilor lui, asupritori și hrăpăreți.

Mai lucrez la traducerea din Al. Pușkin ~ *La Ovidiu*, la *Poezii lirice și politice* tot de Pușkin, și ciocănesc mereu la *Evgheii Oneghin*, romanul în versuri, de același autor.

Dar de acesta n-o să mă las, în ruptul capului, și-o să ciocănesc la el mereu, până ce nu voi reuși să vadă lumina zilei, în limba română. Aș mai avea să vă spun multe și de toate, dar mă tem să vă plictisesc cu aceste nimicuri și mai cu seamă mă tem să nu vă rup din clipele de prețioasă d[umnea]v[oastră] muncă. Și apoi, vă mărturisesc că mi-am cam obosit și ochii și trebuie să mă opresc, de nevoie, nu de voie. Și întrucât nu cred să mai fac mulți pureci pe aici (deși vremea lor încă nu le-a sosit) vă rog să nu mă dați uitării, ba chiar cât se poate mai curând sper să capăt de la d[umnea]v[oastră] vești proaspete și îmbucurătoare, din scumpa noastră Capitală.

Vă rog, scumpă doamnă și iubite maestre, să primiți cele mai distinse omagii și respectuoase salutări prietenești de la al d[umnea]v[oastră] devotat,

Ion Alion Buzdugan

P.S.

Vă rog a-mi scrie pe următoarea adresă ~ Profesor *Eugen Daniliuc*, com[una] Boian, raion[ul] Mediaș, reg[iunea] Stalin ~ (iar ce-i în plic – e al meu).

[Domnului Dumitru Panaitescu-Perpessicius ~ Scriitor, Membru al Academiei, București, Strada Eminescu, nr. 122, Raionul Stalin, Regiunea București; Expeditor ~ Eugen Daniliuc, comuna Baion, raionul Mediaș, regiunea Stalin].

(continuare la pagina 70)

MIHAI POP, PUBLICIST

La Sesiunea științifică națională „Mihai Pop”, care a avut loc, pe 26 noiembrie 2010, la facultatea de Litere a Universității din București, dl Zoltán Rostás și-a prezentat ediția Mihai Pop, *Vreau și eu să fiu revizuit. Publicistica din anii 1937-1940* (Paideia, 2010, 416 p.), o noutate absolută, fiindcă nimeni până acum n-a știut și n-a vorbit despre această publicistică, despre care autorul ei l-a informat pe Mihai Straje, autorul *Dicționarului de pseudonime, alonime, anagrame, asteronime, criptonime ale scriitorilor și publiciștilor români* (Editura Minerva, 1973), că a semnat, sub pseudonimul Petre Buga, în *Azi* și în *Lumea românească*. Declarație pe care abia acum a descoperit-o eminentul cercetător care este îngrijitorul ediției.

În *Lumea românească*, ziar democrat de atitudine și informații, Mihai Pop a publicat, între 12 iunie 1937 și 30 octombrie 1938, 133 de articole, iar în *Azi* a publicat, între 19 februarie 1939 și 10 martie 1940, 22 de articole. Articole, precizăm îndată, de o mare diversitate tematică, predominante fiind problemele războiului care se anunța. Sunt însă și articole pe teme sociologice și culturale. Dintre cele culturale și literare le amintim pe cele despre cartea pentru popor, edițiile definitive, rostul scriitorului, universitățile de provincie, dirijarea culturii, traducerile din literatura română (*Pădurea spânzuraților* de Liviu Rebreanu în cehă).

Problemele sociologice tratate, în cele două publicații, ambele conduse de Zaharia Stancu, nu ocupă decât un spațiu restrâns. Mihai Pop, care făcuse parte între anii 1929 și 1936, din grupul de cercetări de sociologie al Institutului Social Român, era avizat asupra problematicii satului românesc și era preocupat de culturalizarea și ridicarea lui. Problema era văzută – scrie el printr-o prismă individualistă, atomizantă, iar culturalizarea este realizată parțial și întâmplător sau, în orice caz, chiar atunci când se încearcă sistematizarea ei și acțiuni

pe flanc, acestea nu pot să cuprindă decât puncte răzlețe sau sectoare geografice restrânse.” Părerea sa era, dimpotrivă, că se cerea „integrarea satului în structura moderna a țării și în procesul general de construire a satului românesc”, deci prin reforme structurale. Nu avea asupra satului românesc o viziune romantică, sămănătoristă, fiindcă știa bine că, prin ceea ce a avut specific etnografic și folcloric, prin economia sa arhaică, satul românesc se afla în plină destrămare. Are unele propuneri pentru procesul de înnoire a satului. Școlile normale, spre exemplu, trebuie să devină practice și specializate, să nu neglijeze, bine înțeles, învățământul teoretic, însă să țină seama că România în 1933, nu mai era „atât de «eminamente agricolă» și cu cât anii vor trece va fi mai puțin”. Școala cea nouă, cum o vedea sociologul, trebuia să vegheze, pe de alta parte, ca două caracteristici ale costumului național, adică valoarea estetică și autenticitatea să fie păstrate, să fie ferite de standardizare, costumul național, când este purtat la anumite festivități, ca acelea școlare, să rămână național, iar nu naționalist, autentic, iar nu contrafăcut, vulgarizat, pocit. Spune toate acestea pentru că observă că vechiului costum îi este preferat „un fel de sumar costum de oraș”. Aceași dezagregare o constată și în domeniul jocului popular, în loc de horă, sârbă și brâu dansându-se „în foarte multe locuri... tangoul sau foxul”. Fenomene care însă nu-l conving că este vorba de o dispariție a satului, dezagregarea cuprinzând „numai anumite forme”, care țin de satul patriarhal. Rămân însă unele particularități regionale și pe acestea trebuie să le protejeze școala. În proiectele ce se făceau pentru ridicarea satului, două realități, două tendințe – scrie sociologul – trebuia să fie luate în calcul: „tendința spre îmbucătățirea proprietății țărănești și tendința spre refacerea marii proprietăți rurale.” Comentează o concluzie a lui Dimitrie Gusti în urma unor anchete

făcute, în 1938, de 55 de echipe regale studențești: „este necesară – scrie Mihai Pop – pregătirea unei legislații de protecție a muncii agricole, de limitare a cametei țărănești și de control al formelor în care se fac vânzările de terenuri pentru a nu lăsa să se înăsprească raporturile dintre diferite pături ale țărânimii”. În fața dezagregării satului tradițional, unii – scrie sociologul – au propus înfăptuirea satelor model, chestiune pe care o apreciază ca „una din multiplele erori izvorâte dintr-o falsă cunoaștere a realităților românești și dintr-o greșită concepție asupra rosturilor națiunii române”. Socotește că este greșită, iluzorie „încercarea de a fixa vechile forme ale vieții sătești, în sate model, chiar și dacă aceste sate ar fi stilizări ale vechilor tipuri de sate românești, adaptate cerințelor de viață modernă ale statului”. Dezagregarea satului tradițional este ireversibilă, fiindcă „nu este decât unul din fenomenele de adaptare a satului modern la noile și adevăratele lui rosturi.”

Cum am spus mai sus, cele mai multe articole ale lui Mihai Pop examinează aspecte ale conflictelor internaționale, când tratatele de pace erau amenințate, degringolada care a început în viața internațională în anul 1938, gândindu-se neîncetat la soarta României și exprimându-și consecvent atitudinea sa antirasistă, antirevizionistă, antifascistă, antifascismul – era clar pentru comentator – neavând o funcție civilizatoare. Sunt, de asemenea, multe articole care analizează realități politice românești. De câteva ori o asemenea tematică cedează locul unor chestiuni culturale, literare, științifice, ca atunci când denunță purismul lingvistic în ipostaza lui nocivă, care cerea înlăturarea neologismelor, ca atunci când scrie, la trecerea în eternitate a lui Ovid Densusianu, unul dintre mentorii săi spirituali. „Spirit cu largi cuprinderi și cu adâncă înțelegere – scrie Mihai Pop – dotat printr-o aleasă cultură, cu temeinice cunoașteri și cu fină sensibilitate, profesorul Ovid Densusianu n-a fost numai un filolog și n-a fost numai un profesor. A fost un adevărat om de cultură, a fost un învățat și un înțelept totodată. A fost dintre cei din care neamul românesc numără cu anii ce trec tot mai puțini”. Altădată consemnează sărbătorirea la Academia Română a lui Dimitrie Gusti.

Prin importanța lor, prin tematicelor diversă și prin darul comentatorului de a discerne cu finețe realitățile anilor '40 ai secolului trecut, articolele din acest volum contribuie la cunoașterea mai nuanțată a lui Mihai Pop. Fiindcă despre el s-a scris (Ovidiu Bârlea, H.H. Stahl) sau s-a

colportat oral că a scris puțin. Un reproș care i s-a adus mereu. Iată opinia lui H.H. Stahl, exprimată în dialog cu Zoltán Rostás în carte acestuia *Monografia ca utopie. Interviu cu Henri H. Stahl (1985-1987)* (Paideia, 2000, p. 286). Reproducem și intervențiile interogatorului: „Defectul este că nu scrie. Are relații, da, destul de importante, și în străinătate, ca să capete premiul Herder pentru scrierile lui, care nu există. Apare cu trei pagini, o mică introducere, o mică prefață, o mică notiță... A condus acest Institut de Etnografie foarte bine, și cursul, pe care l-a făcut la facultatea de etnografie, pare-se că a avut oareșicare rezultate. Adică, câțiva oameni i-a pus pe linia de plutire. Sunt însă oameni care zic că nu s-a purta bine la etnografie, a fost părtinitor, de pildă s-a temut de Bârlea, care, într-adevăr, e un om foarte serios și publică lucrări de bază. Și l-a ținut așa, l-a pus deoparte, iar Bârlea să nu audă de Mișu Pop. Și mai sunt și alții.

– În orice caz, studenții lui îl respectă.

– Știe carte, fără niciun fel de îndoială.

Și are o mare experiență de teren. Că a fost la Fundu Moldovei, a fost la Drăguș, a fost la Runcu, a fost la Cornova, așa că are experiență, știe.

– Și e citit, vede lucrurile corespunzător.

– Da, da, e la curent cu toată problema.

Are acest singur defect clar, n-a pus mâna pe condei să scrie. Că lene o fi fost, sau teamă... că sunt mulți cărora le este teamă, să nu cumva să dea o lucrare care nu e la înălțimea la care ar dori să fie. Poate că nici nu are puterea de muncă și răbdarea să facă o lucrare la nivelul lui.”

Și încă un citat, de data aceasta din cartea lui Adrian Marino, *Viața unui om singur* (Polirom, Iași, 2010, p. 169), în care autorul se referă la demersul unora în domeniul relațiilor externe: „Alții exploatau relațiile externe doar în interes pur personal. Un formidabil specialist al acestei metode a fost, în epocă, Mihai Pop. În țară n-a publicat... nici o singură carte. Dar printr-o gamă vastă de relații, colaborări și expedieri de extrase la reviste de mare prestigiu internațional de pe atunci (*Semiotica*, de pildă) a putut trece, în străinătate, drept o mare somitate științifică. Un bluf absolut, extrem de eficace, totuși. Căci în astfel de domenii ceea ce contează nu este ceea ce «ești», ci doar ceea ce «pari»”. Adrian Marino, care n-a fost interesat de etnografie, folclor, de folcloriști, etnografi, sociologi, de muzee etnografice, de institute, specializate în aceste domenii, se lansează în afirmații fără acoperire, fiindcă în anul 2000, când și-a

încheiat cartea, Mihai Pop avea trei cărți, una dintre ele în colaborare, și o colecție de folclor regional „coordonată de el” și chiar în anul 2000 doi foști studenți ai săi i-au strâns, în două volume, o serie de studii și articole, un al treilea apărând ulterior.

Volumul tipărit de Zoltár Rostás contribuie la lărgirea tematicii operei lui Mihai Pop și are și rostul de a diminua convingerea – și a unor tineri de astăzi (v. p.19) – că acesta a fost „un tip oral”, că „a scris puțin”. Dar cartea are – spune editorul ei – și altă menire; pe lângă importanța de a comunica o „moștenire neștiută”, o are și pe aceea de-a înțelege acțiunile și tendințele ulterioare ale profesorului, ca și pentru a îmbogăți imaginea deocamdată lipsită de nuanțe a școlii gustiene în perioada 1937-1940.”

Am câteva rezerve: cartea nu trebuia să fie subintitulată „antologie” fiindcă, de fapt, cuprinde tot ceea ce a publicat Mihai Pop în *Lumea Românească* și în *Azi*; trebuia să fie prevăzută cu un minim de note, prin care s-ar fi înțeles mai bine, spre exemplu, sensul articolului care a dat titlul cărții; în fine, ar fi trebuit ca numele autorului *Dicționarului de pseudonime* să fie dat corect, Straje, iar nu Streza, cum apare de două ori.

Se cuvine să lămurim față de ce decret de lege ia Mihai Pop atitudine critică în articolul său *Vreau să fiu și eu revizuit*, din *Lumea românească* (25 ianuarie 1938), lămurire cu atât mai necesară cu cât acest articol a fost ales ca titlu al cărții. Semnatarul articolului, în întregime critic, spune, între altele: „Voiam și eu să fiu revizuit, găsit cu cetățenia în neregulă și trecut în rândul

acelor paria care de acum înainte nu vor mai putea să ocupe nicio slujbă, nu vor avea niciun drept politic, nu vor fi obligați să facă armată și vor fi tolerați în această țară atât cât bunul plac al guvernaților le va permite.” Scos în afara legii, adaugă el, nu va mai fi obligat să voteze cu guvernul, va fi „străin cu totul de rușinea fără seamăn a vieții noastre politice”, că tot ce va urma în viața politică nu-l va privi, că luându-i-se cetățenia va deveni „un adevărat internațional”, nu va mai apăra interesele vreunei puteri, va fi liber să iubească „numai pe om și omenia”. Articolul se încheie cu decepția sa că nu poate fi revizuit.

Mihai Pop combate, precizăm noi, decretul privind Revizuirea cetățeniei, apărut în Monitorul Oficial (nr. 18, 22 ianuarie 1938), semnat de Carol al II-lea, Octavian Goga, Președintele Consiliului de Miniștri și de V. Rădulescu-Mehedinti, Ministrul Justiției. Este suficient să cităm articolul din decret pentru a ne edifica asupra conținutului lui: „În termen de 30 de zile de la publicarea acestei Legi în Monitorul oficial „primarii comunelor vor întocmi un tablou al evreilor înscriși în registrele de naționalitate ale comunei. Înscrierea făcută în temeiul unei hotărâri a comisiei de apel sau a unei hotărâri judecătorești, va fi menționată în tablou.”

Nu vrem însă să încheiem aceste însemnări cu reproșuri, ci să subliniem contribuția majoră a lui Zoltán Rostás, care își adaugă cu această nouă carte încă un titlu la cele deja existente despre Școala de cercetare sociologică de la București, despre un reprezentant de marcă al acesteia.

(urmare de la pagina 67)

Noi știri despre epistolograful Ion Buzdugan

Note

Originalele celor două scrisori, inedite, se află la Biblioteca Academiei Române din București.

1. [C. D. Zeletin] ~ *Scrisori către George Tutoveanu în Bârladul odinioară și astăzi. File de istorie. Academia Bârlădeană. [Volumul] 3. Miscelaneu.* [București, Întreprinderea Poligrafică „Buletinul Oficial”, 1984], p. 502–504. [*Epistola lui Ion Buzdugan ~ Iași 19 februarie 1917 se publică fragmentar din cauza cenzurii comuniste*].

2. Nicolae Scurtu ~ *Câteva contribuții la biografia lui Ion Buzdugan* în *Litere*, 10, nr. 7-8 (112-113), iulie-august 2009. (*Firide basarabene*).

3. E. Lovinescu ~ *Un poet basarabean* în *Sburătorul*, 2, nr. 9, 10 iulie 1920, p. 177-178. (*Epiloguri*) și *I. Buzdugan în Sburătorul literar*, 1, nr. 47, 17 noiembrie 1922, p. 192 (*Însemnări literare*).

4. Perpessicius ~ *Ion Buzdugan ~ Miresme din stepă* în *Mențiuni critice. Seria I-a*. București, Editura literară a Casei Școalelor, 1928, p. 100-102.

5. A.S. Pușkin ~ *Evgheni Oneghin. Roman în versuri. În românește de Ion Buzdugan. Prefață de Perpessicius*. București, Editura pentru Literatură, 1967, 282 pagini.

6. În realitate este vorba de o altă localitate Boian, situată în nordul Bucovinei, și evocată de Eminescu în arhicunoscuta poezie *Doina*.

7. Deschizături în pereții unei fortificații, prin care se execută trageri cu tunul sau mitraliera.

PELASGII DE LÂNGĂ „COLUMNA CERIULUI” DIN ȚARA ROHMANILOR (2)

Și ce ne mai spune **Nicolae Densușianu**? O, destul de multe – și mă refer la informații extrem de inedite și astăzi la un secol de la apariția monumentalei și extraordinare sale lucrări – dar față de care încă se mai manifestă o inexplicabilă opacitate din partea majorității istoricilor culturii și civilizației, chiar și a celor dedicați istoriei evenimentiale, lingviștilor. Îmi fac un titlu de satisfacție – și nu din orgoliu frondist și nici deșart – că nu mă prenumăr printre aceștia. Și asta cu atât mai mult cu cât **Nicolae Densușianu** este, în ultima vreme, confirmat în opiniile sale, pe care suntem obligați – dacă aveam, și curajul, și demnitatea, și bunul simț – să le considerăm pertinente. * Opinează **Nicolae Densușianu**, de pildă, cum că înainte de latinii din Peninsula Italică au existat... antelatinii. Și explică: „*Triburile latine din Italia constituiau numai o mică ramură din familia cea mare a ginții latine, răspândită în timpurile preistorice prin diferite regiuni ale Asiei și Europei*” (**Nicolae Densușianu**, „Dacia preistorică”, Editura Meridiane, București, 1986, p. 532) * Așadar familia cea mare a latinilor inițiali a fost, de fapt, marea masă – o imensitate pancontinentală – a pelasgilor. Căci, „*După cele mai vechi tradițiuni, pe care le aflăm la autorii greci și latini, originea geografică a latinilor din Italia se reducea la părțile de răsărit a Europei.*” (Ibidem) * Și iată revelația. Trebuie să-i căutăm pe latinii inițiali, nu numai în străvechea geospațialitate românească. Este o vastă geospațialitate în care viețuiau acești latini inițiali care nu erau alții decât pelasgii „*din părțile de răsărit ale Europei, a hiperboreilor de la Dunărea de jos [...] ei formau una și aceeași familie etnică cu agathyrsii din Transilvania, cu scythii cei vechi de la Marea Neagră și cu gelonii, ce locuiau dincolo de Borysthene și chiar dincolo de Tanais.*” (Ibidem, p. 535) * Iar unii dintre acești latini inițiali – arimii/ramii/rumuni/romoni – alcătuiau unul dintre nuclele principale care se va fi aflat în spațiul tutelat de „*Columna Ceriului*” / Vârful Omu din Țara Rohmanilor/ Terra Rohmania (România)/ Terra antiqua. * Cel puțin pe mine

ce mă îndreptățește să emit o astfel de ipoteză? Tot o opinie a lui **Nicolae Densușianu** care nu se îndoiește că este „*Țara cea veche (Terra antiqua) a poporului pelasg, situată în părțile de nord ale Istrului.*” (Ibidem, p. 584) * Și pornind de la Istru (Dunărea) – sau din greaca antică, Oceanos potamos – spre nord vom descoperi, după cum ne-au lăsat informații prețioase *Diodar Siculi, Hesiod, Herodot și Tacitus*, că, aici, la „*Columna Ceriului*” (sau muntele/ vârful titanului Atlas, strămoș al pelasgilor și al elenilor și latinilor) și-ar fi avut „*tronul*” regal/ zeesc întâiul Conducător din „*dinastia divină*”, *Uranus (Munteanul)*, cunoscut și sub numele *Pelasgos*, fiu al Gaiei/ Terrei „*născut în munții cu culmile înalte* (Bucegi – n.n.); *începătorul genului uman și primul monarh al lumii vechi [...] cel dintâi rege al locuitorilor de lângă același munte Atlas*” (Ibidem, p. 599) * Coroborez acum aceste informații de acum unveac cu ceea ce un reputat etnolog, **Jean Cuisenier**, într-o lucrare recentă, ne aduce la cunoștință despre „*populațiile care au existat realmente [...] la sfârșitul mileniului al III-lea (î.Hr./ î.e.n. – n.n.) [...] mai exact între masivele muntoase ale Carpaților, Caucazului și Uralilor*” („*Etnologia Europei*”. Institutul European, Iași, 1999). Adică, în vastul areal ocupat de pelasgi, Carpații fiind, iată, un centru al acestei etnogeospațialități arhaice. * Și mai coroborez și cu opinia lui **Manfred Oppermann**, un mare tracolog care, vorbind despre metalurgia epocii bronzului timpurii și mijlociu, practicată de populația acelei epoci (pretracii/ pelasgei) îi fixează – atenția! – începutul „*în jurul anului 3000 î.e.n. și în jurul anului 2000 î.e.n. la Dunărea de Jos și în zona Carpatică românească*” („*Tracii între arealul carpatic și Marea Egee*”, Ed. Militară, București, 1988, p. 53). * Desigur, opiniile științifice ale celor doi cercetători de autoritate incontestabilă mondială au un caracter de generalitate sintetizatoare, însă sunt, așa cum precizam, de dată recentă (între două decenii și un deceniu), și eliberate de teorii clasicizant anchilozante, și care vin să confirme, pe fond, teoria lui **Nicolae Densușianu**, *ad fortiori* și *ad rem*.

ION ANGHEL SORESCU. CREDINȚĂ ȘI SPERANȚĂ

Cu ani în urmă, scriind la cele două dicționare dedicate scriitorilor și publiciștilor dâmbovițeni, am descoperit că Octavian Goga făcuse o caracterizare a fenomenului prin care, în literatura noastră, ca de altfel în cele ale lumii, sunt o pleiadă de scriitori mai puțini cunoscuți care „ridică prin operele lor pedestalul pentru gloria celor puțini”: „la vremuri tulburi, în zile de obidă, se ivesc la toate popoarele astfel de scriitori modești și harnici, pentru care problemele literare se confundă cu necesitățile de viață, condeie care nu trec hotarul artei eterne, dar sunt totdeauna în vecinătatea ei și îi netezesc drumul” (Cf. „Precursorii”, București, Cultura Națională, 1930).

Un astfel de scriitor am descoperit în Ion Anghel Sorescu. Se naște la 1 aprilie 1918, în satul Plopu, de lângă Titu, județul Dâmbovița, în familia cântărețului de biserică Nicolae Anghel Sorescu. După nici un an rămâne orfan de tată, crescând în familia bunicilor dinspre acesta. Urmează cursurile școlii primare la Titu, iar din 1932 devine elev al Liceului „Ienăchiță Văcărescu” din Târgoviște. Între 1940-1944 urmează cursurile Facultății de Filosofie și Litere a Universității București, pe care o absolvă cu o teză despre „Școală sociologică din București” sub conducerea reputatului sociolog Dimitrie Gusti. În timpul războiului face parte din Regimentul 22 Infanterie Târgoviște. Absolvent al Seminarului Pedagogic al Universității „Titu Maiorescu” (1946). Este profesor la Liceul Militar „Nicolae Filipescu” din Predeal (1947-1948), apoi la Gimnaziul Unic din Câmpia Turzii și la diferite școli din București (1948-1957). Este arestat și condamnat pe motive politice din 1957 și până în 1960. Nemaifiind integrat în învățământ, ocupă diferite funcții administrative: salariat temporar la Centru de

Îngrășăminte Bacteriene al Ministerului Agriculturii de la Băneasa, apoi la Sfatul Popular al Capitalei, revenind din nou la un institut de cercetare din cadrul ministerului menționat mai sus. După 1989 este membru al Asociației Deținuților Politici și al Asociației Naționale a Veteranilor din România. Se stinge din viață la 1 februarie 2002 în București.

Activitatea literară și publicistică este legată de vechea Cetate de Scaun. Debut în „Graiul Dâmboviței” (1934), revista învățătorilor din județ, cu poezia „Pier negurile nopții”, pastel în care aduce un omagiu adolescentin luminii: „Pier negurile nopții gonite de lumină/ Și aurora-apare voioasă și senină,/ Departe-n crânguri mute tresar lumini sfioase/ Cu zâmbete furișe de fete drăgăstoase./ Deodată cerul-mbracă văpaie sângerie/ Și pierce ceața nopții în luncă și-n câmpie.” De aceea „ziua luminoasă” i se pare „o zână din povește”, care „Apare tot mai plină cu chipu-i ce zâmbeste”. Ton asemănător au și versurile publicate în revista liceului târgoviștean „Gânduri școlărești”. În 1938 susține în aula acestuia o conferință despre poetul George Bacovia, iar în 1940, împreună cu colegul său, Petru A. Butucea încearcă să scoată revista „ARC”, interzisă chiar de la primul număr. Printre colaboratori se afla și Mihai Dragomir. Autor al unor articole, studii de istorie literară, la revista „Renașterea” de la Oradea.

În 1938 publică placheta de versuri „Avânturi de suflet tineresc” la „Editura Noastră”, colecție a „Bibliotecii satelor”, care-și propusese publicarea lucrărilor „tuturor autorilor săraci, dar talentați”, director Nicolae Graur. Apare la număr 26 al acesteia însumând în cele 16 pagini 10 creații: „Închinare”, „Avânturi de suflet tineresc”, „Încleștări”, „Pier negurile

noptei”, „Mamei”, „Mărțișorul”, „În cimitir”, „Pentru ideal”, „Revin seninătate!” și „Poetului Nedelcu”. Poezia „Avânturi de suflet tinerec” dezvăluie exuberanța specifică vârstei: „*Întreaga-mi ființă de răscolesc/ Cum de nădejzii muguri în mine cresc./ Când pe cerul nopții se zvârcolesc/ Năpraznici zmei cu coadă-n adânc ceresc.*” Gândurile „*abia le pot zăgăzui în sbor/ De ciocârlii, în ceruri nestemate/ De-azur candid, unde strănse-n sobor/ Tării vibrează melodii chemate.*” O cu totul altă stare sufletească este în „Încleștări” în care-și simte „*sufletul ca o cucuvaie*”, mărturisind că: „*Azi trecuți-mi anii răsună pustii./ Când singurătatea îmi mână pașii./ Pe drumuri de veacuri... și când nu știi/ Dacă speranțele-mi sunt, azi ocașii*”. Ton bacovian întâlnim „În cimitir”: „*Și iată-mă-s în cimitir./ În cimitirul-n care-ai mei/ Făcutu-s-au țărână/ Și-un vânt prin pomi într-un delir/ Evocă-n mine anii grei/ Cu-n strâns nebun de mână*”. Este optimist, fiind convins că pentru ideal „*pașii-voi înainte*” afirma, de asemenea, că „*Nu m-oi opri din calea mea; și-n curate vestminte/ A ochilor lumini de foc luci-vor în primăveri./ În amurguri parfumate – luminiți de mângâieri*”. Anotimpul primăverii este cel care însuflă optimism, ca-n poezia „Revin seninătate!”: „*Suflet și gând te-au invocat/ ca să cobori din turnul de cleștar./ Din codrii zâmbetului solitar./ Din cerul sfânt și nestemat/ Te-au rechemat*”. Surâsul acesteia este „*viu de fecioară*” care „*Cu raza-ți ruptă din soare/ Înveșmântează-mi chipul și gândul./ Căci însetat te caut de-a-rândul/ Să sorb cupa-ți de răcoare/ Dătătoare*”. Poezia „Ție”, datată Târgoviște 1938 și publicată pentru prima oară în volumul „*Visuri și doruri fierbinți. Poeme*” (București, Editura Ego Mentor, 2004, îngrijită de Mihaela Sorescu-Ciuceanu, fiica poetului) sintetizează o existență trăită în demnitate și speranță: „*Azi în amurg primăvărat/ Prin veac în al cetății sân,/ O clipă visu-mi singuratic/ Lucii în cerul său stăpân.*” Versurile din „Credința” vin să întregască stările sale: „*Mă devora un chin cumplit/ Pân-la sfârșit, pân-la sfârșit/ Mereu pân-la nemărginit/ Iar frunzele toamn-au ruginit/ Și ducerile-aminte trist/ Mă răstigneau ca și pe Christ.*” De altfel, poeziile inserate în volumul apărut postum largesc orizontul său. Întâlnim astfel evocarea naturii, a locurilor în care a trăit (ciclul „Acuarelă”), cugetări asupra vieții și existenței umane (ciclurile „Anotimpurile vieții”, „Speranțe”,

„Cugetări”, „Întrebări fără răspuns”, „Gânduri despre viață”, „Poezii de toamnă târziu”), sau cele dedicate istoriei neamului („Străin în țara ta”, „În inima Ardealului”). În viziunea sa se consideră „străin în țara ta” deoarece „*Grea e viața./ Greu e chinul/ Când în casă/ Ți-e stăpân/ Străinul.../ Și te-apasă./ Nu te lasă/ Să respiri/ Și să te miri/ De ce-i greu?/ De ce e rău.*”. „În inima Ardealului” consideră că: „*pentru-o liberat/ De-a nu muri de sete/ De-avea pe săturate*” este nevoie de a pașii „*încet pe al dacilor/ Pe vechiul, strămoșescul, bătătoritul drum*”. După o existență zbuciumată se întreba în „*Ce-a mai rămas...?*”: „*Iubirea unde-i? Răvășită e de ură/ Și imnul cel sublim cu tresări/ De minunate și-ngânate bucurii/ Și voie bună?*”. Dialoghează cu copacii, cu pădurea în toamna târzie: „*Și vânt ce trece călător și adio-și ie/ Din timp în timp/ De la pădurea de aramă:/ Ori de argint, încremenită/ Ce-a mai rămas și-o mai rămâne/ Din voi copacilor, săracilor:/ Până la iarna viitoare? Pân la-nghet/ Și la dezgheț/ Din voi și noi*”.

În aceeași notă sunt și gândurile de la apusului vieții (2001): „*Timpul curge, aidoma unei ape domoale și, odată cu el toate facerile sau prefacerile amăgitoare ale unei existențe, ce-și găsește sfârșitul unei istovitoare trăiri active poate numai în așa-zisele marile mistere ale începutului fără margini, în universul amăgirilor sau nu, sfârșit fără un răspuns lucid sau limpede al existenței micro sau macro-universurilor, universuri pe care limitele inteligenței umane n-o să le cuprindă sau să le înțeleagă vreodată decât printr-un miracol imprevizibil ori printr-o cu toată altă trăire sau schimbare a supra existenței umanității cugetătoare.*”

În încheiere, vom apela tot la Octavian Goga care a caracterizat prin cuvintele ce urmează și viața, străduințele poetice ale lui Ion Anghel Sorescu: „*Când le mai deschidem cărțile prăfuite cu o pietate blândă, ni se pare că am trecut pragul unor bisericuțe de la țară, cu pereți înguști, cu ferestrele aburite. Sufletul lor luminează ca o candelă la icoana Maicii Domnului. În astfel de lăcașuri umile și părăsite se poate murmura oricând o rugăciune.*” Este de fapt o reconsiderare necesară.

Scrieri:

Avânturi de suflet tinerec, București, Editura Noastră, 1938; *Visuri și doruri fierbinți. Poeme*, București, Editura Ego Mentor, 2004.

UN VAJNIC „CĂUTĂTOR DE NOI TĂRÂMURI”: SILVIU NEGUȚ

Din galeria figurilor de colegi pe care i-am avut la Liceul „B.P. Hasdeu” din Buzău se desprinde cu pregnanță și cea a lui Silviu Neguț, geograf cu o personalitate puternică, pe deplin afirmată și pe deplin recunoscută de lumea științifică de la noi și, în buna parte, și de către cea europeană.

Și gândindu-mă la acest coleg mic de statură, poate printre cei mai mici dintre colegii de acolo, dar „mare la sfat”, cum ar fi zis cronicarul, reflectând la isprăvile omului, nu pot să nu mi-l amintesc mai întâi și-ntâi și pe profesorul nostru comun de geografie, pe numele lui Silvestru Sânpetru, cel care ne-a insuflat nouă, multora, dar mai ales lui Silviu Neguț o mare și de neostoit dragoste pentru disciplina pe care o preda cu har și, așa zice, într-un chip original, după o metodă proprie. O metodă care se dovedise a fi foarte eficientă de-a lungul anilor de vreme ce toți care se duceau să dea examen de admitere la facultățile de profil, reușeau să intre printre primii – fie la București, la Iași ori prin alte locuri.

Parcă-l văd și acum pe acel dascăl – plin la trup, roșcovan la față cu o prestanță care, ție, elev, îți dădea fiori – intrând în clasă cu catalogul sub braț, salutând grav și îndreptându-se către catedră. După ce lăsa catalogul pe masă, lua o cretă și din doar câteva mișcări desena pe tablă conturul țării, un contur mare cât cuprindea suprafața aceea neagră și atât de exact erau trasate hotarele încât cred că dacă ai fi luat o hartă tipărită, de aceleași dimensiuni și ai fi suprapus-o peste cea desenată de profesor n-ai fi putut găsi nici o abatere, cât de mică. Apoi se întorcea la catedră, se așeza pe scaun, deschidea catalogul și meticolos, după niște criterii doar de el știute, răsfoindu-l, îl auzeam: „Să vin la tablă

cutare... și cutare... și cutare!”. Cei apelați, patru, cel mult cinci se așezau unul lângă altul de-a dreapta și de-a stânga tablei în așa fel încât să nu acopere conturul granițelor și așteptau să fie întrebați – ceea ce se întâmpla numaidecât, în clipa în care se auzea vocea profesorului: „Tu, se adrese el primului, să-mi desenezi principalii munți din Moldova, pe cei răsăriteni și pe cei de la curbură! Tu (și atunci privea către al doilea examinat, să-mi treci pe tablă Carpații Apuseni și tot așa, după care, în cazul în care cei scoși acolo se descurcau bine, trecea la al doilea șir de întrebări: „Tu să-mi treci principalele centre siderurgice ale țării, tu pe cele ale industriei chimice, tu pe cele miniere” Etc. etc.

Se-nțelege de la sine că lucrurile nu mergeau strună, cum și-ar fi dorit și aștepta examinatorul, fiindcă unii ori nu se aplecaseră suficient asupra manualelor în ajun, ori uitaseră ce au învățat și se poticneau, moment în care îl auzeam din nou pe profesor, cu o voce indignată: „Geografia patriei tale, elev! Cum poți să termini liceul fără s-o cunoști? Treci în bancă și până data viitoare să-nveți ce n-ai știut astăzi!” Iar la ora următoare profesorul îl/îi scotea la tablă din nou pe cei care nu știuseră atunci, le cerea același lucru și, în plus, îi „blagoslovea” și cu întrebări noi, legate de lecția predată ora trecută.

Nu-mi amintesc să fi rămas corigenți la geografie niciunul pentru că, de bine de rău, până la încheierea anului școlar toți reușeam să obținem o medie de trecere...

„Astăzi, de câte ori mă întâlnesc din întâmplare cu Silviu Neguț nu mă pot abține să-i parafrazez spusele de odinioară ale profesorului: „Geografia

patriei tale, elev!”, după care să adaug: „Frumoase, foarte frumoase roade au dat lecțiile profesorului Sânpetru, mai ales pentru tine!”

Om de o mare și rară modestie, Silviu Neguț face parte din acea categorie de oameni care știu că respectul și stima celorlalți trebuie câștigate prin realizări unanim recunoscute (în cazul lui prin studii și cărți, prin comunicări științifice și articole de specialitate) și nu prin infatuare și aroganță, prin îmbrăcarea unei platoșe cere să te facă dezagreabil și respingător.

Din lungul șir al foștilor elevi de la liceul Buzoian care s-au afirmat pe tărâmul științelor, al artelor și literelor (și mă gândesc în clipa asta mai ales la promoțiile deceniului '60-'70 al veacului trecut, fiindcă îmi sunt mai cunoscute) Silviu Neguț a fost singurul care a iubit cu pasiune, cu încrâncenare așa zice, geografia, iar lucrul ăsta s-a văzut cu asupra de măsură în ceea ce a reușit să facă. A iubit mai întâi „geografia patriei lui”, cum zicea odinioară profesorul nostru, apoi a iubit – prin extindere – geografia lumii, a multelor și diverselor popoare care trăiesc pe planeta albastră. Iar iubirea asta pătimașă avea să se concretizeze, cum spuneam, în cărți, în diverse lucrări, apoi în dorința (până la urma împlinită!) de a dăruia și altora din tezaurul lui de cunoștințe în materie. Și cum altfel ar fi putut face-o decât de la catedră? După aproape douăzeci de ani în care a lucrat ca redactor la Editura Enciclopedică a intrat în învățământ, la Academia de Studii Economice, unde a urcat toate treptele ierarhice, ajungând până la funcția de prodecan al Facultății de Relații Internaționale, apoi de prorector.

Cât privește calitatea lui de autor, cine va avea curiozitatea să parcurgă fișa pe care i-a făcut-o Valeriu Nicolescu în al său dicționar *Euzău – Râmnicu Sărat. Oameni de ieri, oameni de azi* (2001) va rămâne plăcut surprins să afle că până la data redactării lucrării amintite Silviu Neguț a scris și a tipărit aproape patruzeci de cărți (dar câte oare va mai fi tipărit din 2001 și până azi?), spectrul lor tematic interesând nu numai pe specialiștii domeniului, pe geografi, ci și un public mai larg, dornic de informare și de instruire. Iată doar câteva titluri: *Superalative geografice – mică enciclopedie* (1978), *Pași pe Terra* (1983), *Mirajul*

Alb – Polul Nord – Polul Sud (1985), *Căutători de noi tărâmuri. Dicționar de exploratori și călători* (1987), *Spectacolele Terrei* (1989), *Modelarea matematică în geografia umană* (1997). Lor li se adaugă și câteva foarte cuprinzătoare enciclopedii: *Statele lumii. Enciclopedia Europei* (1998), *Enciclopedia Asiei* (1999) și altele.

Fie că ne întâlnim pe întunecoasele holuri ale Casei Scânteii pe când toate editurile fuseseră aruncate acolo și eram amândoi niște bieți redactori – eu de beletristică la „Albatros”, el de geografie la „Enciclopedică”, sau, de câte ori, la o plăcută reuniune a foștilor elevi ai „Hașdeului” buzoian, în chiar clădirea școlii de odinioară, fie că pașii ni se întretăiau/ ni se întretaie și azi la câte un eveniment cultural din viața unui autor apropiat nouă (cum a fost, bunăoară, lansarea unei cărți a altui coleg al nostru, Nicolae Cabel, la librăria „Mihail Sadoveanu” din București), sau pur și simplu, întâmplător, pe stradă, conversația noastră, chiar și așa, de cele mai multe ori scurtă din varii motive, devine o plăcere.

Se-ntâmplă așa fiindcă, până la urmă, indiferent de drumul pe care am mers fiecare în viață și indiferent de împrejurări și conjuncturi, am rămas și suntem în continuare niște buzoieni sentimentali, pe care nu numai amintirile, ci și gândurile frumoase îi leagă peste vreme.

„Mic la stat, mare la sfat”, Silviu Neguț s-a bucurat/ se bucură, cum am mai spus deja, de o meritată recunoștință din partea forurilor științifice, pe care le onorează cu prezența și prestația lui atât în țară cât și peste hotare (între altele, în iunie 1988 a fost și director al Pavilionului românesc la Expoziția Universală de la Lisabona – Portugalia)

Acest prieten mai este și autorul unor manuale școlare. Nu mă îndoiesc că ele sunt și frumoase și atractive, și cine știe dacă nu cumva într-o școală dintr-un oraș ori dintr-un colț de țară vreun elev nu se va fi aplecând îndelung asupra lor visând, precum o făcea odinioară și Silviu Neguț, să pătrundă tainele unor „noi tărâmuri” și să se bucure de minunile sădite de Dumnezeu pe Pământ.

Vreau să cred că până la urmă asta rămâne cea mai mare, admirație împlinită (bucurie) a acestui om „mic la stat, mare la sfat”...

ERATĂ

4.

Aseară l-am văzut pe N.M. pe TVR1.

Același: zâmbitor, cu ochii după ce-i mai frumos pe lume, cu replică în toate registrele, de la aluzia ironică la concluzia tranșantă, mai tânăr decât la lansarea *Istoriei critice...* ale cărei contestări nu i-au clintit niciun fir din prestigiul de cel mai mare critic (cronicar, istoric) de după G. Călinescu și până hăt dincolo de primul secol al acestui (handicapat) mileniu.

Același: cu cel pe care l-am întâlnit în 1969 ca președinte de comisie de bacalaureat la liceul din Băleni jucând volei cu profesori și elevi.

Același, cu care am discutat (el vorbea și eu ascultam) până la șoseaua București-Sinaia: el a luat-o în stânga (spre Câmpina), eu spre București (după potcoave de cai morți).

Fișierul antologic și critic de literatură română (pentru clasele IX-X) întocmit de prof. Eusebiu Plateu mi se pare extrem de util și de ingenios pentru fixarea unor cunoștințe de literatură. Multiplicat, el poate deveni un admirabil instrument în mâna profesorilor și a elevilor, sprijinind și completând manualul. Au existat (și există) antologii de texte literare și antologii de texte critice. Fișierul face un pas mai departe, reunindu-le, dar nu la întâmplare, ci prin suprapunerea (în limite posibile) peste textul recomandat de programă și acelai comentariu (uneori, uneori multe) care îl luminează în modal cel mai potrivit. Profesorul și elevul intră în literatură pe două uși decodate. Utilitatea critică și un principiu fundamental: nu există, se știe, critică fără literatură, dar, se știe mai puțin, nici literatură fără critică.

Nicolae Manolescu

București, 4 oct. 1984

Același, cu cel pe care îl așteptam în hol la Filologie (așa îi zicea atunci) să discutăm (el vorbea, eu dam din cap) despre ce (despre toți și toate, toți, scriitorii, toate, „chestiunile arzătoare” referitoare la turnători și... plagiatori, la impostori, grafomani, veleitari, belferi,

lingeblide și pupinanusii, inițiale ușor de descifrat I.D.B., E.B., V.R., P.M., I.R.; inclusiv ultimele bancuri politice despre Marele Pitic (citește N.C. – Pingelică).

Același, care m-a dus (ca pe bou la iesle) la Biblioteca Academiei și mi-a pus în brațe fișierul în care erau cotele tuturor publicațiilor în care semnase G. Călinescu (le-am fișat după modelul fișelor lui N.M. făcute în studenție, pe care mi le-a oferit cu generozitatea cu care întinzi mâna unui handicapat chinuindu-se să iasă dintr-o groapă mocirloasă în care alunecă precum Sisif!).

Același, care a scris un raft de cărți pe care le-am citit cu cerneala tipografică încă umedă și recitit, subliniat, notat, încât nu mai înțeleg nici eu ce am vrut să spun.

Același, care mă ironiza sângeros, când descoperea o fisură: – *Cum e posibil ca un profesor de limba și literatura română să nu fi auzit de Paul Celan? Și zici că ești bucovinean? Nu te-am întrebat de Pontoppidan, nici de Song-Koi!* Cu zâmbetul cuibărit într-un colț de buze mă plimba pe cioburi de sticlă până simțea că-mi dau lacrimile; vira imediat, *notează*: erau cote de la Biblioteca Academiei.

Același, de la cursurile și seminariile căruia am învățat ce n-am învățat în cele două facultăți, ultima absolvită cu teza de licență coordonată de el.

Același, cu cel pe care îl asistam la *Cenaclul de luni*, comentând poeziile citite de viitorii M. Cărtărescu, Stratan, Mușina, Doru Mareș, Traian T. Coșovei, atunci niște tineri aspiranți, și niște fete frumoase precum poeziile lor pe care nu le înțelegeam (eram prea atent la ochi, buze, pulpe, glezne...); aici am învățat cum se comentează un text poetic (la un moment dat mi s-a părut că aș putea chiar scrie un asemenea comentariu); consultându-l, mi-a tăiat macaroana *graba strică treaba*.

Același, care îmi plătea benzina când mergea cu moskvici – 1-DB-1050 și care nu admitea să încalce principiul *fifti-fifti* la

plata consumației, deși eu aveam atunci salariu mai mare decât al lui de conferențiar universitar (mi-am adus aminte că Iorgu Iordan a spus într-un interviu: N.M. și E.S. vor ieși la pensie conferențieri universitari – aluzie la faptul că posturile erau absurd blocate (orice asemănare cu o stare similară este regretată profund de semnatar).

Același, cu răbdare de neimaginat, care triase fișe [am gândit un *Fișier antologic și critic*, 101 scriitori, amintiți în manualele pentru liceu (au rezultat 1862 de fișe, N.M. le-a redus la 1493)]. Referatul, cuprinzând recomandarea pentru a fi multiplicat, este răsplata nesperată a acestei munci disperate de a ieși la suprafața bălțirii.

Se înțelege că fișierul a plonjat în groapa de gunoi: era nevoie de aprobarea tovcumunciderăspundere! Nicio pagubă! Știu pe cineva care a publicat *samizdat* trei volume de poezie. Și n-a disperat!

Același N.M. mi-a făcut cunoștință cu D.D.; în 1971, băntuiam, descheiat la palton, haină și cămașă, prin zloata unui decembrie ce urma să încheie încă un an în care îmi iroseam energiile, speranțele și banii în nădejdea că voi reuși să mă acuiiez undeva, în acel oraș declarat... ciumat? închis? În vitrină la „Sadoveanu” – un volum expus cu cele două fețe exterioare ale copertelor: coperta I – D.D., MIGRAȚII, Editura Eminescu; coperta a IV-a: lei 3,25 și fotografia unui cap de expresie, feminină, în momente de pogorâre a Duhului Sfânt. Ochii iradiau; în orice moment îți puneau în față cele mai crude adevăruri despre ascunse gânduri.

La început am crezut că e pur și simplu o imagine exterioară, atașată cu scopul de a atrage pe cititor și chiar din această cauză am cumpărat acel volum de nuvele; nu auzisem de autor (nu devenisem încă un cititor-colecționar al „României literare”, nu aveam abonament, o cumpăram când îmi ieșea în cale). În timp am început să-i întâlnesc din ce în ce mai des numele, fie la rubrica fixă, fie în librării (*Masa zarafului, Duminica mironositelor, Întoarcerea lui Pascal, Sărbătorile răbdării*).

Când am citit *Prințul Ghica*, împotriva obiceiului, nu am subliniat aproape nimic. Pentru că aproape totul era de subliniat. I-am spus lucrul acesta când am invitat-o să lanseze la Târgoviște micromonografia *Introducere în opera lui C.A. Rosetti* (1984).

Dedicația pe MIGRAȚII (1971) atestă: *Domnului EP, în semn de afecțiune prietenească și de considerație profesională, cu toată sincera prețuire, Dana Dumitriu - abia în oct.1984.*

În moskvici, D.D. se simte în siguranță. Îmi răspunde la multe întrebări insolubile pentru mine atunci despre Cioran, pe care Nicky îl vizitase cu trei ani în urmă, povestește despre peripețiile călătoriei la Paris, despre întâlniri cu nume ale căror voci le ascultam la Europa Liberă. La un moment dat m-a întrebat dacă țin un *jurnal* (n-ar fi vrut să consemnez ce am discutat: i-am promis și m-am ținut de cuvânt); sper să nu se supere că vorbim despre Red de câte ori e o pisică în preajmă (femeia care făcea curățenie îi reproșa că Red nu se șterge pe picioare și lasă urme pe mobilă. Juca scena cu atâta naturalețe încât ne făcuse s-o imităm și să o povestim prietenilor noștri).

Încă din liceu mă pricopsisem cu ideea că scriitorul trebuie să scrie în turnul de fildeș, că în altă ipostază nu poate fi decât un... albatros. D.D. îl infirma pe Baudelaire cu o singură tremurare de gene.

Față de redutabilul gazetar D.D. are nu numai un interes strict literar: reconstituie prin el gustul epocii, idealul ei intelectual, valabil ca simbol al spiritului aceluși timp.

Considerat de Ș. Cioculescu un Cassanova „de la meridianul suburbiei bucureștene”, erotica poeziei rosettiene impune un tip feminin despovărat de aura idealității: *Nu cunoști iubire, nu simți poccăință, / Astfel-ți este sexul, nu e vina ta*. C.A. Rosetti s-a limitat la amor, privit cu fatalism, uneori chiar cu mizantropie.

[...] „Bulbucații ochi de broască” se autoanalizează sever: *N-am plăcere de nimic decât de o femeie. Femeia o să-mi fure capul; pe de altă parte simt foarte bine și foarte des că sufletul meu nu este sfânt.*

D.D. este atrasă de acest personaj croit pe tipar pașoptist, care și-a trăit măștile cu patetismul sincerității histrionice sau tragice (interpret al tiranului Egist din *Orest* de Alfieri).

Interviul susamintit l-am considerat prilejul cel mai gentil ca să aduc vorba despre mătușa mea, Virginica Coifolescu, fie-i numele neuitat, care avea o atitudine foarte rezervată față de N.M. (o persoană *inconfortabilă*, în opinia ei) când susțineam că e cel mai mare critic: – *Mai mare decât Călinescu?* (toate rudele știau, din spusele mătușii că G.C. îi citise, în manuscris, romanul *Amorurile unei virgine*, considerându-l un posibil bestseller în cazul în care s-ar găsi un editor curajos să tipărească cele 3581 de pagini dactilografiate).

Domnul doctor M.V. mi-a promis că va sponsoriza tipărirea acestui roman dacă voi obține *copyright*-ul.

UN OBICEI FOLCLORIC INEDIT – STEAGUL CU GEAVRELE

În lumea arhaică românească, nivelurile de organizare social-politică-culturală și religioasă nu erau de tip concurențial, ci unele complementare chiar organice, dictate de necesități vitale. Cercetătorii au subliniat faptul că vetrele folclorice păstrează în alcătuirea lor ritualuri, tradiții și obiceiuri ce se pierd în arhaic, de o valoare cu totul deosebită, adevărate sinteze culturale), (care ilustrează, în timp, un anume orizont de viață materială și spirituală a comunității ce le practică. Spiritualitatea creștină se suprapune peste nucleul ancestral, conferindu-i obiceiului și conținutul sacral care-l întregeste.

În partea de sud-vest a județului Dâmbovița se situează comuna Morteni. Comună formată din 4 cătune cum spun localnicii, străbătută de apele râului Neajlov, în trecut aceasta făcea parte din fostul județ Valșca.

Descoperirile arheologice din această comună, sunt de o importanță majoră în ceea ce privește vechimea așezării cu influențe asupra modului de viață material și spiritual al locuitorilor. Existența acestei așezări pătrunde adânc în negura istoriei, primele consemnări documentare datând din neolitic. Aici a fost scoasă la iveală o așezare geto-dacică din sec.II-I î.Hr., la care s-au adăugat descoperirile arheologice din anul 1998, ce atestă o vechime impresionantă a localității, găsindu-se urmele existenței unei vetre de civilizație datând de peste 6000 de ani.

Comuna Morteni este o așezare tipică de câmpie, cu ocupație dominantă agricultura, în care noul în arhitectură și-a pus puternic amprenta. Obiceiurile, tradițiile și regulile de viață ale satului vechi le regăsim astăzi în memoria orală a locuitorilor, care mândri de comuna lor, relatează, uneori cu lux de amănunte, fapte de viață tradițională la care au fost martori sau participanți de-a lungul timpului ori întâmplări devenite legende ale locului aflate de la moșii lor.

Fapt de cultură neîntrerupt, datat de

locuitorii comunei cu „așa s-a pomenit la noi” este *Steagul cu geavrele*, obicei devenit astăzi cel mai de seamă eveniment al comunei ce marchează simbolic începutul fiecărui an. Voi încerca să fac o scurtă analiză a acestui vechi obicei spre înțelegerea fenomenului ca durată și importanță dar și pentru relevarea modificărilor și alterațiilor culturale pe care fenomenului le-a dobândit în timp.

Nici nu se încheie bine petrecerile prilejuite de sfârșitul anului și începutul celui următor că tinerii din comuna Morteni încep pregătirile pentru ultimele două mari evenimente ale ciclului sărbătorilor creștine de iarnă: Boboteaza și Sfântul Ion, însoțite aici de un străvechi obicei, încreștinat odată cu noul timp, obicei devenit **adjuvant ritualic** al celor două sărbători creștine: *Steagul cu geavrele*.

Odată constituită ceata de flăcăi, viața în sânul organizației devenea una precisă, determinată de legi stricte, autoasumate. Se stabileau ierarhiile, regulile de comportament, începea munca în colectivitate, mâncau, dormeau împreună, își încadrau conduita în spiritul obligațiilor și interdicțiilor impuse. Se interzicea părăsirea cetei fără acceptul „șefului” ales, nu se intra cu capul acoperit în camera ce era destinată activităților cetei, nu erau acceptate beția, comportamentele zgomotoase sau scandaloase, necuviincioase, și nu se tolera nejuțul fetelor la horă. Orice ignorare sau abatere conducea la atragerea unor pedepse aspre care puteau fi de la plata unei amenzi până la eliminarea din ceată.

Așa cum este lesne de înțeles, aceste sancțiuni au o valoare civică, morală și educativă, contribuind și marcând în același timp începutul unei vieți de maturitate. Au fost situații când un membru al grupului a plecat să-și vadă părinții sau iubita, fără să aibă acordul vătafului, a fost aspru pedepsit; legat de sanie, a fost plimbat prin sat, strigând în gura mare „Cine face ca mine, ca mine să pățească!” (Florea Dumitru-localnic).

În dimineața de 5 ianuarie, ceata de flăcăi se instalează în casa unei *gazde*. Stegarii, sunt flăcăi din sat ce se bucură de o anumită prestanță față de comunitate. Pentru a fi acceptat *stegar*, trebuie să fii remarcat pentru serizitate, cinste, corectitudine, bună sănătate. Apoi, trebuie să te supui unor obligații, între care, cele mai importante sunt întrajutorarea și abținerea.

Renunțarea la calitatea de stegar se face numai în ani fără soț din cei 7 ani în care alegi să intri în ceată. Sunt socotiți nefasti anii cu soț aleși pentru a renunța la participarea în steag. Cel care a renunțat mai devreme, poate fi reprimat numai după 3 ani.

Înțelegerea cu gazda asupra „închirierii” spațiului care va fi ocupat pentru vreo trei zile de stegari, se făcea imediat după Sfântul Vasile. Tinerii care formau ceata *stegarilor* se apucau, cu aprobarea gazdei (familie ai căror băieți intraseră în ceată de-a lungul timpului, foști cetași acum maturi cu familie, gospodari de frunte ai satului) să pregătească locul pentru împodobit steagul, dând o mână de ajutor gazdei în gospodărie; reparând ici colo, tăind lemne, scoțând apă din fântână etc. Prăjina (lungă de 10-12 metri, confecționată din lemn de alun sau frasin) este așezată cu un capăt pe un spătar de scaun, celălalt pe un al doilea spătar.

Împodobirea începe cu așezarea unui mănunchi de busuioc și o cruce la capătul prăjinii. Tot aici, se prind spre înfrumusețare ciucuri și cordeluțe viu colorate. Din coșurile pline cu geavrele (strânse de la fetele din sat parte cusute ori păstrate de mamele ori bunicile lor special pentru steag, parte artizanale), scot pe rând cusăturile (batistele) pe care încep să le înșire prinzând-le numai cu bete țărănești. Din când în când, la invitația gazdei, mai iau câte o dușcă de țuică fiartă, o gogoasă caldă de post, un vin fiert să se încălzească. Uneori simbolic, se iau la trântă prin zăpadă, arătându-și fiecare puterile.

Este interzisă trecerea dintr-o parte în alta a prăjinii prin „încălecare” (operație necesare pentru legarea șervetelor). Mișcarea se face pe la capătul prăjinii. În credința oamenilor locului încălcarea acestei interdicții atrage după sine evenimente nedorite. Întrebând-o pe bătrâna gazdă dacă este adevărat, aceasta mi-a relatat o întâmplare gravă survenită în vara aceluiași an (1992) în care unul dintre cetași a comis imprudența menționată. Tânărul, care se întorcea cu mașina de la Fabrica de Frigidere unde lucra, și-a pierdut viața într-un stupid accident de mașină în orașul Găești. În sat s-a răspândit imediat vestea; la puțină vreme, „explicația” decesului circula printre săteni.

După încheierea confecționării steagului, tinerii se strâng într-o oadaie și își aleg rolurile prin vot deschis pentru a umbla cu iordănitul: preotul, dascălul, casierul etc. A doua zi, se îmbracă în „uniformă”: pantaloni de culoare închisă, pulovere albe, de lână, ledungă și centură din bete, căciuli de blană neagră. Poartă steagul la biserică unde vor asista la slujba de Bobotează. La terminarea slujbei, se îndreaptă către centrul comunei marvându-și prezența prin strigăte puternice de „hăp-hăp”. Ajunși aici se întâlnesc cu celelalte cete de stegari (reprezentând fiecare cătunele aparținând aceleiași comune) cete ce au trecut prin același proces de organizare și pregătire. În total, patru la număr (Centru-Morteni, Băjenari, Braniște, Florica). Începe acum o întrecere plină de forță, virilitate între grupurile de tineri: care grup are steagul mai falnic, ridicat la verticală cu mare efort și îndemănare, clătinându-l amenințător în fața grupurilor concurente. Acum poate apărea o altă întâmplare cu consecințe negative: ruperea prăjinei (din neglijență la alegerea ei greșită chiar din pădure; existența vreunui nod în corpul alunului ales, sau din lipsa unei coordonări a mișcărilor cetei de ridicare prin smucire a prăjinei devenită și foarte grea). Un asemenea accident poate fi urmat, în credința localnicilor de o moarte (dacă sunt doi gemeni în steag, unul va muri) sau îmbolnăvire a vreunui stegar. Oricum, o astfel de întâmplare impune o interdicție de a mai pregăti geavrele în sat timp de 7 ani.

Preotul sfințește apele aflate în recipientele aduse de oameni. Sfințește apoi poporul strâns laolaltă și, în urmă, sfințește steagurile. Însoțiți de locuitori ai satelor cărora le aparțin, stegarii se îndreaptă către „acasă” la ei. La răspântii se întâlnesc cu vreo ceată „adversă”. Începe întrecerea între ei de înălțare a steagurilor cu zeci și zeci de strigăte de susținere din ambele părți.

Este o chestiune de onoare ca „satul nostru” să fie cel ce câștigă întrecerea: forță, tehnică de ridicare, frumusețea steagului sunt calitățile cele mai apreciate de săteni. Fetele „prinse” pe drumul de întoarcere sunt săltate de brațele tinerilor cât mai sus, cu aceleași impresionante strigăte de „hăp-hăp”. Ajunși în satele lor, cetașii sunt așteptați să intre cu geavrele în curțile oamenilor, să-i colinde pentru sănătatea lor, a animalelor din bățatură, a recoltelor anului care abia a început. Primii colindați sunt sfinții Ion cunoscuți de cetași. A doua zi, continuă și cu iordănitul. Este o curiozitate această, oarecum, inversare a destinației sacre a acestor zile, căreia nu i-am găsit o explicație.

(continuare la pagina 82)

DÂMBOVIȚEANUL DIACONUL CORESI (1)

S-au publicat de la moartea marelui cărturar, tipograf, editor și patriot, diaconul Coresi, sute de studii, volume, privind personalitatea și opera sa cât și unele studii biografice ale acestui mare român.

Între acestea un loc de seamă îl ocupă studiile privind originea numelui precum și locul de baștină al familiei. Privind numele, unii l-au considerat grec, alții armean, macedo-român, român. Personal suntem de părerea acelor care împărtășesc ideea originii românești a numelui Coresi. Credem că onomasticul acesta derivă din latinescul *Nicolas* (*Nicolae*), *Necora*, *Nicor*, *Nicoară*, *Nicoreș*, *Nicores*, *Nicoresi*, *Nicoreasă*, *Coresi*, *Coresie*, *Coreasă*, *Nicorești* etc., unele dintre onomastice fiind întâlnite și astăzi, ca și toponimele. Însăși munca desfășurată pentru tipărituri în limba română, în care se scoate în evidență că „mai toate limbile au cuvântul lui Dumnezeu în limba lor, numai noi românii n-avem”, îl arată identificându-se întru totul cu neamul românesc, ceea ce nu ar fi simțit un călugăr grec.

Asupra locului de proveniență a CORESI unii cercetători au pornit de la un document găsit de Alexandru Odobescu, pe baza căruia acesta localiza familia Coresi la Cucuteni-Buzău, document în care „figurează numele Coresie ca socru al vânzătorului unei siliște de casă în acel sat. Actul acesta, precizează Odobescu, scris pe o foaie de hârtie foarte ruptă și afumată, poartă data de martie, anul 7000, adică anul 1492. Este foarte adevărat că un toponim cu numele de Cucuteni, în județul Buzău, apare atestat documentar în anul 1473, septembrie, 16, într-un hrisov al lui Radu cel Frumos care „întărește jupanului Mihail fiului său, Stan mare spătar și lui Chirtop ocina Bucovei, siliștea Cocoșarii și ocina în Cucuteni. Dar actul văzut de Odobescu

în care figurează numele de Coresie ca „socru al vânzătorului unei siliște” nu se referă la satul din județul Buzău ci la satul Cucuteni din județul Dâmbovița, la familia „Coresie” de aici. Actul nu este datat 1492 ci, 1664, martie 6, dat din Cucuteni. Pentru edificare îi redăm conținutul: „Să se știe că am cumpărat jupănu Ilie o siliște de casă în sat Cucuteni de la Ion zed CORESIE. Și lui i-am (sic) fost cumpărătoare de la Lia și de la Badiul. Și să se știe stânjâni căpătâiul despre vale, stânjâni 20 pol, despre drum, 14. Și au vândut Ion de a lui bunăvoie drept bani gata, ughi șase, castande 12 și cu știrea tuturor fraților den sat. Și iar au cumpărat Ilie o siliște cu pomi a lui Ion, fratele lui Coresie, za ughi 4, castande 5. Și o (au) vândut Stan și Măria și Dobra sin Ion cu știre verilor lui, anume Ion, Anghel. Și la tocmeala lor s-au întâmplat mulți oameni buni, anume (loc rupt) Micul ot Ficea(?) Milea, Vasili(?) Hogeia, i fiu-său Vlad, Radu, Marin ot Fiiianii Stoica ot Bădeni, popa Vasili ot tam. Pis mesița martie vă dneu 6, vă leat 7112 (1664). Pis popa Vasili ot Cucuteni, X eu Ion zed Coresi, eu Stanca, eu Maria, eu Dobra sin Ion braț Coresi.”

Acest act este important fiindcă se menționează familia Coresi la peste 80 de ani de la încetarea din viață a diaconului Coresi (1583) într-un sat dâmbovițean.

Ipotetic s-a stabilit și o spiță a neamului Coresi, având ca bunic prezumtiv pe Coresie din documentul citat, ceea ce nu este posibil, iar alții pe baza documentelor de cancelarie emise indică pe: Coresie gramaticul (1527-1544); Coresi diaconul (1559-1583); Logofătul Coresi (1560-1582); Șerban (1588-?); Logofătul Bunea (1585-1587).

Dar, numele de Coresie apare încă din 1525, septembrie 8 (ci, nu în anul 1527 n.n.), pe un hrisov al lui Radu de la

Afumați, emis din Târgoviște prin care întârea episcopiei de Buzău țigani, mori, pește, miere, grâu, vin, o cărășie, scris de „și eu CORESI diac, care am scris în cetatea de scaun Târgoviște, luna septembrie 8 zile, și de la Adam ani cuegători 7034-1525.

Același Coresi scrie tot din Târgoviște hrisoavele din anii 1527, din 1528 „și eu păcătosul și cel mai mic Coresi, care am scris această carte” din anul 1529. În hrisovul din anul 1531 dat de Vlad Înecatul la 27 ianuarie, din Târgoviște apare „și eu Coresi logofătul am scris în scaunul orașului Târgoviște”, ca în anul 1532 să semneze „Coresi scriitorul” iar în anii 1533-1535 să semneze simplu pe documente „Coresi”.

Până aproape în anul 1606 la cancelariile domnești unele documente sunt scrise de către membrii familiei Coresi semnând Coresi gramatic, Coresi logofătul, Bunea logofătul fiul lui Coresi logofăt.

În anul 1632 pe două documente de proprietate date de Matei Basarab pentru „o roată de moară și o grădină la Târgoviște” apare ca martor „diaconul Ion sinu Coresie”, ceea ce înseamnă că descendenții ai familiei se găsesc încă la Târgoviște.

Pentru serviciile aduse, atât Coresi gramaticul cât și logofătul Coresi primesc din partea domniei ocine în mai multe sate, dintre care unele în județul Dâmbovița (Rușii de lângă Târgoviște), în județele Buzău și Prahova. Aceste danii pe care le primesc în afara județului nu ne îndreptătim să credem că familia Coresi era din altă parte ci, de aici dintr-un sat de lângă Târgoviște. Avem în vedere faptul că: la Curtea Domnească din Târgoviște (București) foarte mulți gramatici au fost recrutați dintre locuitorii satelor dâmbovițene, actele fiind scrise la sate sau orașe în cancelariile domnești, în secretariatul divanului, la reședința ispravnicului de județ, în casa vreunui logofăt, preot sau diacon cu însemnarea numelor lor.

Așa întâlnim documente scrise de Negoită Târgovișteanul logofăt, Ianache logofăt ot Săteni, Hrizea fiul lui popa Vasile din Târgoviște, Lupu din Bezdead, Mihalcea, Mușat din Țâța, Dumitru fiul lui Cerchez din Căndești, Necula vătaf din Bărbuleț, Alexandru din Săteni, Udrea postelnic în Găești. Diaconul Coresi se dovedește a fi bun cunoscător al graiului

din Țara Românească și în special al aceluia care se vorbea în capitala Țării Românești Târgoviștea și în jurul ei, grai ce-l introduce în cultul religios prin tipăriturile sale.

El vine de la sat în Târgoviște unde învață numai în atelierul lui Dimitrie Liubavici fără ca meșterul să aibă vreo influență asupra limbii, vocabularului destul de bogat cu care Coresi venise din nordul județului Dâmbovița unde se află satul Cucuteni.

Acest sat este atestat documentar în anul 1550, iunie 20, și este așezat pe valea râului Ialomîța la aproximativ 26 km. nord de Târgoviște. Așezarea este mult mai veche deoarece în același an, 1550, făcea comerț cu Brașovul. Aici a fost și un schit „Schitul Cetățuia” sau Cetatea, construit în a doua jumătate a secolului al XVII-lea și un schit, altul, „în hotarul Cucutenilor” ale cărui urme se văd și astăzi.

Satul aparține de comuna Moțaieni – Dâmbovița.

Limba vorbită de popor este ridicată de Coresi „la rangul de limbă a culturii ce se transformă astfel, datorită forței de difuzare a cuvântului tipărit, într-un fenomen ireversibil care va sfârși prin a triumfa asupra slavonei”.

Tipăriturile lui Coresi în limba română circulând pe tot teritoriul românesc „inițiază și acel proces îndelungat și complex al formării limbii literare”, de asemenea, în acestea se manifestă pregnant ideea „conștiinței de neam privind originea poporului român, unitatea teritorială, de limbă, credință”. Coresi semnează „ot Târgoviște” pe Tetraevangheliarul de la Brașov tipărit în limba română în anul 1561 căutând să precizeze prin acestea locurile natale – satele din jurul Târgoviștei, Târgoviștea chiar; locul unde a învățat arta tipăritului și poate sentimentele de regret că nu va mai vedea aceste locuri. Să nu uităm că el se află atunci la Brașov unde tipărește împreună cu ucenicii săi (majoritatea din Țara Românească) opere inestimabile continuate de fiul său Șerban.

Admițând că era din familia lui Coresi gramaticul, descendenți ai unei familii „Coresi” din Cucuteni – Dâmbovița, totuși diaconul Coresi nu s-a bucurat de grațiile vreunui voievod să aibă parte de vreo danie sau să fie proprietar de moșie. La Brașov trăiește din munca sa de editor și tipograf și impune ca metodă de lucru, ca model de carte sistemul muntean”.

SALONUL LITERAR AL SST

Sâmbătă, 29 ianuarie a.c, a avut loc prima întâlnire din 2011 a Salonului literar al Societății Scriitorilor Târgovișteni (SST). În cadrul întâlnirii a fost lansată o lucrare de excepție, apărută la editura târgovișteană „Bibliotheca”, semnată de importantul om de cultură indian Zricha Vaswani, „Eminescu și gândirea indiană” (ediție bilingvă româno-engleză) în traducerea indianistului român George Anca. Recomandarea acestei cărți a aparținut președintelui SST și director al Editurii „Bibliotheca”, Mihai Stan, moderator al întâlnirii.* Momentul de maxim interes al întâlnirii a fost simpozionul omagial, la împlinirea vârstei de 83 de ani, dedicat marelui scriitor pe care Târgoviștea l-a dăruit literaturii române și universale, Mircea Horia Simionescu. Scriitorii Mihai Stan, Emil Stănescu, George Coandă, George Toma Veseliu, Victor Petrescu, Dan Gîju, Corin Bianu, Tudor Cristea au relevat contribuția sa novatoare, în proza românească postbelică, cu trimiteri la surpriza oferită de scriitor cu masivul volum de poezie „Versete de unică folosință”, apărut la aceeași editură, lansat la Târgul de carte „Gaudeamus” de la sfârșitul anului trecut, eveniment cu ecou în lumea literară.* Întâlnirea a ocazionat acordarea (cu destul de mare întârziere) a premiilor SST pe anul 2009: Premiul „Grigore Alexandrescu” pentru poezie: Grigore Grigore; Premiul „Mircea Horia Simionescu” pentru proză: Mircea Bădoiu; Premiul „Ion Calboreanu” pentru literatură satiric-umoristică: Corin Bianu; premiul „Ion Ghica” pentru jurnal: Ion Mărculescu; Premiul „Vladimir Streinu” pentru istorie literară: Mihai Cimpoi; Premiul „Nicolae Scurtescu” pentru monografiile etnografice: Mihai Gabriel Popescu și Dragoș Mircea Dumitru – coautori; Premiul „Nicolae Scurtescu pentru monografiile folclorice: Ion Bratu; Premiul „Costache Olăreanu” pentru eseu: Sultana Craia; Premiul „Ioan Alexandru Brătescu-Voinești” pentru literatură pentru copii: Iulian Filip; Premiul „Radu Petrescu” pentru memorialistică: Grigore Dominte; Premiul „Coresi” pentru istoria cărții și bibliologie, Gabriela Nițulescu. (G.C.)

(urmare de la pagina 79)

Un obicei folcloric inedit – Steagul cu geavrele

La încheierea fiecăreia din aceste zile cetașii se reîntorc la gazde unde petrec cu mâncarea și băutura primite de la cei colindați. Apoi, geavrele sunt desfăcute, redată fetelor de la care au fost strânse. Prăjina este depozitată în gospodăria unui sătean recunoscut de ei ca gospodar destoinic și de încredere.

Câteva dintre elementele obiceiului au fost schimbate sub „presiunea” realităților prezentului. Astfel, subiecții chestionați (foști cetași) ne spuneau că știu de la cei de altădată că prăjina geavrelelor era legată la streășina bisericii imediat după încheierea sărbătorii, unde rămânea până la iarna următoare. De Crăciun era coborâtă în biserică, unde stătea „în sfințenie” timp de două săptămâni, după care începea pregătirea ei pentru sărbătoare.

Geavrele erau toate cusute în casă

de fetele care se pregăteau de măritiș. Cea care avea cele mai frumoase șervete cusute era pomenită de toți, remarcându-i-se talentul, hărnicia. Intra, astfel, în atenția comunității și mai ales a tinerilor.

Cetele erau formate din tineri care nu satisfăcuseră serviciul militar, dar care erau moștenitorii unor practici „paramilitare”, războinice (dovadă – „uniforma” cu însemnele ei: ledunga și centura, dar în primul rând steagul însuși, simbol excepțional al cetei), de disciplină într-un grup organizat, capabil să apere atunci când va fi necesar comunitatea de agresiuni exterioare. Totodată, formarea spiritului de generație ducea la maturizarea tinerilor, impunerea și recunoașterea de către comunitate a dreptului de organizare a majorității manifestărilor anuale în satul arhaic. Dar și astăzi este vie mândria de a fi cetaș, comunitatea recunoscând calități deosebite ale tânărului acceptat în grup, steagul însemnând puterea, viața, sănătatea, tinerețea, vitalitatea unei comunități de tineri alcătuită pe temeiul acestor trăsături comune.

„BIJUTERII LITERARE”

De când mi-am afișat adresa pe diverse site-uri sau pe *facebook*, unde mi-am creat, ca tot omul care vrea să existe, un cont, primesc zilnic câteva zeci de e-mailuri în care sunt invitat să ascult, să vizionez sau să citesc tot felul de kestii. Bunăoară, de vreo două zile, am fost supus unui adevărat bombardament de către o doamnă de prin Moldova, care-mi trimite (dar, evident, nu doar mie) poeziile ei în versiune franco-română. * Tot prin e-mail primesc reviste literare, în format pdf. Unele sunt de tot râsu-plânsul: veleitarismul și chiar prostia strigă-n ele din toate cotloanele, de te și sperii, ca de bufnițele sau de lilieci plutind noaptea printre ruinurile Târgoviștei. * Iată, de pildă, „Constelații diamantine”, „Revistă de cultură universală” (nici mai mult, nici mai puțin!), „Fondată la Craiova în septembrie 2010” și așezată sub egida Ligii Scriitorilor Români (ce-o mai fi și aceea!). * Am primit toate numerele, dar îl am în față, acum, pe ultimul – 1(5)/ianuarie 2011. Rubrica mea fiind una ce ar trebui să-și învelească măcar un pic cititorii, nu știu cum și nu știu cu ce să încep (ca ei să nu plângă), având în vedere că în cele nu mai știu câte pagini (dar multe!) ale publicației oferta de lucruri ridicole este extrem de mare. Aș zice că aproape totală. * Aș putea să încep, bunăoară, de la pitorescul numelor, unii semnatari chemându-se Teleucă sau Cheșcă. Dar n-o să insist pe chestia asta, pentru că, la urma urmei, bine că nu-i cheamă Alendelon, Spania sau Mercedes. * Iată, însă, câteva titluri, cu scuza că nu le înregistrez pe toate, fiindcă toate au hazul și ridicolul lor. Așa, un Ionel Marin scrie despre „Metamorficele...stări ale poetului Gheorghe A. Stroia”, iar Gheorghe A. Stroia (care are în revistă și un grupaj lyric), semnează, la rândul său, articolul „Talentul – un element « sine qua non » al profilului artistului complet – Bortă Ovidiu Ambrozie”; care e o „minicronică de artă”, dar se întinde pe vreo trei pagini. Mergem mai departe și dăm peste un text semnat Angela Monica Jucan și intitulat

„Astronomicul curent verbal – Romanul *Memorialul Cetății* de Leon-Iosif Grapini”. Mai mergem ce mai mergem (deși ne vine să ne oprim, iritați, la tot pasul) și ne vedem siliți a adăsta la amplul comentariu extaziat al lui Daniel Dejan (o fi din frumosul Dej?), intitulat „Georghe Baci – purtător de tainice «Gânduri la marginea lumii»”. * Acum, nu mă mai întreb cine e Georghe Baci, pentru că, dac-o luăm așa, ar trebui să mă întreb la tot pasul cine sunt comentarii și cine comentații, recenziții și recenzatii, glosatorii și glosații, fără a mai vorbi de poeți și prozatori. În tot cazul, se desprinde cu insistență ideea că toți sunt niște mari valori, niște genii certe sau în devenire”. Iată, spre pildă, cum începe comentariul vibrant al lui D.Dejan despre George Baci: „Profesorul **G. Baci** mi-a oferit recent o bijuterie de carte, botezată semnificativ: «*Gânduri de la Marginea Lumii*» (Ed. Rotarexim, Rm. Vâlcea, 2010). Cu emoție deschid «Gândurile...» temerarului poet și pornesc lectura de la afirmațiile autorizate, elogioase, ale d-lui acad. Gh. Păun, din care redau, selectiv, câteva idei semnificative: «*căci poet e Baciul domnișan (...) solemn și șturlubatic, îl prinde pe Eminescu de braț, zâmbindu-i complice (...), îi face o plecăciune de menestrel arhaic lui Nichita (...) și cu inima la vedere (...) se pierde apoi printre mestecenii Sentimentaliei, țara de el zidită și deocamdată numai de el știută, întinsă până la marginea lumii...*» (**Desinvolt și temerar poetul**, p.5). Mi-am zis: iată o excelentă imagine creată poetului de la Domnești, pe care o merită cu prisosință!” * Evident! * Dar trecând peste faptul că și academicienii mai dau în mintea copiilor (cu atât mai mult cu cât, în ultima vreme, Academiiile s-au cam înmulțit, ca și „Ligile de scriitori”), să nu trecem cumva cu vederea observația fundamentală că „poetul domnișan” (adică de la Domnești) nu e doar ce poate părea la prima vedere ci și „poet stănișan, deoarece s-a născut la Stănești!” * Ei, așa da, uite că ne mai vii de-acasă, bobocule! (*Polyphem*)

Lucruri gingașe

Am selectat, în numărul trecut, din revista ACOLADA de la Satu Mare, doar textul dlui Barbu Cioculescu referitor la „versetele” lui Mircea Horia Simionescu. Numărul pe decembrie al mensualului sătmărean fiind însă consistent, ca totdeauna, mă simt îndemnat să revin. * Din sumarul variat aș (mai) reține, pentru început, partea a doua a eseului semnat de Constantin Trandafir („La Curtea realismului magic”), dedicat prozei lui Eugen Uricaru. Tot așa, textul lui Theodor Codreanu („Ion Barbu la Huși”), bună contribuție documentară. Episodul este situat în timpul Primului Război, când în orașul moldav s-au retras, între alții, Ion Minulescu sau Theodor D. Speranția. Și Ion Barbu, desigur, care era, pentru moment, doar Dan Barbilian și fusese mobilizat în cadrul Școlii Militare de Artilerie și Geniu. * Există, evident, în „Acolada” și alte texte interesante, dar aș zăbovi asupra celui dedicat de dl Grigurcu lucrării „Înapoi la Aristarc, vol. II, Căderea în timp”, semnată de Nicolae Florescu. Textul se intitulează „Un spirit curajos” și abordează (de asemenea curajos) o problemă „gingașă: „Studiind cu lăudabilă hărnicie perioada comunistă, d-sa (N.F.) nu ezită a se ocupa și de elementele iudaice laolaltă cu cele bășinașe care s-au pus în serviciul mistificării, interdicțiilor, terorii, fără aprehensiunea că astfel ar leza vreo inocență. Evreii n-au parte în cercetările lui Nicolae Florescu de-o rezervație absolutorie.” Și, după ce detaliază, dl Grigurcu conchide, citându-l și continuându-l pe N. F.: „«Suntem intransigenți – și pe bună dreptate – pentru faptul că (...) unii oameni de cultură ce au făcut cândva, în vremea tinereții lor, adeziuni la atitudini politice de extremă dreaptă nu au ajuns să se fi căit pentru erorile lor, dar niciunul dintre liderii crimei comuniste la nivel românesc, de o jumătate de veac și mai bine, nu și-a asumat responsabilitatea morală pentru ororile comise»”. Am putea continua: un asemenea tip de «intransigență» s-a ivit insistent sub condeiul câtorva cunoscuți autori de origine evreiască, avându-i în vedere, în primul rând, pe Eliade, Cioran, Noica, dar niciodată aceștia nu s-au arătat contrariați de postura de surdo-muți în direcția «responsabilității morale» proprii a unor notorii prestatori de servicii în favoarea comunismului precum Maria Banuș, Nina Cassian, Aurel Baranga, Ion Vitner, Ov. S. Crohmălniceanu, N. Tertulian.” * Nu putem să nu aderăm la aceste observații. * Ca și la cele din textul de pe ultima pagină, având ca punct de pornire opinia unui Dan Alexe cu privire la Petre Țuțea, care ar fi „personaj ambiguu, cu verbul dezlănat și agresiv”, și ar avea o „operă fragmentară și cu valoare îndoielnică”. E de citat finalul ironic al dlui Grigurcu: „Cu Țuțea, prin urmare, nu mai e nimic de făcut. Sacrificarea sa, săvârșită în numele implacabilelor «adevăruri esențiale ale civilizației europene», inchizitorial raționaliste, e fără drept de apel. Dar de aici, în bună logică, urmează niște consecințe. Suntem obligați a-i elimina pe toți «obscuranțiștii» noștri, pe toți debitorii de «aforisme provocatoare», pe toți zelatorii specificului național, ai formelor tradiției, ai religiei, de la Blaga, Mircea Eliade, Noica, Arghezi, V. Voiculescu, Sadoveanu, N. Iorga, până la, hăt departe, Eminescu. Dispune oare dl. Dan Alexe de musculatura necesară pentru a-i azvârli pe toți peste bord?” * Nu, dar se străduiește. * Și n-aș vrea să închei aceste consemnări fără a menționa și textul intitulat de Luca Pițu, în stilul-i fantezist-savuros, „Suita însem(i)nărilor marinologice”, referitor la cartea lui Adrian Marino, care a creat atâta tulburare în lumea literară. Eventualul cititor al acestor rânduri pierde mult din faptul că, din lipsă de spațiu, nu pot cita măcar un pasaj. (T.C.)

Revista se distribuie: • în București, la librăria **Muzeul Literaturii Române** • în Târgoviște, la librăria **Gaudeamus**. Abonamentele se fac prin poștă la redacția Târgoviște și la librăria **Gaudeamus** a Editurii **Bibliotheca**.

REVISTA „LITERE”
APARE CU SPRIJINUL FINANCIAR
AL CENTRULUI JUDEȚEAN
DE CULTURĂ DÂMBOVIȚA
ȘI AL EDITURII BIBLIOTHECA

Redacția Târgoviște – Editura Bibliotheca, str. Nicolae Radian, bl. KB2/3, 130062, tel/fax 0245212241; mobil 0765453089; e-mail: biblioth@gmail.com; www.bibliotheca.ro
Redacția Găești – str. 13 Decembrie, bl. 30/C/6, 135200, Dâmbovița, telefon 0245713234, 0722686856, e-mail: cristeador@yahoo.com
Redacția Chișinău – str. 31 August 1989, nr. 89, tel. 0037322234313; 0037369 129478, e-mail: filip.iulian@gmail.com

Revistă editată de **SC Bibliotheca SRL**
biblioth@gmail.com • www.bibliotheca.ro
 6,00 RON

